Radosnych i pogodnych Świąt Bożego Narodzenia

życzy zespół redakcji »GL«

GAZETA POLAKÓW W REPUBLICE CZESKIEJ

GŁOS LUDU

TOREK 22 GRUDNIA 1998 ROKU TEL./FAKS (069) 66 07 252 NR 152 ◆ CENA 6,- Kč

■ Z KRAJU ■ ZE ŚWIATA

■ Pracownicy misji humanitarnych ONZ, którzy wyjechali z Iraku w ubiegły piątek, powrócą na miejsce najpóźniej we wtorek. Personel misji ONZ, głównie zajmujący się dystrybucją pomocy humanitarnej dla cywilnej ludności Iraku, został ewakuowany do Jordanii, gdy trwał już atak na Irak.

■ Rzecznik Kancelarii Prezydenta RC, Martin Krafl, utrzymuje, że prezydent Václav Havel nie wiedział o lustrowaniu kandydatów na odznaczenia państwowe, które na zlecenie szefa Kancelarii, Ivana Medka, przeprowadzał Urząd ds. Dokumentacji i Badania Zbrodni Komunizmu.

A SCENIE KOLĘDNICY NIE TYLKO Z ZAOLZIA

Z kolędą i folklorem

ZYNIEC (kor) - Kolędnicy z kilku regionów Polski, Śląska Cieszyńskiego, Czech i Słowacji przyszli w niedzielę z darami do małego Jezusa, złożonego w żłobie ustawionym w szopce na scenie trzynieckiego Domu Kultury „Trisia". Czuwali nad snem Jezuska Maria i Józef (Halina Młynek i Marek Böhm z ZPiT „Olza"), a „pokłonić się Maleńkiemu" podczas kolędowania świątecznego pn. „Pójdźmy wszyscy do stajenki..." przyszli tancerze muzycy z wszystkich zaolziańskich zespołów folklorystycznych, „Ziemi Cieszyńskiej" z Cieszyna oraz autentyczni górale z Podhala.

„Je kupi gwiazd na świecie, ale najpiękniejsze je gwiazda Chrystusa - gwiazda Betlejemska. Je to gwiazda miłości, a święci dycki - czy je pogoda czy ni - bo święci w naszych sercach" - wiedział, otwierając koncert, gawędziarz Tadeusz Filipczyk. Potem już zapełniona do ostatniego miejsca sala Domu Kultury była świadkiem świąteczno-folklorystycznego maratonu - barwnego, ciekawego, rozśpiewanego...

Koncepcja była prosta - zespół prezentował najpierw kolędę z danego regionu, później zaś typowe dla regionu tańce i pieśni. „Ziemia Cieszyńska" zaprezentowała się więc w kolędnikiem z Sączca i Lublina, „Suszanie" w winszowników Suchej i Szarisza, mosteccy „Górole" prezentowali kantyczki Adama Sikory oraz zaprezentowali tańce z Mostów, Jabłonkowa i Istrochronia, „Bystrzyca" zaprezentowała się publiczności nie tylko z folkloru swojej wsi, ale i polskimi tańcami narodowymi w szlacheckich kontuszach, Jan Mračna i Michał Milerski zaś zabawili się w kolędników ze słowackiej Detwy. Burzliwymi oklaskami nagrodzono też gospodarzy koncertu - ZPiT „Olza" - którzy zaproponowali publiczności tańce chodzkie oraz podhalańskie. Ten ostatni obrazek był zresztą punktem kulminacyjnym koncertu, w którym wspierali „olzian" podhalańscy górale - tancerze Katarzyna Gwizdała i Jan Topór (Janek jest członkiem Zespołu im. Klimka-Bachledy) oraz trzyosobowa kapela pod kierownictwem Pawła Janika (muzycy przyjechali z Poronina, Zakopanego oraz Kościelisk). Na zakończenie wszyscy uczestnicy koncertu zaśpiewali z całą salą najsławniejszą chyba kolędę świata, „Cichą noc..."

Głównymi organizatorkami drugiego już zaolziańskiego koncertu świąteczno-folklorystycznego i autorkami scenariusza były członkinie „Olzy" Urszula Niedoba i Michaela Donocik. Koncert zadedykowali „olzianie" zmarłej niedawno długoletniej kierowniczce organizacyjnej zespołu, śp. Danucie Jaworek.

Radosnych Świąt Bożego Narodzenia, zdrowia, szczęścia i pomyślności w nowym, 1999 roku wszystkim członkom i sympatykom PZKO życzy Zarząd Główny

▲ Z drugiego już zaolziańskiego koncertu świąteczno-folklorystycznego.
Fot. FRANCISZEK BAŁON

PLANY WYDAWNICZE KATEDRY POLONISTYKI

Różnorodność tematyczna

OSTRAWA (mro) - „Katedra Polonistyki i Folklorystyki w działalności wydawniczej należy do najpilniejszych" - powiedziała Eva Mrhačowa, kanclerz Uniwersytetu Ostrawskiego, sprawująca pieczę nad wydawnictwem uniwersyteckim „Universitas Ostraviensis".

W minionym roku ukazały się dwie fundamentalne prace. Pierwsza reprezentująca katedrę, dr Janiny Racławskiej „Język polski na Śląsku Cieszyńskim w XIX w." i druga praca zbiorowa pod kierownictwem prof. Daniela Kadłubca z Zakładu Badania Etnikum Polskiego „Polska mniejszość narodowa na Śląsku Cieszyńskim w RC".

Kolejną publikację już w marcu 1999 r. ma złożyć prof. Jiří Damborský. Jej tematem będzie porównanie języka polskiego i francuskiego, które w formie książkowej zostanie opublikowane przez wydawnictwo UO w połowie roku.

Ciekawe plany wydawnicze łączą się z działalnością badawczą. W Etnikum prof. Daniel Kadłubiec i Eva Mrhačowa przygotowują dotychczas nieobecny na rynku wielotomowy słownik frazeologiczny czesko-polski i polsko-czeski. Jego pierwsza część dotyczyłaby zwierząt, następna ciała ludzkiego, kolejna przyrody itd.

Ciąg dalszy na str. 2

ZWIERZĘTA MÓWIĄ LUDZKIM GŁOSEM, A WODA ZAMIENIA SIĘ W MIÓD...

Dzień pełen cudów

W wigilijną noc zwierzęta rozmawiają ludzkim głosem, woda w studniach zmienia się w miód lub wino, w lesie zakwita paproć, a pod śniegiem zieleni się trawa - powiadają stare wierzenia ludowe.

Według niektórych wierzeń, przebieg Wigilii może mieć wpływ na cały nadchodzący rok, dlatego należy zastosować się tego dnia do licznych zakazów i nakazów.

Aby w następnych miesiącach zachować dobre samopoczucie i energię, - w Wigilię należało wstać wcześnie rano i umyć się w rzece lub w strumieniu. Mimo obowiązującego postu, pozwalano sobie na kromkę chleba maczanego w miodzie i odrobinę wódki, by w ciągu całego roku nie brakowało jedzenia i picia. Nie wolno było niczego pożyczać, bo groziło to utratą mienia; nie zawadziła natomiast drobna kradzież - miała zapewniać powodzenie w handlowych przedsięwzięciach.

Powszechna była wiara, że dusze zmarłych mogą w Wigilię opuszczać zaświaty i pod różną postacią odwiedzać domy bliskich. Stawiano więc dla niespodziewanych gości dodatkowe nakrycie, pozostawiano dla nich resztki potraw z wigilijnej wieczerzy i nie myłą zastawę na stole.

Pełna cudów - według ludowych wierzeń - była wigilijna noc, bo cała ziemia i wszechświat łączyły się, by wspólnie uczcić narodziny Chrystusa. Wierzono, że ziemia otwiera się i pokazuje swe skarby, w sadach drzewa okrywają się kwiatami i natychmiast wydają owoce, zwierzęta leśne budzą się z zimowego snu, a bydło, przed wiekami obecne przy narodzinach Jezusa, o północy na chwilę klęka przy swych żłobach.

Boże Narodzenie jest obchodzone od VI w.n.e., lecz poprzedzający je dzień wigilijny zaczęto świętować dopiero dwa stulecia później. W pierwszych wiekach chrześcijaństwa termin tych świąt był ruchomy. Ostatecznie za najwłaściwszy do obchodów narodzenia Chrystusa uznano czas przesilenia słonecznego - święto obchodzone również w kulturze antycznej, perskiej i egipskiej.

– ... ale ja napisałem Jezuskowi, że chcę komputer!
Rys. BRONISŁAW LIBERDA

Szanowni Państwo,

i znów - jak co roku o tej porze - czekamy na najpiękniejsze ze świąt. Niezwykły nastrój towarzyszący przygotowaniom sprawia, że odczuwamy potrzebę bycia bliżej ludzi. Chcemy ich obdarować nie tylko prezentami, ale także przyjaźnią, dobrocią, troską.

W tych dniach chciałbym również być z Państwem, przełamać się opłatkiem i życzyć tradycyjnie spokojnych, zdrowych i radosnych Świąt Bożego Narodzenia. Świąt spędzonych przy wspólnym wigilijnym stole, z bliskimi we wspaniałej świątecznej, rodzinnej atmosferze, wśród cichej melodii kolędy „Bóg się rodzi, moc truchleje...".

A nadchodzący 1999 rok niechaj nam przyniesie szczęśliwe rozwiązanie spraw trudnych i kłopotliwych. Dni wypełnione słońcem i radością, a także spełnienie wszystkich, nawet tych najskrytszych marzeń zarówno w życiu prywatnym, jak i tym zawodowym.

Wesołych Świąt!

MAREK MASIULANIS
Konsul Generalny RP w Ostrawie wraz ze współpracownikami

SAMOTNY NIE MUSI ZNACZYĆ SMUTNY ANI PRZYGNĘBIONY

CICHA NOC...

Tradycja nakazuje postarać się o to, aby w Wigilię Bożego Narodzenia nikt nie był głodny i samotny. By zadośćuczynić temu wymogowi, domy dziecka, domy matki i dziecka, domy spokojnej starości czy schroniska dla bezdomnych organizują dla swoich podopiecznych uroczyste kolacje, obdarowują ich skromnymi podarunkami...

„Spotkania wigilijne przyjmowane są w naszym Domu bardzo serdecznie. W oczach tych samotnych, często zrezygnowanych ludzi zapala się iskierka radości i nadziei" - mówi Tadeusz Hławiczka, dyrektor Domu Opieki Społecznej w Trzyńcu. „Przy wigilijnym stole zasiądzie w tym roku ok. 160 pozbawionych rodziny lub opuszczonych przez nią osób. Spotkanie opłatkowe odbędzie się 24 grudnia. Nie zabraknie tradycyjnego zestawu wigilijnych potraw, przyrządzonych z uwzględnieniem nienajlepszego często stanu zdrowia starszych ludzi, a po wieczerzy będziemy śpiewać kolędy".

„Chcemy, żeby wszystko odbywało się jak w normalnym domu. To nie tylko kwestia urozmaiconego jadłospisu, siana pod obrusem czy pustego talerza dla spóźnionego gościa. Liczy się bowiem rodzinna atmosfera, jaką chcemy zapewnić naszym podopiecznym" - dodaje T. Hławiczka. Stało się już tradycją, że co roku łamie się opłatkiem z pensjonariuszami małżonka dyrektora Hławiczki - Jadwiga.

„Bezdomni nie lubią świąt. Wigilijna atmosfera przypomina im bowiem opuszczone rodziny, beztroskie dzieciństwo, rodziców i starych przyjaciół" - mówi Milan Bureš, kierownik azylowego domu w Hawierzowie, w którym mieszka obecnie 33 lokatorów. „Nasza wigilijna wieczerza będzie skromna. Nie mamy pieniędzy na wyszukane potrawy".

Po wspólnej kolacji każdy zamyka się w pokoju i dzieli się opłatkiem z najbliższymi kolegami z noclegowni. Życzenia są krótkie. Wspólnym pragnieniem jest znalezienie własnego kąta, życie w normalnej rodzinie i posiadanie stałej pracy.

Ciąg dalszy na str. 2

■ OD PONIEDZIAŁKU DO NIEDZIELI ■

14 - 20 XII

● Ministerstwo Obrony Armenii przeznaczyło 100 tys. dolarów nagrody dla osoby, która przekaże informacje pomocne w pojmaniu sprawców zamordowania w ub. tygodniu wiceministra obrony Wagrama Charchoruniego.

● Obywatele Portoryka wyrazili się w referendum przeciwko temu, aby ich kraj stał się 51. stanem USA.

● Rozszerzył się protest górników w obronie przywilejów emerytalnych. Strajki okupacyjne prowadziło przeszło 300 osób w ponad 40 kopalniach.

● W Czeczenii rozpoczęła się szeroka akcja rządu skierowana przeciwko terrorystom.

● Libijski Kongres Ludowy (parlament) poparł propozycję osądzenia dwóch Libijczyków oskarżonych o przygotowanie zamachu bombowego na samolot linii PAN-AM nad Lockerbie w Szkocji, w państwie neutralnym dla sprawy.

● Na liście wymarłych gatunków zwierząt w W. Brytanii przybył bąk.

● Naukowcy z południowokoreańskiego Seulu oznajmili, że udało im się naklonować ludzki embrion.

● Co najmniej 30 osób zginęło pod gruzami zawalonego pięciopiętrowego budynku w Rzymie.

● Nową przewodniczącą Senatu RC została wybrana Libuše Benešowa (ODS).

● Izba Lordów parlamentu brytyjskiego w ponownym głosowaniu zniosła decyzję o pozbawieniu immunitetu dyplomatycznego byłego dyktatora Chile, Augusto Pinocheta.

● Rozmowy polityczne przeprowadził w Pradze przywódca Albańczyków kosowskich, Ibrahim Rugowa.

● Według ankiety pisma „Kurier Piwny", najlepszym piwem w RC w roku 1998 był 12-stopniowy „Radegast Premium".

● Cztery dni USA i Wielka Brytania przeprowadzały ataki lotnicze i rakietowe w ramach akcji „Pustynny lis" na obiekty wojskowe w Iraku.

● Marynarka wojenna Korei Południowej zatopiła miniaturowy okręt podwodny Korei Północnej, który naruszył jej wody terytorialne.

● Na Słowacji odbyły się wybory samorządowe.

● Prezydent RC, Václav Havel, odwołał z funkcji szefa swojej kancelarii, Ivana Medka, i powołał na to stanowisko Ivo Mathégo, byłego dyrektora Telewizji Czeskiej.

● Polski Sejm odrzucił veto prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego wobec ustawy o odtajnieniu materiałów byłej komunistycznej Służby Bezpieczeństwa.

● Kilka tysięcy demonstrantów protestujących przeciwko atakom na Irak zaatakowało budynek ambasady USA w stolicy Syrii, Damaszku. Policja rozproszyła tłum, używając gazu łzawiącego.

● Po dwuletniej przerwie zaktywizował się islandzki wulkan Grimsvoetn.

● Do Krakowa przyleciała grupa 74 Polaków z Kazachstanu. Przez dwa tygodnie będą zwiedzać Polskę, spędzą także Święta Bożego Narodzenia w polskich rodzinach.

● W Wysokich Tatrach został uratowany 24-letni młodzieniec, który przeżył, ranny, szesnaście dni w kilkunastostopniowych mrozach.

● Prezydent Polski, Aleksander Kwaśniewski, spotkał się w Berlinie z kanclerzem Niemiec, Gerhardem Schroederem.

● Czterej górnicy zginęli podczas zawału w kopalni miedzi w Lubinie.

● Izba Reprezentantów Kongresu USA przyjęła dwa z czterech zarzutów skierowanych przeciw prezydentowi Billowi Clintonowi przez Komisję Sądownictwa. Tym samym Clintonowi grozi pozbawienie urzędu w toku procedury w Senacie.

● Dwie indyjskie dziewczyny oblały się benzyną, spodziewając się, że uratuje je uwielbiany idol - indyjski filmowy Superman. Zmarły wskutek odniesionych ran.

● Wizytę w Bułgarii rozpoczął szef polskiej dyplomacji, Bronisław Geremek.

● W Gdańsku eksplodowały dwie bomby, poważnie raniąc dwoje mężczyzn, którzy prawdopodobnie przenosili niebezpieczny ładunek. **(M. B.)**

Nie sygnowane materiały publicystyczne i informacyjne pochodzą z satelitarnego serwisu informacyjnego Polskiej Agencji Prasowej.

»Dolary« idą w cenę

Niesłychanie gwarno i rojno było w ubiegły weekend na rynku Masaryka w Ostrawie. Do twardej konkurencji z domami towarowymi stanęły budy i stoliczki z nie mniej konkurencyjnym towarem. Można było kupić naszyjniki „z prawdziwego srebra" z firmy „Savarovsky" z oddziałami w Paryżu, Nowym Jorku i Mediolanie (120 koron), wisiorki z emblematem dolara (45 koron), krajobrazy „romantyczne" firmy Koval z Hawierzowa-Błędowic oraz gliniane garnki i domki na świeczki, miód pitny i turecki, czyli pańską skórkę, a także sztramberskie uszy (25 koron). Z zakupami trzeba się spieszyć, gdyż ceny wzrastają z każdym dniem. I tak czekoladowy medal (dolar) jeszcze parę dni temu można było kupić za 2 korony, w złotą niedzielę kosztował już 4...

Fot. RUDOLF OBRUSNIK

CHRZEST „INTYMNEGO PRZEWODNIKA" W OPAWIE

W. Przeczek w »Votobii«

OPAWA (kor) - Przede wszystkim studenci i wykładowcy Uniwersytetu Śląskiego w Opawie, wśród nich prorektor uczelni doc. Jiří Urbanec i Věra Vlašinowa z wydziału bohemistyki, wzięli udział w wieczorze promocyjnym najnowszego zbioru wierszy poety Wilhelma Przeczka „Intimní bedekr", który odbył się w środę w opawskiej księgarni „Votobia". Współorganizatorami spotkania, w trakcie którego odbył sią również chrzest książki, był też Wydział Bohemistyki i Bibliotekoznawstwa UŚ, a przede wszystkim czeskocieszyńskie Wydawnictwo „Olza", w którym czeskojęzyczny „Intymny przewodnik" Przeczka pojawił się na przełomie października i listopada br.

Spotkanie prowadził redaktor książki i autor tłumaczeń wszystkich zawartych w niej wierszy Libor Martinek, a z krótkim programem muzycznym zaprezentowali się też miłośnikom literatury studenci ostrawskiego konserwatorium. W. Przeczek natomiast opowiadał o polskim środowisku literackim w RC, o swojej twórczości, zainteresowaniach i fascynacjach...

„Było to bardzo ciekawe spotkanie, kameralne i swojskie, a wypowiedzi pana Przeczka i wykład Libora Martinka były bardzo interesujące" - powiedział redakcji „GL" Jan Kubiczek, który wspólnie z Ireną Faja reprezentował w Opawie Wydawnictwo „Olza". Sam autor zaś powiedział redakcji, że najbardziej zaskoczyła go i ucieszyła wielka liczba młodych ludzi na sali: „Zjawiło się zresztą bardzo dużo ludzi - jak na miasto, gdzie literatura polska, zwłaszcza ta powstająca na Zaolziu, jest - można powiedzieć - raczej niespecjalnie znana. Jeżeli więc znajdą się słuchacze, chętnie będę do Opawy częściej wyjeżdżał".

Dodajmy, że jeszcze przed spotkaniem W. Przeczek podpisywał w „Votobii" swoje książki, a zainteresowanie wśród kupujących było, jak powiedział nam autor, całkiem zadowalające.

■ POGODA

WTOREK - Zachmurzenie małe, temperatura w nocy do min. 10 st. C, w dzień - od min. 3 do zera. Wiatr północno-zachodni 1-4 m/sek.

ŚRODA - Zachmurzenie umiarkowane, rano lokalne mgły lub zamglenia. Temperatura bez większych zmian.

NIEBEZPIECZNY ZAKRĘT ULEGNIE LIKWIDACJI

Nie tylko nowy most

CZ. CIESZYN (kor) - Kierowcy samochodów lub pasażerowie autobusów kursujących między Cz. Cieszynem a Trzyńcem nie mogli nie zauważyć, że od miesiąca okolice mostu leżącego tuż obok granicy obu miast, w dzielnicy Cz. Cieszyna - Balinach, zamieniły się w wielki plac budowy.

Jak poinformował nas burmistrz Cz. Cieszyna Zdeněk Budínský, chodzi o budowę realizowaną przez państwo, w trakcie której powstanie nowy most przez rzekę Olzę.

„Stary most zostanie zlikwidowany, a dojdzie też do likwidacji niebezpiecznego, jak się wielokrotnie już okazało, podwójnego zakrętu. Powstanie droga nowa, której kierowcy nie będą się już musieli obawiać" - mówi burmistrz Budínský. „Budowa ta wiąże się też już z budową obwodnicy między przejściem granicznym w Kocobędzu a Trzanowicami, z którą nowa droga połączyć by się miała również na terenie Balin".

Nie obędzie się jednak - zdaniem Z. Budínskiego - bez pewnych problemów. Z projektu, który był opracowany we współpracy z poprzednimi władzami miasta, wynika bowiem, że podczas likwidowania starego mostu dojdzie do ograniczenia ruchu na drodze. Będą mogły z niej korzystać prawdopodobnie tylko autobusy kursujące między Czeskim Cieszynem a Trzyńcem i Jabłonkowem, a kierowcy samochodów osobowych i ciężarowych korzystać będą musieli z drogi prowadzącej przez Niebory.

„Kiedy tak się stanie, trudno na razie powiedzieć, ale zapewniam wszystkich, że informacja o zmianach w ruchu na pewno dotrze do wszystkich na czas" - dodał Zdeněk Budínský.

NAJWIĘCEJ POŻARÓW MIESZKAŃ W CZASIE ŚWIĄT

Groźne płomienie

W okresie świąteczno-noworocznym straż pożarna odnotowuje znacz... zwiększoną liczbę pożarów w mieszkaniach.

Jak wynika ze statystyk Powiatowych Straży Pożarnych w Karwinie i Frydku-Mistku, co czwarty pożar wybuchający na terenie obu powiatów to pożar mieszkania. Przyczyną zazwyczaj jest niewłaściwa eksploatacja urządzeń grzewczych, np. ustawianie ich w pobliżu mebli, wadliwe połączenia oraz nagminne przeciążanie instalacji elektrycznych; podłączenie do obwodu ... żej liczby odbiorników (zwłaszcza ... w dniach poprzedzających święta).

W okresie bożonarodzeniowym ... dzo niebezpieczne są płonące ... na choinkach. Stawiamy często ... zbyt blisko okien, w pobliżu zasłon ... ranek. Najmniejszy nawet przeciąg ... dować może, iż płomień świecy ... niesie się na łatwopalne tkaniny i ... szczęście gotowe. W ostatnim ... - 31 grudnia od godz. 24.10 - do ... pożarnej napływa corocznie kilkan... meldunków o pożarach, które ma... sumieniu niefortunni użytkownicy ... różnych ogni sztucznych, rac itp. ... cji.

„Nagromadzenie w mieszkaniu ... materiałów łatwopalnych, np. ... tów wystroju drewnianego, powoduje ... że pożar gwałtownie się rozwija. ... momentu wybuchu pożaru w mieszkaniu do całkowitego zniszczenia ... upływa zaledwie 20-30 minut" - ... dzieliśmy się w Powiatowej Straży Pożarnej w Karwinie. Strażacy apelują ... wszystkich, aby zgłaszać zauważ... wszelkie niepokojące sygnały. **(wak)**

CICHA NOC...

Dokończenie ze str. 1

„Tyle mieliśmy w październiku i listopadzie imprez - konkursów, spotkań i przedstawień, więc święta bożonarodzeniowe chcemy spędzić w spokoju, bawiąc się, słuchając bajek i oglądając filmy" - informuje Marcela Stávkowa, wicedyrektorka Domu Dziecka „Serce" w Karwinie. Wychowankowie z niecierpliwością czekają na prezenty. Drugi rok z rzędu w karwińskim domu towarowym „Trefa" stowarzyszenie „Tęcza" i fundacja zagrożoych dzieci „Śląsk" urządziły akcję dobroczynną z myślą o podopiecznych karwińskiej placówki. „Kupujący mogli się zapoznać z życzeniami dzieci - napisanymi na karteczkach i umieszczonymi na choince - i złożyć pod drzewkiem podarunek, który uszczęśliwi naszych wychowanków".

W tym roku do swoich najbliższych wyjedzie ok. 30 dzieci, w domu dziecka pozostanie 35.

Iście świąteczny nastrój panuje od dwóch tygodni w Domach Matki i Dziecka w Karpętnej, Hawierzowie i Orłowej.

„Mamy, robią wszystko po to, by dzieci czuły się tutaj jak w prawdziwym domu. Najbardziej widać to właśnie w okresie świąt" - powiedziano nam w orłowskiej placówce, gdzie mieszka obecnie siedem kobiet oraz czternaścioro dzieci. „Zwyczajem stało się już, że mamy wraz z latoroślami spotykają się po wieczerzy w świetlicy. Dzieci bawią się zabawkami, które znalazły pod choinką, zaś mamy śpiewają kolędy. Nie obejdzie się oczywiście bez łez i wspomnień". **(wak)**

Różnorodność tematyczna

Dokończenie ze str. 1

Słownik zawierałby nie tylko ... ki frazeologiczne, ale i przysłowia. „Byłby ilustrowany materiałem ... pograniczu Śląska Cieszyńskiego" ... wiedział prof. Kadłubiec. Słownik ... dzie składał się z części teoretycznej ... święconej podobieństwom i różnicom we frazeologii obu języków, ... niającej zarazem niebezpieczeństwa ... płynące. Ta praca została zgłoszona ... Agencji Grantowej RC.

Z kolei doc. dr Tadeusz Świd... kał już grant na opracowanie terminu ... samości śląskiej na terenie Republiki Czeskiej. „Dokładniej dotyczy to ... mentalnych, czyli subiektywnych ... strzegania granicy śląsko-morawskiej wśród mieszkańców RC w pasie przygranicznym. Druga część grantu prowadzi obiektywizację mapy ... w oparciu o materiał etno-kulturowy i etno-lingwistyczny. Wielu ludzi ... uświadamia sobie, że istnieje ... śląsko-morawska, traktując ... jak Morawy" - powiedział Tadeusz Świdwek. „Są już wstępne wyniki, ... o tym, że niektórzy umiejscawiają ... w okolicach... Jihlawy" - dodał.

»Przyjaźń« śpiewa kolędy

Znany i ceniony Zespół Śpiewaczo-Muzyczny „Przyjaźń" z Karwiny ... po jubileuszu 40-lecia swego istnienia ... koncertował z wielkim powodzeniem również w Trzyńcu i Bielsku-Białej. ... śpiewać będzie w okresie bożonarodzeniowym kolędy z akompaniamentem orkiestry i organów.

W niedzielę 27. 12. 1998 o ... 10.00 upiększy nabożeństwo w kościele katolickim w Suchej Górnej ... w Nowy Rok 1. 1. 1999 śpiewa ... na wieczornej mszy św. o godz. ... w kościele parafialnym pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Karwinie-Frysztacie. **(K)**

■ Z PAP-em DOOKOŁA ŚWIATA ■ Z PAP-em DOOKOŁA ŚWIATA ■ Z PAP-em DOOKOŁA ŚWIATA ■ Z PAP-em DOOKOŁA ŚWIATA ■

Bombka za 2000 złotych

Ponad 30 tys. złotych zebrano na aukcji bombek choinkowych w warszawskim Sheratonie, malowanych przez znanych polskich i zagranicznych gości, którzy odwiedzili ten hotel w ostatnich dwóch latach.

Błyskawicznie „poszła" bombka autorstwa Edyty Górniak, za którą nabywca zapłacił 2000 złotych. Za 1500 zł sprzedano „dziełko" Leszka Balcerowicza. Najwyższą jednak cenę - 2500 zł - uzyskała bombka Iwony Buechner, którą za taką właśnie kwotę nabył bez namysłu jej mąż, znany biznesmen Piotr Buechner. Po 1000 złotych sprzedano cacka Justyny Steczkowskiej, Kory, Maryli Rodowicz, mistrza świata w boksie Dariusza Michalczewskiego i Vanessy Mae. Niewiele mniej zapłacono za bombki Sofii Loren, Shrirley McLaine, Carlo Ponti'ego.

„Cała aukcja trwała tylko dwie godziny i zdążyliśmy sprzedać wszystkie posiadane bombki, a było ich 72. Dochód z imprezy przeznaczymy na UNICEF i Fundację Synapsis, budującą szpital dla dzieci dotkniętych autyzmem" - powiedziała Katarzyna Gontarczyk z hotelu Sheraton.

Za opiekę nad Julią

Izabella Scorupco, grająca Helenę w „Ogniem i mieczem", podarowała specjalistyczny mikroskop operacyjny Szpitalowi Miejskiemu nr 3 w Katowicach. Cenny sprzęt niezbędny jest w operacjach i diagnostyce chorób uszu oraz krtani.

W lutym tego roku, w trakcie zdjęć do filmu „Ogniem i mieczem", zachorowała nagle córeczka aktorki, Julia. Dziecko wraz z mamą trafiło na oddział laryngologii dziecięcej katowickiego szpitala, gdzie spotkało się z fachową opieką, szybko dochodząc do zdrowia.

„Cieszę się, że zbierając pieniądze na specjalistyczny mikroskop dla szpitala, dzięki charytatywnej sesji zdjęciowej, mogłam wyrazić swoją wdzięczność za opiekę nad moją Julią" - powiedziała w rozmowie telefonicznej Izabella Scorupco, która do Polski wybiera się z USA w styczniu przyszłego roku.

Pierwsze na świecie

W Houston w stanie Teksas przyszły na świat ośmioraczki. Pięć dziewczynek i dwóch chłopców urodziło się za pomocą cesarskiego cięcia w niedzielę rano. Ósme dziecko - dziewczynka - urodziła się 12 dni wcześniej.

Dzieci są wcześniakami. Pierwsza dziewczynka przyszła na świat 12 tygodni przed wyznaczonym terminem, a pozostałe dzieci - 10 tygodni. Wszystkie noworodki są w stanie krytycznym, ale - jak twierdzą lekarze - mają szanse przeżycia. Maluchy ważą od 308 gramów do 756 gramów i znajdują się pod respiratorem. Ich matka, Amerykanka pochodząca z Nigerii 27-letnia ... Chukwu, czuje się względnie dobrze. Jest to pierwszy na świecie przypadek szczęśliwego porodu ośmioraczków.

»Mężczyźni roku«

Nowojorski magazyn „Time" ... prezydenta Billa Clintona i Kenneth Starra, specjalnego prokuratora, który badał sprawę skandalu prezydenta z Moniką Lewinsky, za „mężczyzn roku" 1998. Redaktor naczelny ... Walter Isaacson napisał w liście do czytelników, że główną konkurentką do tytułu „człowieka roku" była Hillary Clinton.

Tytuł jest przyznawany od ... 1927 mężczyźnie lub kobiecie, którzy wywołali największe poruszenie w mediach. Decyzję o przyznaniu tytułu „mężczyzn roku" Clintonowi i Starrowi ogłoszono dzień po przesłuchaniu w Izbie Reprezentantów Kongresu USA zarzutów wobec prezydenta.

WIBYLIST, LISTOWSTRET, NOWINIARKA, OTWARTKA, POZDRÓWEK...

Z najlepszymi życzeniami

Czyż można nie lubić pocztówek? Zwłaszcza tych sprzed lat, nieco pożółkłych, niekiedy trochę zniszczonych, a wzruszających staroświeckim wdziękiem? Odnajdujemy w nich wiedzy, uczuć, a także uśmiechu. Wysyłamy je z najróżniejszych okazji: by przypomnieć o swoim istnieniu, przeróżnić pamięć o adresacie, wyznać sympatię lub miłość, pogratulować, zdrowić z okazji najróżniejszych świąt, chociażby Bożego Narodzenia.

Dziś chciałbym przypomnieć właśnie te świąteczne. Sięgnąłem do prywatnych zbiorów, odnajdując w nich wiele ciekawych spraw.

Weźmy chociażby motywy. Na świątecznych kartach najczęściej pojawiały się sceny bożonarodzeniowe, reprodukcje słynnych obrazów i szopek, kompozycje autorskie wielu znanych malarzy i grafików, ale też regionalnych artystów i fotografików. Znaleźć możemy np. kartki przygotowane przez Zofię Stryjeńską, Mikołaša Alša, Josefa Manesa, Vlastimila Radę, Viléma Wünschego, Adolfa Libschega itd.

Innymi powtarzającymi się motywami, często połączonymi z noworocznymi powinszowaniami, są zimowe pejzaże, niekiedy z bawiącymi się dziećmi, kolędnikami itp. Pojawiały się - zwłaszcza w okresie Austro-Węgier - pary, lub piękne panie z gałązkami jodły, świerku, podkową szczęścia i kominiarzem, aniołkami oraz inne motywy rodzajowe. W okresie międzywojennym na naszym terenie pojawiły się całe cykle pocztówek patriotycznych, w tym i świątecznych.

Nie mniej ciekawą sprawą były też techniki druku, fotografii itp. Do najnowszych zaliczają się pocztówki-litografie, bajecznie kolorowe o pięknym blasku. Ale i te fotograficzne propozycje są również ciekawe. Szkoda, że w powojennym okresie jakby brakowało pomysłów i nowych propozycji. Dopiero ostatnio (wpływ konkurencji) pojawiane są próby niejako odrodzenia się tej dziedziny, kiedyś nawet prosperującego drobnego przemysłu czy też rzemiosła. Nawiązuje się często do dawnych wzorów, wykorzystując współczesne metody komputerowego montażu różnych zdjęć, motywów itd.

* * *

Chociaż zwyczaj wysyłania kart pocztowych wydaje się bardzo stary, to na szeroką skalę rozpowszechnił się dopiero na początku naszego wieku. Kto był ojcem pocztówki? Trudno jednoznacznie rozstrzygnąć, gdyż do pomysłu przyznają się jednocześnie Austriacy, Niemcy, Francuzi, Włosi i Anglicy. Pierwszy pomysł przedstawiono już w 1865 roku na V Niemieckiej Konferencji Poczt w Karlsruhe, nie został on jednak zaakceptowany przez niemieckich urzędników. Ostatnio jednak najczęściej pierwszeństwo przypisuje się austriackiemu ekonomiście Emanuelowi Herrmannowi z Wiednia, którego projekt karty korespondencyjnej z 25 stycznia 1869 roku został przyjęty i 1 października tegoż roku wydana została karta korespondencyjna o wymiarach 122 x 85 mm z nadrukowanym znaczkiem wartości 2 krajcarów.

Ciekawą jest też sprawa polskiej nazwy pocztówki. W 1900 roku przebiegała w Warszawie wystawa kart pocztowych, jak je wówczas nazywano. Z inicjatywy mecenasa Leona Papieskiego ogłoszono konkurs na najtrafniejszą polską jednowyrazową nazwę karty pocztowej. Zgłoszono ponad sto propozycji. Między innymi: bezkopertka, jawniczek, kartkopis, kurier, latwiec, nibylist, listowstret, nowiniarka, otwartka, pozdrówek. Zwyciężyła pocztówka. Stało się to 27 listopada 1900 roku.

WŁADYSŁAW OWCZARZY

▲ *Pocztówka z rysunkiem Mikoláša Aleša.* ▼ *Poniżej jedna z całego cyklu pocztówek nie tylko bożonarodzeniowych, wydanych w 1936 i 1937 r. nakładem Polskiej Krajowej Rodziny Opiekuńczej w Czechosłowacji.* ***Ze zbiorów autora***

◆Świąteczne pocztówki projektu: 1. Z. Stryjeńskiej, 2. i 3. bezimiennego autora - czeska i austriacka, 4. Viléma Wünschego, 5. stara austriacka litografia Mailcka, 6. M. Fischerowej-Kvěchowej, 7. polska pocztówka z 1903 r., 8. Marii Orłowskiej-Gabryś z lat 60.

Dmuchane kolorowe cacka

Sklep firmowy spółdzielni „Slezská tvorba" przy ul. Sadowej w Opawie mieni się barwami, kształtami najróżniejszych bombek. Od wielu nie można oczu oderwać. A zdecydować się chociaż na jedną z nich, nie sposób. Ręcznie malowane ozdoby choinkowe można tutaj kupić wprawdzie tylko w okresie przedświątecznym, jednak w drugim - na rynku, przez cały rok. Zaglądają więc tutaj także turyści, którzy w tych okolicach spędzają letni urlop...

„Ozdoby choinkowe opawska spółdzielnia »St« produkuje od 45 lat. Na samym początku pracowało tu kilka osób, obecnie spółdzielnia zatrudnia ich ponad 80. Ma znakomity zespół dmuchaczy, plastyków, dekoratorów" - mówi prezes Radko Radev. „Założeniem spółdzielni stało się przede wszystkim robienie bombek na konkretne zamówienie. Nie robimy niczego w ciemno. 97 proc. naszej produkcji trafia na rynek światowy. Naszymi odbiorcami są m.in. Wielka Brytania, Niemcy, Austria, Włochy, Dania, Finlandia, Belgia, Szwajcaria i Japonia oraz Stany Zjednoczone, Kanada i Australia. Reszta trafia na rynek krajowy. W bieżącym roku wyprodukowaliśmy „dmuchane cacka" za 25 mln koron".

Pierwszym etapem produkcji bombek jest dmuchanie baniek z rozgrzanego szkła sodowego. Odpowiednio dobraną rurkę szklaną (o większej bądź mniejszej średnicy) nagrzewa się do czerwoności nad płomieniem gazowego palnika, następnie zatapia z jednej strony, a z drugiej wdmuchuje powietrze do środka, ciągle obracając bańkę aż do uzyskania odpowiedniej wielkości. Pod wpływem dmuchnięcia nagrzane szkło natychmiast się wybrzusza i zamienia w kulę. Musi być jednak nagrzane równomiernie, bo inaczej nie dałoby się z niego wyczarować idealnie okrągłych bombek, przybrałoby zaraz postać nieforemnych dziwolągów. Bardziej skomplikowane kształty - po wydmuchaniu kuli - formuje się w specjalnych formach żeliwnych. Bezbarwne kule wędrują potem do srebrzenia. Do środka każdej bombki wlewa się mieszaninę chemikalii i wkłada do wstrząsaczki, która przez parę minut rytmicznie nimi potrząsa, tak by równo pokryło ścianki. Kiedy bombka jest gotowa zaczyna się malowanie.

Ręcznie, według wzorów zaprojektowanych przez plastyków. Możliwe jest też malowanie indywidualnych wzorów, zgodnie z zamówieniem klienta. Oczywiście może to wykonać sprytny automat, ale wtedy efekt końcowy jest mało interesujący - wychodzą sztampowo odbite szkiełka, trochę podkoloryzowane. Nic ciekawego. Do malowania używa się m.in. lakierów spirytusowych, matów, brokatu.

Podobnie jak to się dzieje w świecie mody - kolekcję bombek na przyszły rok przygotowuje się z rocznym wyprzedzeniem.

Ostatnim etapem produkcji jest obcinanie końców szyjek bombek i tzw. kabzlowanie, czyli zakładanie zawieszki, na której wiesza się bombkę na choince.

W tym fachu trzeba mieć przede wszystkim zmysł plastyczny, wyczucie i głowę pełną pomysłów. A do tego jeszcze pojemne płuca, bo bez solidnego dmuchnięcia ani rusz, nic zrobić się nie da. Każdą bombkę, i tę dużą, i tę najmniejszą - od początku do końca robi się ręcznie. Sztuki dekorowania bombek trzeba się uczyć przez trzy, cztery lata. Dopiero po tak długim czasie poznawania tajników zdobienia kruchych cacek można w ciągu paru minut wyczarować prawdziwe dzieła sztuki...

„Jesteśmy w stanie zrealizować właściwie każde zamówienie. Niczego się nie boimy. Trudne zamówienie to dla nas wyzwanie" - twierdzi Radko Radev. „Gusty odbiorców krajowych i zagranicznych bardzo się różnią. U nas modne są małe świecidełka w związku z modą na stroiki. Wolimy też choinki przybrane jednobarwnymi bombkami. Zachód preferuje kolor czerwony, zielony, niebieski oraz złoty i srebrny. Warto jednak dodać, że np. odcieni złotego jest około 40. Najbardziej kapryśnymi i bardzo wymagającymi klientami są Amerykanie. O ile nasz klient chce bombki kuliste, do Stanów Zjednoczonych wysyłamy ozdoby w kształcie zwierząt, Mikołajów, krasnoludków, aniołków czy bałwanków. W tym roku na specjalne zamówienie robiliśmy m.in. półmetrowej wysokości czub (szpic) na choinkę".

WANDA KULA

Zdjęcia: KAROL TERNER

W 200. ROCZNICĘ URODZIN ADAMA MICKIEWICZA

My - poeta romantyczny...

Kierując się wskazówkami Wieszcza Adama, by „słowa nie zabiły myśli" i tą, iż serce ważniejsze jest „niźli mędrca szkiełko i oko", zapraszam do wycieczki po wystawie „Adam Mickiewicz 1798-1855" otwartej niedawno w Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie.

Dylemat, z jakim spotkał się jej twórca Jacek Chromy oraz kuratorzy Łukasz Kossowski i Elżbieta Banko-Sitek, zawiera się w optyce postaci tytana polskiej literatury i pytaniu - czy traktować go jak poetę - piewcę i krzewiciela narodowych losów, czy też, przeciwnie, patrzeć na Adama faktograficznie - po datach, po znajomościach, romansach i publikacjach.

Twórcy wystawy wybrali kompromis, z jakim spotykamy się już w pierwszej części ekspozycji zatytułowanej „Miej serce". W sali poświęconej czasom wileńskim dominuje panorama Wilna z 1815 r. pędzla Walentego Wańkowicza. Wtedy to Adam zaczął na tutejszym uniwersytecie studiować nauki klasyczne. Wkrótce znalazł swoją kompanię, do której należeli Jan Czeczot, Tomasz Zan, Franciszek Malewski. Jeden z braci Lelewelów, Joachim, profesor uniwersytecki lub jego brat Prot skreślił kredką najstarszy ze znanych wizerunków Adama przedstawiający lekko pochylonego, młodego człowieka o błękitnych oczach, ostro zarysowanych czerwonych ustach okrytego w zbyt wielką futrzaną szubę. Mickiewicz poza „uprawianiem" rymowanek w gronie Filomatów intensywnie się uczył - fascynowały go poglądy Rousseau i Woltera, zachwycony był niemiecką poezją romantyczną, o angielskiej na czele z Georgem Byronem nie wspominając. *„Był to czas przyjaźni, która miała być dla Filomatów skutecznym sposobem naprawiania świata"* - powiedziała „GL" Elżbieta Banko-Sitek. *„Był to także czas miłości - dla romantyków najlepszej drogi do samopoznania"*. Studenci bynajmniej nie opływali w dostatek. Kompan Mickiewicza, Józef Jeżowski, tak opisuje swoje codzienne zmartwienia w Wilnie: „Powracają zagadki, skąd obiad, skąd kawa. skąd frak, świece etc". I Adam nie był pozbawiony tego rodzaju utrapień, wszakże jego ojcie Mikołaj i matka Barbara z Majewskich wywodzili się z ubogiej szlachty.

Podejmując pracę nauczyciela w Kownie, podreperowuje swój status materialny. Uczy, pisze, utrzymuje kontakty z kolegami z Towarzystwa Filomatów i Zgromadzenia Filaretów. Donosy sprawiły, że senator Nowosilcow „prowadził intensywne śledztwo" przeciwko młodzieży uniwersyteckiej. Proces Filomatów, półroczne więzienie w wileńskim klasztorze bazylianów i następnie banicja w głąb Rosji wywarły na Adamie niezacieralne piętno, które eksplodowało tak twórczo i filozoficznie w późniejszych „Dziadach" części III.

„Porzuceniu na świata lodowatym końcu" (sala druga), czyli chłodny, empirowy, marmurowobrązowy salon rosyjski - petersburski i moskiewski przyjął Mickiewicza bardzo ciepło. *„Przede wszystkim jako poetę słowiańskiego, prekursora zdobywającego popularność w tej części Europy romantyzmu. W ówczesnych czasach antycarskie nastroje i na salonach spotykano. Nic dziwnego, że i wśród dekabrystów Mickiewicz wielu znajomych znalazł, z których niejednego w swojej poezji uwiecznił"* - mówi E. Banko-Sitek. Bliskiemu z tamtych lat - Aleksandrowi Puszkinowi ofiarował tomik poezji Lorda Byrona z adnotacją „Byrona Puszkinowi poświęca wielbiciel obydwóch". Puszkina cenił i życzliwie lubił, dając taką jego charakterystykę: „Często się widujemy, Puszkin prawie mojego wieku (dwoma miesiącami młodszy) w rozmowie bardzo dowcipny i porywający, czytał wiele i dobrze zna literaturę nowożytną, o poezji ma czyste i wzniosłe pojęcie".

Zesłany w procesie w oddalone od terenów polskich gubernie do pracy w resorcie oświaty Mickiewicz spotyka się z racji swego talentu i zapewne uroku osobistego z życzliwością rosyjskiego salonu, a nawet władz. W 1826 r. z polecenia ministra oświaty udaje się z Petersburga do Odessy, gdzie wszakże pracy nie otrzymuje, ale pobyt na Krymie owocuje cyklem „Sonetów krymskich" i miłosnych. Wyprawę na Krym uwiecznił w 1828 r. mistrzowskim pędzlem W. Wańkowicz, przedstawiając „Mickiewicza na Ajudachu skale" - portretem syntezującym kanon romantycznego wizerunku: poeta zatopiony w myślach na szczycie skały, porzucona lira tuż u jego stóp.

Romantyczny poeta w Moskwie i Petersburgu obraca się w środowisku polskim i rosyjskim - „O siódmej wieczór Polacy przyszli do nas na herbatę i kolacyję polską. Doskonaleśmy się zabawili. Pan Mickiewicz deklamował wyjątki ze swego poemu Wallenrod i coś jeszcze. Mówił prześlicznie. W tym poemacie bardziej jeszcze jak w innych wykazał znamienity swój talent, nowość i głębokość myśli. Pewny ogień i moc z przyjemnością połączone, zwiastują nam, że autorowi będzie tą razą zupełna oddana sprawiedliwość, że zawiść padnie pod pociskiem pochwał. O jak przyjemnie wesprzyć talent na Ojczyzny zrodzony ziemi" - napisała Helena Szymanowska (późniejsza żona Franciszka Malewskiego), rodzona siostra przyszłej żony Mickiewicza Celiny do swojego, prywatnego dziennika. Rozgłos wspomogło tłumaczenie „Wallenroda" przez Puszkina...

Adam, dawno zyskawszy ogładę, brylował w towarzystwie. Dowód - ot, choćby przeurocze przyjęcie zaproszenia... na obiad do Marii Szymanowskiej - „Petersburg 14 listopada 1828 r. „My Poetą Romantyczny, z łaski prenumeratorów autor wielu książek drukowanych, przedawanych, tudzież drukować się i przedawać mających, wszystkim i każdemu z osobna, komu wiedzieć należy wiadomo czynimy: Od wielu miesięcy trwały między Naszą Poetycką Mością i Jej Arcymuzykalną Mością pierwszą pianistką, autorką kaprysów, warjacyj, romansów i kontredansów etc. stosunki sąsiedztwa i przyjaźni. Wiadomo światu całemu, a przynajmniej dziesięciu ludziom, że nie raz jadaliśmy obiad społem, a nawet w orszaku Jej Arcymuzykalnej Mości przedsiębraliśmy dalekie aż ku Ogrodowi Letniemu podróże. Nieszczęściem te stosunki sąsiedztwa i przychylności zostały zerwane i potargane, albo raczej potargane i zerwane, zbiegiem smutnych wypadków, a mianowicie dla deszczu i błota, dla drogiej ceny dorożek i dla strat okropnych, jakie ponieśliśmy w galoszach i paraplujach (parasolach - przyp. red.) I siłując przecież ile możności dawne wznowić przymierze, osądziliśmy za rzecz przyzwoitą przyjąć zaproszenie na obiad ze strony Jej Arcymuzykalnej Mości i do obiadu takowego własną osobą zasiąść przyrzekamy".

W trzeciej sali - „Szukam Litwy" śledzimy krok po kroku dwuletnią peregrynację Adama po Europie. *„W czerwcu 1829 po przybyciu do Berlina Mickiewicz spotyka się z przybyłymi z Wielkiego Księstwa Poznańskiego Polakami, zaprzyjaźnia się z poetą Stefanem Garczyńskim, przez Drezno rusza do Szwajcarii i do Czech"* - mówi E. Banko-Sitek. *„ W Pradze spotyka się w Václavem Hanką, odwiedza Karlowe Wary, w Weimarze wstępuje do Johanna Wolfganga Goethego. Ten, choć nie znał jeszcze wierszy Mickiewicza, przyjął go serdecznie. Potem Adam jedzie do Włoch, do znanego z wileńskich lektur Rzymu i dalej na Sycylię"*:

Rzym 8 czerwca 1830. „O Sycyli powiem ci się w tylko parę (...). Statek parowy uwiózł mnie zbyt prędko. Nie widziałem nawet Syrakuz. Sławny huragan afrykański (...) nakrył chmurą piaszczystą wyspę i odjął nam widok Etny. Trzęsienie ziemi w Messynie raz przespałem, nic o nim nie wiedząc.

Drugi raz trzęsąc się na koniu w okolicach nie dostrzegłem wcale, że się ziemia trzęsie. Urwałem w górach gałązkę pieprzu, ażeby potem powiedzieć w Litwie, że mię los zapędził tam, gdzie pieprz rośnie!".

Właśnie w Rzymie w połowie grudnia 1830 r. do Mickiewicza dochodzi wieść o wybuchu powstania listopadowego. Cztery miesiące „zastanawia się, co robić". Po czym jedzie do Paryża, skąd planuje przesłanie statkiem broni na Litwę. Do realizacji tego projektu jednak nie doszło. Choć z daleka, ale bacznie obserwuje walkę rodaków.

W końcu 1831 r. z fałszywym paszportem w kieszeni Mickiewicz przedostaje się do Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Tu spotyka się ze swoim bratem Franciszkiem, żołnierzem powstania. Wigilię tego roku spędzają razem w Łukowie. W z wiosną Adam rusza do Drezna (gdzie „Dziady" cz. III). Los sprawi, że już nigdy nie wita do tej części Europy.

Tematyka Wielkiej Emigracji zapre w sali „Na paryskim bruku" obok sztych słynniejszych budowli stolicy Francji i par mody ukazuje także wizerunki przywódców racji.

Ciągłe opowieści powstańcze, rozt przyczyn upadku powstania, przebywa własnym kręgu powodowały pewne sk intelektualne. Wyizolowanie ze społeczeństwa bijało się nawet w wyglądzie zewnętrznym wiedzmy nieco zaniedbanym. Sam Adam ch z oberwanymi guzikami, rękawami obsy tabaką i powypalanymi w odzieży dziurkami tytoniu. Wyrywając się z emigracyjnego Mickiewicz wzywa słowami swojego najdro szego utworu „Pana Tadeusza":

„Litwo Ojczyzno moja! Ty jesteś jak zdrowie
Ileś sercem potrzebną, ten tylko się dowie
Kto cię stracił, dziś piękność twą w całej ozdobie
widzę, czuję, opiewam, bo tęsknię po tobie"

W nieco teatralnej scenerii autorzy wy sugerują „dworek w Soplicowie". W zaaran nym wnętrzu jest róg bawoli wprawdzie nie kowany, ale dość kręty, „Panna święta, co w świeci bramie", szpada, pas szlachecki i Jankiela. Obok ryciny kresowych dworów i ców w Mirze, Skokach i Mereczowszczyźnie.

„O dziwo, »Pan Tadeusz« przez emigra jest dobrze przyjęty. Ta oczekiwała częsi kontynuacji »Ksiąg narodu i pielgrzym skiego" wydanych w 1832 r., w których przedstawiał uchodźstwo jako »poselstwo wione przed oblicze narodów Europy« jako narodową" - mówi E. Banko-Sitek.

Ślub z Celiną Szymanowską, dzieci, skłaniają wieszcza do podjęcia pracy w Lozan Tam kończy swą poetycką drogę. Powrót do ża i wejście do Koła Sprawy Bożej Andrzeja wiańskiego zapoczątkowują okres narwany autorów ekspozycji „Broń mnie przed samym bą". Niedostatki życia codziennego, kocha acz o nadwątlonym zdrowiu żona, od któ dobno tylko wymagał - „żeby dobrze gotow wychowywała dzieci", przesycenie wykład College de France towianizmem, z powodu kt go je zawieszono, przysporzyły mu niepo zmarszczkę a i piwa podobno popijał więc wino już mu tak, jak we wczesnych latach nie służyło.

Wyzwaniem na miarę czasu okazała się Wo Krymska (1855r.) Trwający konflikt między ją i Turcją po włączeniu do walki Anglii i Fra rodził nadzieję na osłabienie carskiego imper Turcy zezwolili Michałowi Czajkowskiemu dykowi Paszy na powołanie oddziałów kozac W Burgas powstał obóz wojskowy. Za wsz nictwem księcia Adama Czartoryskiego wo trzema wysłannikami Mickiewicz pojechał Stambułu.

W części ostatniej ekspozycji „Jest u mnie ojczyzna myśli mojej" odnajdujemy Konstan pol widziany oczami mistrza zawarty w liście Wiery Chlustin (21 października 1855). „Sob dzielnice przypominają moje rodzinne miasto litewskie (...) Proszę sobie wyobrazić na pr plac targowy pokryty warstwą nawozu i p gdzie się spokojnie przechadzają kury i indy wszelkiego rodzaju stworzenia wśród gro drzemiących psów. Aby jednak dostać się z placu do nas, trzeba było iść uliczkami, które dawały mi się tak prymitywne i tak nadwer że oszczędzam Pani ich opisu (...) Zresztą zn wam się tylko raz dziennie na te przepaszy kupy zdechłych szczurów, rozpłatanych poprzez Anglików spitych na umór i tureckich garzy, którzy szczelnie zagradzają obie uliczki".

Misja Mickiewicza - łagodzenia sporów organizacji wojska polskiego w Turcji - nie p nosiła rezultatów. Warunki sanitarne orient miasta być może spowodowały, iż poeta pod na zdrowiu. Początkowo sądził, że to zwykła zowa przypadłość. Jednak w nocy 25 listopada go stan uległ gwałtownemu pogorszeniu. silnych bólów nie chciał brać żadnych leków nał 26 listopada 1855 r.

MARTYNA RADŁOWSKA-OBR

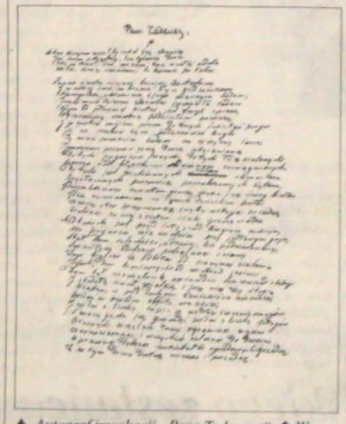

▲ *Autograf inwokacji „Pana Tadeusza".* ◆ *Wyposażenie mieszkania Adama Mickiewicza w paryskim Arsenale. Na ścianie portret Marii Mickiewiczówny pędzla Zofii Szymanowskiej z 1857 roku.*

▲ *Salon rosyjski - od lewej portret Marii Szymanowskiej pędzla Aleksandra Kokulara oraz portret Adama Mickiewicza pędzla Józefa Oleszkiewicza z 1828 roku.* ◆ *Rzeczy osobiste wieszcza, m.in. kalamarz, [illegible] mankietów z monogramem, zegarek, tabakierka, lornetka itd.* ◆ *Modlitewnik, pieczątka do laku, suszka do atramentu i pierwodruk „Pana Tadeusza" oraz wachlarz żony z czarnych strusich piór.* *Zdjęcia [illegible]*

CIESZYŃSCY ARCHEOLODZY NATRAFILI, BYĆ MOŻE, RÓWNIEŻ NA ŚLADY FAŁSZERZY PIENIĘDZY

GÓRA ZAMKOWA znana i nieznana

Nie masz chyba Zaolziaka, który by chociaż raz w życiu nie odwiedził dawnej siedziby Piastów cieszyńskich - Góry Zamkowej w Cieszynie. Bo należy przecież do dobrego tonu chociaż z zewnątrz obejrzeć jedną z najstarszych dochowanych w Polsce świątyń chrześcijańskich, romańską rotundę pw. św. Mikołaja, czy spojrzeć na świat zza blanków wieńczących szczyt wieży zwanej popularnie Piastowską. A można stąd zobaczyć nie tylko oba Cieszyny czy krajobraz rozciągający się wzdłuż biegu Olzy między Mostami k. Bolonkowa a Frysztatem, ale nawet szczyty Tatr. Co poniektórzy zakradali się nawet, pragnąc spotkać się sam na sam z historią, do wnętrza walącej się budowli w tylnej części zamku, nie wiedząc, że ruina ta - zwana przez historyków romantyczną - pochodzi z XIX wieku. No cóż, romantyzm...

Dzisiaj jednak szaremu obywatelowi nie wolno wejść na teren romantycznej ruiny. Kiedy bowiem w r. 1992 postanowiono znajdujący się w kiepskim stanie, ale malowniczy obiekt odrestaurować, zmierzono na koronę nieznanej, wcześniejszej budowli. Wówczas władze Cieszyna, wspólnie z miejscowym muzeum, postanowiły przystąpić w r. 1993 pomimo do badań archeologicznych na Górze Zamkowej. Prace potrwają jeszcze co najmniej kilka lat, a prowadzi je zespół pod kierownictwem mgr. Wiesława Kusia.

* * *

„Nie jesteśmy, oczywiście, pierwszymi, którzy podjęli się badań na Górze Zamkowej" - mówi W. Kuś. *„Na pierwsze ślady wcześniejszego osadnictwa natrafili już budowniczowie, którzy pracowali przy rozbudowie zamku w XVI czy XVII, jak również ich poprzednicy, którzy kopali fundamenty pod wieżę Piastowską. Bo pierwsze osady powstały na wzgórzu nad Olzą najprawdopodobniej już w V, a może nawet VI wieku p.n.e. To była ludność kultury łużickiej, podobnie jak w niedalekiej Poborze. Później pojawiły się tu plemiona celtyckie - z tego okresu mamy nieliczne zabytków, bo zostały one zniszczone przez wczesne osadnictwo średniowieczne, ale o tym, że chodziło o Celtów, możemy mówić na podstawie znalezionej złotej monety celtyckiej i tyżki odlewniczej. I to się wiąże z tym okresem przed naszą erą"*.

W okresie wpływów rzymskich dochodzi - zdaniem W. Kusia - do pewnej rzerwy, chociaż prowadząca badania Góry Zamkowej na przełomie lat 40. i 50. naszego wieku Alina Kietlińska odkryła tu nieliczne ślady. Najwięcej jest rzymskich monet, ale one pojawiają się w wielu miejscowościach Śląska Cieszyńskiego leżących na dawnych szlakach handlowych. Dopiero w okresie wędrówki ludów przemieszczają się przez nasz teren liczne plemiona - Hunowie, Awarowie, Słowianie... Dopiero jednak po ustabilizowaniu się Awarów na Nizinie Panońskiej mogli się ci ostatni - nasi przodkowie - rozprzestrzenić na terenach Europy Środkowej.

„O ustabilizowaniu się osadnictwa słowiańskiego możemy mówić w połowie VII w. n.e. Z tego właśnie okresu pochodzi gród w Podoborze. Na Górze Zamkowej natomiast - chociaż jest ona z natury obronna - nie dzieje się w tym czasie nic. Zyskuje ona na znaczeniu dopiero po upadku Podobory i Międzyświecia, do którego doszło w wyniku ekspansji Wielkich Moraw. W X w. powstaje więc na Górze Zamkowej gród wczesnośredniowieczny, potem powstaje kastelania - na razie na bazie grodu, pojawia się już jednak pierwsza budowla murowana - rotunda, czyli pierwszy kościół grodowy, no, i może wieża cylindryczna, którą odkryliśmy, prowadząc badania w tzw. romantycznej ruinie. Niewykluczone, że pochodzi wieża z XII w." - wyjaśnia W. Kuś.

W przełomie wieku XIII i XIV, kiedy powstaje Księstwo Cieszyńskie, powstaje też zamek, który staje się siedzibą Piastów Cieszyńskich. *„To właśnie owi gotyccy budowniczowie, kopiąc fundamenty, jako pierwsi musieli natrafiać na ślady wcześniejszego osadnictwa, zwłaszcza wczesnośredniowiecznego, które zazwyczaj niszczyli. Jeżeli jednak chodzi o pierwsze penetracje, to rozpoczęły się one w połowie XIX w. Posiadamy informacje, że znaleziono wówczas ceramikę, osełki kamienne. Pierwszym zaś, który prowadził już penetracje fachowe - penetracje, bo o badaniach wówczas jeszcze nie mogło być mowy - był inż. Wiktor Karger na początku w. XX"*.

W okresie międzywojennym badano Górę Zamkową podczas tzw. wycieczek archeologicznych, organizowanych przez profesorów Żurowskiego i Joachimowicza. Odkryto wtedy m.in. grodzisko w Lubomii i Starym Bielsku. Do pierwszych ważnych odkryć doszło jednak dopiero podczas okupacji, gdy podjął się prac na Górze Zamkowej niemiecki konserwator Raschke. Badał on wówczas przekształconą w renesansową budowlę rotundę i - odsłaniając posadzkę - natrafił na bazy kolumn romańskich. Dzięki tym badaniom można było zdjąć po wojnie, w latach 50., kryjący romańską budowlę płaszcz i przywrócić rotundzie dawny wygląd. *„Odkrył też Raschke obok rotundy osiem pochówków szkieletowych, można więc mówić o pierwszym na terenie Cieszyna cmentarzu. I to jest ewenement, bo w podobnych osadach wczesnośredniowiecznych w Międzyświeciu czy Podoborze na żadne cmentarzysko jak dotąd nie natrafiono"*.

W latach 1949-1958 rozpoczynają się badania prowadzone przez Państwowe Muzeum Archeologiczne, a szefem zespołu jest Alina Kietlińska. W tym czasie stwierdzono istnienie na Górze Zamkowej grodu wczesnośredniowiecznego otoczonego wałem kamienno-ziemnym w konstrukcji skrzyniowej z palisadą na koronie. Niestety, A. Kietlińska zmarła przedwcześnie i na podjęcie nowych prac trzeba było poczekać aż do 1992 r. *„Były tylko sporadyczne wykopy w dolnej części zamku i w piwnicach szkoły muzycznej, która mieści się w dawnym pałacu Habsburgów - tzw. Myśliwskim. Tu odkryto np. fragment wazy halsztackiej, dwa fragmenty rogów... Były też badania na podzamczu, które obejmowało teren między dzisiejszymi ulicami Menniczą i Głęboką a Placem Teatralnym. Niestety, wszystkie budowy i przebudowy tak zniszczyły teren, że nie udało nam się tam właściwie niczego znaleść"* - wspomina mgr Kuś.

* * *

Na Górę Zamkową powrócili archeologowie w r. 1992. Postanowiono wówczas odremontować romantyczną ruinę. Sporządzono zatem dokumentację fotogrametryczną, żeby można później ruinę odtworzyć, i przystąpiono do rozbiórki. Już w pierwszych dniach odkryto jednak koronę nieznanej budowli, jak się później okazało - wieży cylindrycznej. W 1993 roku przyszedł zatem czas dla archeologów - badania finansuje miasto, prowadzi je ekipa z muzeum cieszyńskiego. Powołana została też komisja konserwatorska, w skład której weszli m.in. architekt prof. Janusz Bogdanowski i statyk prof. Zbigniew Kordecki. Ostatni z wymienionych, jak mówi W. Kuś - *„sprawdza i mierzy, czy coś nam się w trakcie badań nie przesuwa. To jest przecież ogromny ciężar, a znajduje się miejsce przez nas badane na samym stoku, bo spoczywa na pierwotnym wale"*.

Jak na razie odkryli archeologowie ok. 14 m wieży, która - jak się okazało - widnieje jeszcze np. na obrazie zamku z r. 1647. Hełm, który ją na tym widoku pokrywa, jest barokowy, wszystko jednak wskazuje na to, że pochodzi ona z okresu przed powstaniem Księstwa Cieszyńskiego. Zdaniem W. Kusia, przestała ona pełnić funkcję obronną po powstaniu Wieży Piastowskiej i pełniła później raczej funkcję gospodarczą. Chociaż niewykluczone, że i tu jeszcze przez jakiś czas mieściło się pomieszczenie dla straży zamkowej.

„Jeżeli chodzi o znaleziska, to najwięcej pochodzi ich z wnętrza wieży. Nie jest ono zbyt duże - ma średnicę ok. 3,5 m, kiedy cała budowla ma średnicę ponad 12 m. Mury są więc potężne. W górnych partiach znaleźliśmy niewiele - tu, prawdopodobnie w w. XIX, zsypywano gruz, kamienie. W dolnych partiach natomiast, na głębokości ok. 10 m, wystąpiła warstwa z materiałem średniowiecznym. Znaleźliśmy tu np. sporo fragmentów naczyń, kubków, lampkę oliwną w formie czarki... Były też silnie skorodowane wyroby metalowe - fragmenty paru noży i ostrze miecza. Wszystko jednak było przemieszane, co wskazuje na to, że wrzucano tu i zsypywano różne rzeczy, co powodowało przemieszanie warstw. Znaleźliśmy np. 3 fragmenty tej samej płytki posadzkowej z wyobrażeniem Orła Piastowskiego - każdy fragment leżał na innym poziomie..."

Do najciekawszych znalezisk zaliczyć trzeba jednak skarb monet. Było tych monet 80 - wcześniej mieściły się chyba w jakimś trzosie, który się nie zachował ze względu na duże ilości wapna budowlanego - część z nich to halerze miasta Raciborza, część halerze Księstwa Opawskiego, a 20 sztuk to krążki... bez stempla. Taki krążek nie miał prawa opuścić mennicy. Czyżby więc chodziło o próbę fałszerstwa?" - zastanawia się W. Kuś.

Natrafiono też w trakcie robót na 4 licznmany. Z początku sądzono, że chodzi o złote monety. Krążki o średnicy 2 cm posiadały bowiem na awersie i rewersie stempel - nie był to jednak pieniądz. Jak się okazało, służyły one ówczesnemu księgowemu do rozliczeń - taki poprzednik liczydła. *„To bardzo rzadkie znalezisko"* - mówi W. Kuś. *„Te nasze były bite w Norymberdze i pochodzą z końca XVI w. Wspomniane zaś monety - jak określił to dr Borys Paszkiewicz z Warszawy - z wieku XV"*.

Na zewnątrz wieży znaleziono natomiast sporo fragmentów ceramiki średniowiecznej, metalowe okucia drzwi oraz tzw. ciosło tulejowate, które służyło cieślom jeszcze w okresie przed powstaniem zamku, w czasach grodu wczesnośredniowiecznego. Przede wszystkim jednak odkryto fundamenty nieokreślonych budynków oraz pieca kopułowego, służącego do wypalania głównie ceramiki.

„Nie pozostaje nam więc nic innego, jak odsłaniać coraz szersze okolice wieży, a w przyszłości postępować dalej w kierunku Wieży Piastowskiej i rotundy. Zwłaszcza że badania radarowe wykazały istnienie prostokątnego pomieszczenia na zachód od rotundy. Mogłoby chodzić o palatium, czyli siedzibę i rezydencję kasztelana z w. XI. A chodzi nam nie tylko o to, by odkopać fundamenty i od razu zasypywać, ale i o pokazanie ich szerokiej publiczności. No i jest jeszcze jedna ciekawa sprawa - istnieje przypuszczenie, że na Górze Zamkowej można by natrafić na ślady nawet z okresu neolitu, czyli ok. 4 tys. lat p.n.e. Teren ten więc trzeba ciągle badać i nie musimy się martwić, że zabraknie nam pracy. I to nie tylko na Górze Zamkowej - dwa stanowiska wczesnośredniowieczne odkryto niedawno również w Goleszowie... Również one na nas czekają" - zakończył mgr Wiesław Kuś.

JACEK SIKORA

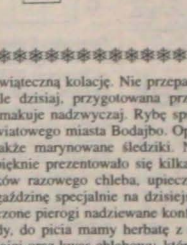

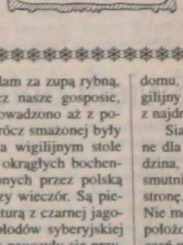

◆ *Na zdjęciu fragment wykopalisk na górze zamkowej, obok rysunki znalezionych kafli - z orłem i gryfem.*

Reprodukcje Muzeum w Cieszynie

Wigilia syberyjskiego zesłańca

Wczesnym rankiem 1 września 1939 roku, żegnając się z rodziną, pocieszam zasmuconą mamę, że z wrogiem rozprawimy się szybko, a już na pewno święta Bożego Narodzenia spędzimy razem.

Tyle młodzieńczej fantazji! A rzeczywistość?!

Zanim mi było usiąść do rodzinnego stołu wigilijnego, osiem kolejnych świąt Bożego Narodzenia wypadło mi spędzić daleko od swoich najbliższych. Od tych najsmutniejszych w dalekiej Syberii, poprzez te tropikalne na irackiej pustyni po Wigilię w bliskości Ziemi Świętej - tuż pod samym Betlejem, po święta bardzo skromne w czasie działań wojennych na froncie.

Każde moje tułacze święta to inna, pełna wzruszeń przygoda, której nie da się zapomnieć.

Rok 1940 - aresztowany przez NKWD we Lwowie, już ósmy miesiąc haruję w syberyjskich kopalniach złota, oddalonych o 2 tys. km na północ od Irkucka. Jedyna do nas droga prowadzi szlakiem wodnym Angary, Leny i Witymiu. Od połowy grudnia i tutaj odczuwamy atmosferę zbliżającego się Bożego Narodzenia. Wigilię postanowiliśmy urządzić wspólnie w największej izbie naszego baraku.

Organizacją zajął się znany z dużej pobożności prowincjonalny kierownik jednoklasowej szkoły, zapomnianej wioski w powiecie sokalskim. Na urządzenie wspólnej kolacji z naszych skromnych przydziałów zebrano wyznaczoną ilość kartek żywnościowych oraz po kilka rubli.

Zdobycie choinki było sprawą najprostszą. Wystarczyło wejść z siekierą do tajgi i ściąć tę najpiękniejszą. Zgrabne ręce dzieci zrobiły z kolorowych papierków, błyszczących blaszek, kawałków włóczki i odrobiny waty cudowne łańcuchy, gwiazdki i kuleczki. Jakiś artysta, uszczuplając swoją dzienną porcję czarnego, lepkawego chleba, ugniótł i wysuszył świąteczne figurki. Mamy więc na choince aniołki, Mikołaje, różne zwierzątka i ptaszki.

Na nadbudówce dużego, stojącego w kącie izby pieca zbudowaliśmy z tektury i białego kartonu, pokrywając je farbami, piękną szopkę, którą wraz z gwiazdką betlejemską oświetlił kolega elektryk. Rad jestem, że znalazłem się w gronie organizatorów naszej wspólnej Gwiazdki. Praca ta pozwoliła mi choć na chwilę zapomnieć o domu rodzinnym.

Do wieczerzy wigilijnej zasiadła rodzinka liząca prawie 40 osób. Wielu niewtajemniczonych w przygotowania było mile zaskoczonych dekoracją sali, choinką i stołem wigilijnym, na którym nie zabrakło świecy i bielutkich opłatków. Ktoś przezorny przywiózł je z Polski.

Kolację wigilijną zagaja wspomniany już nauczyciel. Stojąc koło stołu w nastroju pełnym powagi, pobożności i pokory zmawiamy modlitwę. Do staropolskiej kolędy „Bóg się rodzi" wkładamy nie tylko pełny głos, ale i całą duszę i serce. Wzruszeni do łez dzielimy się opłatkiem. Najczęściej powtarzają się życzenia zdrowia, wytrzymałości, zachowania nadziei, aby to nasze życie tułacze szybko się skończyło, aby dane nam było jeszcze kiedyś zobaczyć strony rodzinne.

Bardzo wzruszyła wszystkich grupka dzieci recytująca pod choinką świąteczne wierszyki. Swój występ kończą kolędą „Lulajże Jezuniu" i wtedy prawie połowa sali zaczyna szlochać. Łzy ocierają nie tylko kobiety, ale i twardzi mężczyźni.

W nieco smutnym nastroju rozpoczynamy świąteczną kolację. Nie przepadam za zupą rybną, ale dzisiaj, przygotowana przez nasze gosposie, smakuje nadzwyczaj. Rybę sprowadzono aż z powiatowego miasta Bodajbo. Oprócz smażonej były także marynowane śledziki. Na wigilijnym stole pięknie prezentowało się kilka okrągłych bochenków razowego chleba, upieczonych przez polską gaździnę specjalnie na dzisiejszy wieczór. Są pieczone pierogi nadziewane konfiturą z czarnej jagody, do picia mamy herbatę z płodów syberyjskiej tajgi oraz kwas chlebowy, który nauczyły się przyrządzać nasze gosposie. Zabrakło tylko owoców. Niestety tutaj się nie rodzą. Są jednak małe, wielkości grochu, smaczne orzeszki, wyłuskane latem z szyszek syberyjskiego cedru.

Pod choinką, szczególnie dla dzieci znalazło się kilka skromniutkich podarunków. Radość była wielka i tym weselej śpiewało się chórem kolędy.

To chwilowe zapomnienie, przynajmniej w moim przypadku, nie trwało długo. Wspomnienia domu rodzinnego, najbliższych, oddalonych tysiące kilometrów są tak żywe, że niepostrzeżenie opuszczam rozbawione towarzystwo. W naszej izbie dwóch żydów i prawosławni nie biorący udziału w uroczystości już zasnęli. Cicho położyłem się na swoją kojkę.

Za oknem jest jasna księżycowa noc, mróz na pewno ponad 40-stopniowy. Leżę z otwartymi oczyma, wpatrzony w sylwetkę skromnej choinki zdobiącej nasz kawalerski stół. Po chwili obraz powoli się zaciera, a ja rozpoczynam w wyobraźni długą, tysiące kilometrów na zachód wędrówkę do domu, do swoich. Jestem wśród nich. Spędzam wigilijny wieczór w kręgu rodziny. Widzę wszystko z najdrobniejszymi szczegółami.

Siadam przy stole na puste miejsce przygotowane dla mnie przez dbającą o wszystko mamę. Rodzina, chwała Bogu, w komplecie, ale wszyscy są smutni, przygnębieni. Często spoglądają w moją stronę. Bardzo mi przykro, że jestem niewidzialny. Nie mogę przemówić, pocieszyć ich, wziąć do ręki położony przede mną opłatek. Nie mogę złożyć życzeń mamie, ojcu, bratu, siostrze. Tak pragnę im się pokazać, pocieszyć ich, że jestem, że żyję. Oni na moje myśli nie reagują.

W gardle coś mnie ściska, oczy mgłą zachodzą, trzy mimowoli spływają ciurkiem. Z bardzo daleka, jakby z innego świata, dociera do mnie anielskie śpiewanie.

Powoli wracam do rzeczywistości. Te pieśni?... Ach, to nasi stale jeszcze śpiewają kolędy. Nie wiem, kiedy zmorzył mnie sen. W ciepłej izbie zasnąłem w ubraniu.

W Boże Narodzenie idę na ranną zmianę. Jest nas spora grupa i mimo siarczystego mrozu nastrój jest znakomity. Po drodze śpiewamy kolędy, udając śpieszących do Betlejem pastuszków. W świąteczny dzień ochoty do pracy nie ma. Rosjanie przymknęli oczy i chyba nie uszczuplą moje grudniowe przydziały.

WŁADYSŁAW MARTYNEK

(Były żołnierz II Korpusu Polskiego gen. Władysława Andersa, m.in. uczestnik bitwy pod Monte Cassino, członek Koła Polskich Kombatantów w RC, autor książki „Pamiętnik Sybiraka", mieszkaniec Trzyńca.)

GŁOSIK GŁOSIK GŁOSIK GŁOSIK GŁOSIK GŁOSIK

WIGILIJNE WRÓŻBY

Wigiliny wieczór jest bez wątpienia najmilszym wieczorem w roku, szczególnie dla dzieci. Ale cały dzień 24 grudnia od wieków oprzędziony jest legendami, wierzeniami w tajemne dobre moce. W spokoju, miłości i dobroci chrześcijanie przygotowują się na Boże Narodzenie w dniu, który go poprzedza. Kiedyś w dniu tym nie zamykano domów, by każdy mógł przyjść i usiąść przy wigilijnym stole, na którym stawiano zawsze dodatkowe nakrycie. Dziś niemożliwe jest pozostawienie mieszkania bez solidnych zamków, ale w wielu domach dodatkowe nakrycie na stole ma swoje miejsce. Stawia się też na nim często „barbórki", czyli rozkwitłe gałązki wiśni czy „złotego deszczu", zerwane w dzień imienin Barbary, wróżące domowi szczęście i dostatek i rychłe zamążpójście dziewczynie, która gałązki w wazonie umieściła. Dziewczęta wróżyły sobie również rzucaniem trzewików za siebie w stronę drzwi - jeśli bucik upadł noskiem do drzwi, ani chybi nie minie jej ślub. Gdy ustawi się w stronę drzwi piętą - panna pozostanie w domu. Podobnie gdy wczesnym rankiem zapuka do kurnika: gdy odezwie się jako pierwszy kogut, kawaler rychło się oświadczy. Cała rodzina zaś o pomyślności w nadchodzącym nowym roku wróżyła po wieczerzy. Każdy otrzymał jabłko i cztery orzechy włoskie. Jeśli przekrojone w poprzek jabłuszko miało w środku gwiazdę, była to dobra wróżba. Gorzej, gdy gniazdko nasienne miało kształt krzyża. Cztery orzechy, na każdą porę roku jeden, rozłupano po kolei. Zdrowy orzech wróżył zdrowie, robaczywy czy zeschnięty - chorobę. W połowę łupiny orzecha mocowano potem malutką świeczkę, zapalano i umieszczano w dużej miednicy. Gdy łupinki trzymały się razem blisko środka miednicy, rodzina trzymać będzie się razem. Czyja łupinka popłynie do brzegu, ten pierwszy opuści rodzinny dom - dostanie własne mieszkanie, pójdzie na studia do innego miasta, otrzyma lepszą pracę w innym mieście itp.

Fot. IRENA STONAWSKA

Tradycyjne łamanie się opłatkiem stosowane jest u nas powszechnie. Gospodarze jednak powinni zanieść także po kawałku opłatka swojemu bydełku. Najlepiej zrobić to o północy, bo wtedy zwierzęta mówią pono ludzkim głosem i można wysłuchać ich życzeń, narzekań lub pochwał za całoroczne ich traktowanie. Należało też kiedyś pamiętać o drzewach w sadzie i zakopać pod nimi ości z wigilijnej ryby - wtedy w następnym roku owoców będzie w bród.

Wierzcie temu wszystkiemu lub nie wierzcie, ale spróbować możecie. A samych tylko pomyślnych wróżb życzą Wam

Głosik i jego koledzy

Kto przynosi dzieciom podarunki?

Różnie to w świecie bywa. U nas mamy takich dobroczyńców aż dwóch. 6 grudnia przychodzi do dzieci Mikołaj, a w wigilijny wieczór kładzie wszystkim pod choinkę podarunki Jezusek czy aniołek. We Francji nocą wędruje Nol, wchodzi kominem do domów i kładzie do trzewików podarunki, które dzieci znajdują rano 25 grudnia. W Niemczech podarunki nosi Weinachtsman. W Anglii saniami zaprzężonymi w renifery rozwozi podarunki Santa Claus, który znalazł angielskich emigrantów także w Ameryce Północnej. W Rosji również na sankach wędruje Dziadek Mróz, przywożący noworoczne choinki. Wszędzie zaś na świecie dzieci piszą listy do swoich darczyńców, by ci mogli się zorientować, jaki podarunek zrobi im największą radość.

Na śniegu

(fragment)

Bielą się pola, oj, bielą,
Zasnęły krzewy i zioła,
Pod miękką śniegu pościelą...
Biała pustynia dokoła.

Gdzie była łączka zielona,
Gdzie gaj rozkoszny brzozowy,
Drzew obnażone ramiona
Sterczą spod zaspy śniegowej.

Opadła weselna szata,
Zniknęły wiosenne czary,
Wiatr gałązkami pomiata,
Zgrzytają suche konary.

Tylko świerk zawsze ponury,
W tym samym żałobnym stroju,
Wśród obumarłej natury
Modli się pełen spokoju.

Adam Asnyk

Wiersz przypomina nam o jednym z zawsze zielonych drzew iglastych. Świerczek najczęściej bywa świątecznym drzewkiem w naszych domach. Ja jednak twierdzę, że najlepsza jest sztuczna choinka i kilka świeżych gałązek drzew szpilkowych dla ozdoby stołu i zapachu. Dlaczego? Otóż jeśli uświadomimy sobie, że z małej choinki wyróść by mogło majestatyczne drzewo jak na naszym zdjęciu, które zimą cieszy oczy przechodniów nie tylko w lesie, ale i na przykład na trzynieckim rynku, ubierzemy raczej sztuczne drzewko. W kwiaciarni na trzynieckim dworcu autobusowym zrobiłam zdjęcie małego cacka (zdjęcie u góry) ubranego w koronkowe aniołki, dzwonki i gwiazdki. Wygląda prześlicznie, a można bez ryzyka przenieść je z miejsca na miejsce, nawet niechcący przewrócić - nic się nie stłucze. Można także niewielkim kosztem zrobić samemu papierowe ozdoby, łańcuchy i wycinanki.

Fot. IRENA STONAWSKA

Święty opłatek

Znajduje się na polskim stole wigilijnym, bez względu na to, na którym końcu świata on się znajduje. W dawnych wiekach na południu Europy istniał zwyczaj wzajemnego obdarowywania się przez duchownych i wiernych eulaliami, czyli chlebem nieofiarnym. Zwyczaj tan przerodził się w Polsce w tradycję dzielenia się opłatkiem. Zwyczaj posyłania krewnym i znajomym opłatka też pewnie stąd się wywodzi. Znaczenie opłatka pięknie objaśnił poeta Kajetan Kraszewski:

...Dla nas on zawsze świętość wyobraża
Pamiątkę łaski udzielonej z nieba
A oprócz skarbu branego z ołtarza
Własny kęs chleba
Ojców to naszych obyczaj prastary
Rodzinnej niwy maluje dostatek
Symbol braterstwa, miłości i wiary
Święty opłatek.

Miłych, spokojnych, pełnych miłości i wzajemnego zrozumienia Świąt Bożego Narodzenia życzą wszystkim swoim młodym czytelnikom Głosik i jego koledzy

Wspaniała zabawa i cenne nagrody

Konkurs z firmą

Z wyrobami firmy Walmark spotykacie się w sklepach i aptekach, ona to jest sponsorem naszego nowego konkursu. Pobawcie się więc przed świętami lub w czasie świąt, rozwiązując łamigłówki Szaradki - pięć paczuszek od Walmarku czeka już na zwycięzców konkursu. Rozlosujemy je wśród tych, którzy rozwiążą prawidłowo przynajmniej dwa ze czterech zadań i przyślą rozwiązanie pod naszym adresem do dnia **2 stycznia 1999 r.** włącznie (decyduje data stempla pocztowego).

Zadanie 1.

Krzyżówka magiczna

	A	B	C	D	E	F	G
A							
B						■	
C					■		
D				M			
E			■				
F		■					
G							

Poziomo i pionowo jednakowo:

A. W tym mieście odbył się ostatni Festiwal PZKO. B. Obszar, powierzchnia ziemi. C. Nazwa słynnego klubu sportowego w Madrycie - ludolfina (liczba niewymierna równa w przybliżeniu 3,14159). **D. ROZWIĄZANIE DODATKOWE.** E. Skała osadowa - galaretka z suszonych wodorostów morskich. F. Ogół przepisów regulujących stosunki między ludźmi. G. Mała cząsteczka kolodialna o promieniu poniżej 5 mm.

Wyrazy trudne: G. AMIKRON

Zadanie 2.

Połączone kwadraty magiczne

	1	2	3	4			
1							
2							
3					5	6	7
4				M			
5							
6							
7							

Poziomo i pionowo jednakowo:

1. Zbiornik wodny do hodowli ryb. **2.** Pieszczotliwie ojciec. **3.** Wyspa koralowa. **4.** *ROZWIĄZANIE DODATKOWE.* **5.** Członek koczowniczego ludu turecko-mongolskiego. **6.** Oprawa obrazu. **7.** Legendarny założyciel Krakowa, ojciec Wandy

Wyrazy trudne: 5. AWAR

Zadanie 3. Wykreślanka

Zapewne wiecie, że firma Walmark to znany... (patrz rozwiązanie dodatkowe wykreślanki)

Przypominamy, że w diagramiie wykreślanki należy skreślić poniższe dane wyrazy, które znajdziecie w rzędach poziomych, pionowych i ukośnych (również wspak, czyli czytane od końca). Nie skreślone litery dadzą rozwiązanie dodatkowe.

B	K	P	M	P	P	S	A	K	A	P	I	S	Z	O
A	R	R	R	O	P	I	K	L	E	R	O	U	I	O
R	I	O	Z	A	R	D	R	R	O	Z	G	R	Y	W
W	Z	F	L	Y	A	E	E	O	U	E	S	A	T	R
A	A	I	A	T	W	A	L	M	A	R	K	I	A	I
L	N	L	S	R	D	A	A	A	C	W	L	W	L	P
Y	E	A	T	R	A	R	W	N	E	A	A	Y	O	E
T	M	K	E	E	Z	P	A	I	O	B	T	R	W	J
O	I	S	R	E	R	T	K	S	E	R	O	A	T	R
M	A	J	C	Y	D	A	R	T	A	Ż	T	T	M	S
T	N	A	A	T	S	I	L	A	E	R	A	S	A	L

ADRESAT - ASTER - BARWA - BAWARKA - KAPISZON - KARTA - KAWALERKA - KIELISZEK - KOLASA - KOREK - KRZYWA WIEŻA - LITWIN - MARZEC - MORELA - MOTYL - OMASTA - OSTRAWA - PARAFIA - PIKLE - PORTIER - PRAWDA - PROFILAKSJA - PROLA - PRZERWA - REALISTA - ROMANISTA - ROZGRYWKA - SAKIEWKA - SIWEK - SPALINY - STARY WIARUS - STRONA - TRADYCJA - WALTER - WOJAK - ZAPOROŻE.

Zadanie 4: Zdjęcie

Fot. IRENA STONAWSKA

▲ Spójrz na zdjęcie i powiedz, na ulicach którego z naszych miast najczęściej spotkać można takie „firmowe" autobusy linii komunikacji miejskiej?

Wesołej zabawy i szczęścia podczas losowania nagród życzy **SZARADKA**

CZESKI PROGRAM TELEWIZYJNY

WTOREK 22 GRUDNIA

■ TC 1:
5.00 Studio reporterów
5.25 Prosto w oczy
6.00 Dzień dobry z TC
6.30 „21"
8.00 Wiadomości
8.05 Pisklęta
8.50 Klocki
9.00 „Florenc 13.30" (film czeski)
10.30 Eliksir życia (teleturniej)
12.00 Wiadomości
12.05 Premiery teatralne etc.
12.15 Klub Seniora
12.45 Echa sportowe
13.45 Powszechna Deklaracja Praw Człowieka
14.05 Studio Oaza
14.55 Moda czeska
15.20 Wiadomostki ze świata
15.30 „Piotr odchodzi z domu" (film szwedzki)
16.00 Wiadomości
16.05 AZ-quiz
16.35 „Lotrando i Zubejda" (dok.)
16.50 „Było nas pięciu" (serial, 1/6)
17.55 Prognoza pogody
18.00 Report
18.10 „Simpsonowie" (serial anim.)
18.35 „Przyjaciele III" (serial)
18.57 Losowanie „10" szczęśliwych
19.00 Wieczorynka
19.15 Wydarzenia, pogoda
19.50 Bramki, punkty, sekundy
20.00 „Na odludziu pod lasem" (kom. czeska)
21.40 Czarne owce (public.)
21.55 Co wy na to - dzienne referendum
22.00 Wydarzenia plus
22.15 Bramki, punkty, sekundy
22.20 Co znaczy „w domu?"
22.40 Magazyn policyjny
23.00 Losowanie „10" szczęśliwych
23.05 „Hank Aaron: Marzenie murzyńskiego gracza koszykówki" (dok.)
0.40 „Mrva i spółka" (dok.)
1.35 Wiadomości
1.40 „Pamiętniki mistyka" (serial dok.)
2.00 „Kierowca" (film USA)
3.40 Piosenki z ekranu
4.00 Auto-moto sport.

■ TC 2:
7.05 Wiadomości TVS
7.30 Euronews
8.00 Panorama
8.30 Euronews
8.45 Report
9.30 Dzień dobry z TC
12.00 Koncert adwentowy
12.55 „Skarby świata" (serial dok.)
13.10 Teraz i tutaj plus (reportaże)
13.45 „Sytuacja jest poważna, lecz nie beznadziejna" (kom. franc.)
15.25 Magazyn chrześcijański z Tensingiem
16.05 „Morze życia" (serial dok.)
16.55 Uniwersytet TV
17.50 Auto-moto sport
18.45 Teleskop
18.55 Nie daj się
19.15 Następnym razem u was... (w Trzeboniu)
20.00 „Ladomirskie legendy i morytaty" (dok.)
21.00 „21"
21.30 Czechosłowacki Tygodnik Filmowy
21.40 Ego
22.00 Za i przeciw
23.00 Halo, muzyka (mag.)
23.40 Bill Evans + Push (pr. muz.)
0.15 Dwudziestka dwójka
0.45 „21".

■ NOVA:
6.00 Śniadanie z Novą, **8.30** „O Malence" (bajka USA), **9.25** „Bracia przyrodni" (film niem.), **11.00** Wiadomości, **11.05** „Cierpienia młodego Bohaczka" (kom. czeska), **12.45** „Stefania III" (serial), **13.35** „Tak płynie czas" (serial), **14.20** „Szkoła złamanych serc" (serial), **15.10** „Strażnik Teksasu" (serial), **16.00** „Cosby show V" (serial), **16.30** „A" (talk show), **17.20** Właśnie teraz, **17.25** „Zabójcze wybrzeże" (serial), **18.20** Prognoza pogody, **18.25** Zaryzykuj! (teleturniej), **18.55** Karuzela (teleturniej), **19.25** Gumowiny, **19.30** DTV, prognoza pogody, **19.50** Wiadomości sportowe, **20.00** DO-RE-MI (teleturniej muz.), **20.55** „Kobra 11" (serial), **21.45** Na własne oczy (publicyst.), **22.25** Właśnie dziś, **22.28** Pogodynka, **22.30** „Obrońca" (serial), **23.20** „Żonaty z zobowiązaniami" (serial), **23.45** „Akta X III" (serial), **0.35** „A" (talk show), **1.20** „Strefa cieni" (serial).

■ PRIMA:
8.10 „Madlenka" (serial anim.), **8.35** „Srebrny koń" (serial anim.), **9.05** „Pierścień smoka" (film włoski, 1/2), **10.55** W gwiazdach zapisane, **11.00** Program dla pań, **11.35** „Następna ofiara" (serial), **12.30** Program dla pań, **13.05** „Wina" (serial), **14.00** Program dla pań, **14.30** „Pszczółka Maja" (serial), **15.00** Program dla pań, **15.20** „Superboy" (serial), **15.50** „Magnum" (serial), **16.40** S.O.S., **17.30** Minuty regionu, **17.40** Rexeso (quiz), **18.00** „Historia pewnej miłości" (serial), **18.30** Program dla pań, **18.35** Prima TV, **18.45** Wiadomości regionalne, **19.00** Dziennik, **19.15** Mniam, czyli Prima warząchew (teleturniej kulinarny), **19.40** W gwiazdach zapisane (horoskop), **19.45** „Stockinger" (serial), **20.40** „Poziom adrenaliny" (serial), **21.30** „Wszyscy mężczyźni burmistrza" (serial), **21.55** Do rzeczy!, **22.00** „Marshal II" (serial), **22.50** „Właśnie teraz" (serial), **23.40** „Milagros" (serial).

ŚRODA 23 GRUDNIA

■ TC 1:
5.00 Kalendarium
5.10 Teraz i tutaj plus
5.45 Nad listami telewidzów
6.00 Dzień dobry z TC
8.30 „21"
9.00 Wiadomości
9.05 Czułki
9.30 AZ-quiz
10.00 „Wielki rabunek serowy" (film anim.)
11.00 Sama w domu (mag.)
12.00 Wiadomości
12.05 „Annabelle" (film anim.)
12.55 „Simpsonowie" (serial anim.)
13.15 „Świat cudów" (serial dok.)
13.40 Animals
14.00 Wszystko dla domu i ogrodu (wydanie świąteczne)
14.35 Meduza
15.05 „Przyjaciele III" (serial)
15.30 Eliksir życia
16.00 Wiadomości
16.05 Studio Oaza
16.50 „Było nas pięciu" (serial)
17.55 Prognoza pogody
18.00 Report
18.15 Nad listami telewidzów
18.25 „Arabela powraca, czyli..." (serial)
18.57 Losowanie „10" szczęśliwych
19.00 Wieczorynka
19.15 Wydarzenia, pogoda
19.45 Bramki, punkty, sekundy
19.55 Losowanie zakładów Sportki
20.00 „Jak dostać tatusia do poprawczaka" (kom. czeska)
21.35 Dzień otwartych drzwi Miloslava Šimka i Jiřego Grossmana w Semaforze
22.25 Co wy na to - referendum dzienne
22.30 Wydarzenia plus
22.45 Bramki, punkty, sekundy
22.50 Losowanie „10" szczęśliwych i Szansy milion
22.55 Maneż Bolka Polivki
0.15 Wiadomości
0.20 „Agatha" (film bryt.)
2.00 „Kocham cię, Alice B. Toklas" (kom. USA)
3.45 Ahmad Jamal i jazzowi przyjaciele
4.35 Magazyn policyjny.

■ TC 2:
7.05 Wiadomości TVS
7.30 Euronews
8.00 Panorama
8.30 Euronews
8.45 Report
9.30 Dzień dobry z TC
11.55 Szopki třeštěckie
12.10 „Grzechy dla księdza Knoxa" (serial)
13.05 „Smetanowcy" (dok.)
14.00 „Lotrando i Zubejda" (dok.)
14.15 „Piotr odchodzi z domu" (film szwedzki)
14.40 Plecak (teleturniej)
14.55 „Wigilja wśród swoich" (film USA)
16.35 „Godzilla i inne potwory" (dok.)
17.25 „Dziesięć wieków architektury" (serial dok.)
17.40 „Teddy - zabawka pluszowa, pierwsza i ostatnia" (dok.)
18.30 Tygodnik ekonomiczny
18.45 Powiązania
19.15 Czeska muzyka bożonarodzeniowa z Třebechovic
19.45 Nowe książki
20.00 „Miłość, którą porzucam" (dok., 1/2)
21.00 Dziwny (koncert galowy)
22.20 „Jak się żyje handicapowanym malarzom" (serial dok.)
22.35 Salon czeski
23.05 Nędznicy (koncert)
1.30 Arte fakty.

■ NOVA:
6.00 Śniadanie z Novą, **8.30** „Królowa śniegu" (bajka USA), **9.25** „Severino" (film niem.-rum.), **10.45** „Mężczyzna na linii" (film czeski), **12.10** Wiadomości, **12.15** „Wariaci" (film USA), **12.45** „Stefania III" (serial), **13.35** „Tak płynie czas" (serial), **14.20** „Szkoła złamanych serc" (serial), **15.10** „Strażnik Teksasu" (serial), **16.00** „Cosby show V" (serial), **16.30** „A" (talk show), **17.20** Właśnie teraz, **17.25** „Zabójcze wybrzeże" (serial), **18.20** Prognoza pogody, **18.25** Zaryzykuj! (teleturniej), **18.55** Karuzela (teleturniej), **19.25** Gumowiny, **19.30** DTV, prognoza pogody, **19.50** Wiadomości sportowe, **20.00** Sam w domu Jorku" (kom. USA), **22.00** Właśnie dziś, **22.03** Pogodynka, **22.05** „Cień wilka" (film kanad.-franc.), **24.00** „Żonaty z zobowiązaniami" (serial), **0.25** „Lato w bikini" (erot. film USA).

■ PRIMA:
8.10 „Madlenka" (serial anim.), **8.35** „Srebrny koń" (serial anim.), **9.05** „Pierścień smoka" (film włoski, 2/2), **10.55** W gwiazdach zapisane (horoskop), **11.00** Program dla pań, **11.35** „Następna ofiara" (serial), **12.30** Program dla pań, **13.05** „Wina" (serial), **14.00** Program dla pań, **14.30** „Pszczółka Maja" (serial anim.), **15.00** Program dla pań, **15.20** „Superboy" (serial), **15.50** „Magnum" (serial), **16.40** S.O.S., **17.30** Minuty regionu, **17.40** Rexeso, **18.00** „Historia pewnej miłości" (serial), **18.30** Program dla pań, **18.35** Prima TV, **18.45** Wiadomości regionalne, **19.00** Dziennik, **19.15** Mniam, czyli Prima warząchew (teleturniej kulinarny), **19.40** W gwiazdach zapisane (horoskop), **19.45** Ale heca! (teleturniej), **20.20** Wspaniała rodzina (teleturniej), **21.25** „Wszyscy mężczyźni burmistrza" (serial), **21.50** Do rzeczy!, **21.55** „Marshal II" (serial), **22.45** „Właśnie teraz" (serial), **23.35** „Milagros" (serial).

CZWARTEK 24 GRUDNIA

■ TC 1:
5.00 Reportaże TV Ostrawa
5.25 Co znaczy „w domu?"
5.45 Ukryte w depozycie
5.55 Pastorałki południowoczeskie
6.00 Ja mały chodzę po kolędzie
6.45 Hip, hap, hop (teleturniej)
7.20 „Willy Fog w podróży za przygodą" (serial anim.)
7.45 „Júhele" niedziela
10.00 „Zarozumiała księżniczka" (bajka czeska)
11.30 Kropla miłości (spotkanie z D. Patrasową)
12.00 Wiadomości
12.05 Na własnych nogach
12.35 „Cicha mysz" (bajka)
13.25 Bożonarodzeniowe spotkanie dzieci z panem prezydentem
13.40 „Gwiazda życia" (bajka)
14.35 Zwiastujemy wam radość (kolędy)
15.05 „Uliczka w raju" (film czeski)
16.30 Lekcja śpiewu
17.15 „O czarodziejskim dzwonie" (bajka anim.)
17.30 „Było nas pięciu" (serial)
18.30 Wieczorynka
18.35 Bożonarodzeniowe rozważania biskupa Václava Malego
18.43 Losowanie „10" szczęśliwych
18.50 Wydarzenia, pogoda
19.00 Ogród Boży (koncert)
19.30 „Lotrando i Zubejda" (bajka czeska)
21.15 Koncert Bożonarodzeniowy Karla Gotta '98
22.25 „Jeden kociak za drugim" (film czeski)
24.00 Nabożeństwo
1.00 Pastorałki na zamku Libochowice
1.30 „Noc pasterzy" (film czeski)
3.25 „Co dalej, doktorze?" (kom. USA).

■ TC 2:
7.05 Wiadomości TVS
7.30 Euronews
8.00 Już nadszedł czas święty (kolędy ludowe)
8.30 „Gorąca miłość" (kom. czeska)
10.00 Boże Narodzenie (wałaskie szopki i kolędy)
10.15 O. Nedbal: „Polska krew" (operetka)
12.20 „Opowieść o srebrnej jodełce" (film czeski)
13.15 Cieszyńskie jabłuszka Renaty Putzlacher
13.50 Oczy w świecie ciemności
14.45 Tradycja koncjonału w Jaworniku
15.00 Kanadyjski kwintet Canadian Brass... i jego eksperyment bożonarodzeniowy
15.50 Betlejem (szopki)
16.30 „Bożonarodzeniowa kerzynka" (film USA)
18.05 Drzewko świąteczne Yvetty Simonowej
18.45 Na dobrą godzinkę w lanżhockiej rodzince
19.25 Bożonarodzeniowe śpiewanie (z kościoła Szymona i Judy w Pradze)
20.25 „Świat gotyki" (dok.)
21.20 „Jeremiasz" (film koprod.)
22.55 Śpiewanie na Zielonej Górze
23.30 Świąteczna chwila z Marią Rottrową
24.00 „Miły człowiek" (kom. czeska)
1.25 Kiedy gwiazdy wypłyną.

■ NOVA:
7.00 „Flintstonowie" (serial anim.), **7.30** „Nasze dziecko" (film anim.), **8.50** „Król lew" (film anim.), **9.45** „Diabelskie igraszki" (film czeski), **11.25** „Niekończąca się historia" (bajka niem.), **13.00** David Copperfield na Novie, **13.15** „Nas trzech i pies Pięcipies" (film czeski), **14.25** „Pod borsuczą skałą" (film czeski), **15.45** „Jak świat traci poetów" (kom. czeska), **17.15** „Był sobie pewien król" (bajka czeska), **19.00** DTV, wiadomości sportowe, **19.15** „Królowa jeziora" (film czesko-niem.), **20.50** „Beethoven" (kom. USA), **22.20** Łucja na biało (pr. muz.), **23.25** „48 godzin w Paryżu" (film USA), **1.25** „Właśnie rozpoczynamy" (kom. czeska).

■ PRIMA:
8.10 „Zabawa z Marsjaninem" (film kanad.), **9.15** „Nebojsa" (bajka czeska), **10.40** W gwiazdach zapisane (horoskop), **10.45** Program dla pań, **11.15** „Mała syrenka" (bajka czeska), **12.45** Program dla pań, **13.30** „Czwarty król" (bajka włoska), **15.10** „Kot w butach" (bajka anim.), **15.25** „O zapominalskim czarnoksiężniku" (kom. czeska), **17.00** Program dla pań, **17.40** Rexeso (quiz), **18.00** Caruso show, **18.45** DTV, **18.55** W gwiazdach zapisane, **19.00** „Piekarz cesarza" (bajka czeska), **20.20** „Komisarz Rex" (film austriacki), **22.00** „Amadeus" (film USA), **0.40** „Pensjonat dla kawalerów" (film czeski).

PIĄTEK 25 GRUDNIA

■ TC 1:
5.00 „Uliczka w raju" (film czeski)
6.25 Słuchajcie teraz, pełni miłości
6.55 Labirynt
7.15 „Willy Fog w podróży za przygodą" (serial anim.)
7.40 „Júhele" niedziela
9.55 „Jak obudzić księżniczkę" (bajka czeska)
11.20 Mała gwiazdka Bożonarodzeniowa (koncert)
11.50 Urbi et orbi (posełstwo papieża Jana Pawła II)
12.45 Wiadomości
12.50 Igrzyska Olimpijskie w kraju Nippon
14.20 „Czarcie, trzymaj się swego kopyta" (bajka)
15.30 „Dziewczę z Beskidów" (film czeski)
16.55 „Było nas pięciu" (serial)
17.55 Prognoza pogody
18.00 Wiadomości
18.05 Kapcie z sobą (pr. muz.)
18.57 Losowanie „10" szczęśliwych
19.00 Wieczorynka
19.15 Wydarzenia, pogoda
19.45 Bramki, punkty, sekundy
20.00 Nie zastanawiaj się i kręć! (z domowej wideoteki)
20.25 „Wszystko dla firmy" (teatr TV, 1/2)
22.25 Wiadomości
22.30 Losowanie „10" szczęśliwych
22.35 „Specjaliści" (thriller franc.)
0.10 „Tylko dwóch może grać" (kom. bryt.)
1.50 „Strachy na dzień powszedni" (kom. czeska)
3.10 Trochę szafranu z archiwum TC
4.25 Kinobox.

■ TC 2:
7.05 Euronews
7.30 Panorama
8.00 Przyszliśmy do was z kolędą
8.30 „Kartka do pamiętnika" (film czeski)
10.00 Nabożeństwo Bożonarodzeniowe
11.00 Świąteczny mag. Klucz
11.30 „Finist - jasny sokół" (bajka rosyjska)
12.45 „Gloria" (kanad. film muz.)
13.15 „Szczurołap" (film anim.)
14.05 „Świat psów" (dok.)
15.00 Kinobox
15.25 „Jesteśmy dziećmi swych rodziców" (film dok.)
15.50 „My Fair Lady" (musical USA, 1/2)
17.30 „My Fair Lady" (musical USA, 2/2)
18.40 Nowe książki
18.50 Kim jest...Rudolf Těsnohlídek
19.15 Pop Bożenarodzeniowy (pr. muz.)
20.00 „Miłość, którą porzucam" (dok., 2/2)
21.00 Ku czci George Gershwina
22.00 „Spotkanie z Wenus" (film bryt.)
23.55 Słuchajcie teraz, pełni miłości (kolędy)
0.25 „Nowy Rok" (kom. USA)
1.55 Wiadomości TVS.

■ NOVA:
7.00 „Flintstonowie" (serial anim.), **7.55** „Przyjaciele wielkiej łapki" (film anim.), **9.10** „Noc przed Bożym Narodzeniem" (film USA), **10.00** „Janek prawie królem" (bajka czeska), **11.30** „Niekończąca się historia II" (bajka niem.), **13.00** David Hasselhoff w Pradze, **13.15** „Naga pasterka" (film czeski), **14.50** „Na ścieżce kłusownika" (film czeski), **16.05** „Jak poeci tracą złudzenia" (kom. czeska), **17.50** „Czarodziejska sakiewka" (film czesko-niem.), **19.20** Prognoza pogody, **19.30** DTV, prognoza pogody, **19.50** Wiadomości sportowe, **20.00** Złotka (teleturniej), **21.05** „Sam w domu i bogaty" (kom. USA), **22.40** Właśnie dziś, **22.44** Pogodynka, **22.45** „Noc z wrogiem" (thriller psych. USA), **0.30** „Żar namiętności" (thriller USA).

■ PRIMA:
8.10 „Najwspanialszy Karkulin w świecie" (film szwedzki), **9.45** „Wychowanica kłusownika" (kom. czeska), **11.45** W gwiazdach zapisane (horoskop), **11.50** „To jest jazda" (dok.), **12.10** „Oliver Twist" (film bryt.), **13.55** „Wydarzyło się podczas Bożego Narodzenia" (film USA), **15.25** „Rumburak" (bajka czeska), **17.00** Program dla pań, **17.40** Rexeso (quiz), **18.00** „Legenda o królu Arturze" (film dok.), **18.55** Prognoza pogody, **19.00** DTV, **19.15** Mniam, czyli Prima warząchew (turniej kulinarny), **19.40** W gwiazdach zapisane (horoskop), **19.45** „Cesarz piekarza" (bajka czeska), **20.50** Nik nie jest doskonały (pr. rozryw.), **21.45** „Historia Wigilijna", **23.15** „Odpowiednie naświetlenie" (film czeski), **0.45** „Trzej tenorzy - nieziszczalne marzenie" (film dok.).

– Jeżeli nie napisałaś listu do świętego Mikołaja, to czego szukasz pod choinką?...

SOBOTA 26 GRUDNIA

■ TC 1:
5.00 „Igrzyska Olimpijskie w kraju Nippon" (film dok.)
6.30 Drzewo życia
6.40 „O czarodziejskim dzwonie" (bajka)
6.50 „Willy Fog w podróży za przygodą" (serial anim.)
7.15 Sezamie, otwórz się II
7.45 „Júhele" niedziela
10.00 „O księżniczce Jasnience i latającym szewcu" (bajka czeska)
11.30 „Anielski płaszcz" (groteska anim.)
11.40 Animals
12.00 Wiadomości
12.05 Klub Przyjaciół Orkiestr Dętych
12.40 Złoty Turniej stulecia
14.10 „O zarozumiałym władcy" (bajka)
15.15 „Krystian" (film czeski)
16.55 „Było nas pięciu" (serial)
17.55 Prognoza pogody
18.00 Wiadomości
18.05 „Wielkie ukłony dla właśnie narodzonego Jezuska, czyli Betlejem" (widowisko)
18.57 Losowanie „10" szczęśliwych
19.00 Wieczorynka
19.15 Wydarzenia, pogoda
19.45 Bramki, punkty, sekundy
20.00 „Dracula" (musical)
22.15 Wiadomości
22.25 Losowanie „10" szczęśliwych
22.30 „Skradzione pocałunki" (film USA)
24.00 „Klub Raj" (kom. USA)
1.35 „Doskonały mężczyzna, doskonała kobieta" (kom. czeska)
2.30 Maneż Bolka Polivki
3.55 Gondolan session.

■ TC 2:
7.00 Euronews
7.30 Panorama
8.00 Koncert z Muzeum Narodowego
8.40 „Trzech na ławce" (film czeski)
9.55 Ukryte w depozycie
10.05 „Pan Pickwick" (czeska kom. muz.)
11.30 „Zbiór zapomnianych patriotów" (dok.)
12.10 „Kobieta w locie wieków" (kom. czeska)
13.30 „60"
14.30 „Koci świat" (dok.)
15.20 Orquesta Nacional de España gra Manuela de Fallę
16.10 „Król królów" (film USA)
18.45 „Halo, halo!" (serial)
19.15 Droga krzyżowa (portret rzeźbiarza akad. Karla Stádnika)
19.40 Lapidarium
20.00 Obce słowo „Poezja"
20.05 „Więzy najmocniejsze" (film bryt.)
21.45 „Theatrum mundi" (dok.)
22.25 Koncert trzech tenorów (koncert galowy)
0.45 „60"
1.45 Kinobox '98
2.10 Wiadomości TVS.

■ NOVA:
7.00 „Flintstonowie" (serial anim.), **7.30** „Ferda" (serial anim.), **8.00** „Duszki Bożonarodzeniowe" (film anim.), **9.00** „Książę Bajaja" (bajka czeska), **10.20** „Niekończąca się historia III" (bajka niem.-USA), **12.00** Dzwońcie do dyrektora, **12.30** Karambol (teleturniej), **13.15** „Skarb kupca z Bizancji" (film czeski), **14.55** „Za krzakiem tarniny" (film czeski), **16.10** „Jak poetom smakuje życie" (kom. czeska), **18.00** „Książę i Gwiazda Wieczorna" (bajka czeska), **19.20** Prognoza pogody, **19.30** DTV, prognoza pogody **19.50** Wiadomości sportowe, **20.00** DO-RE-MI, **21.00** „Bodyguard" (film USA), **23.10** Właśnie dziś, **23.14** Pogodynka, **23.15** „Bez miłosierdzia" (film USA), **1.05** „Justyna" (serial erotyczny), **2.40** Gillette World Sport Special.

■ PRIMA:
8.10 „Czarodziejski autobus szkolny" (serial anim.), **8.35** „Bracia Lwie serca" (bajka szwedzka), **10.20** Prima S.O.S., **11.25** W gwiazdach zapisane, **11.30** „Sabrina" (kom. kanad.), **13.05** Świat '98, **13.30** „Pociąg z Paddington" (film bryt.), **15.25** „Dziewiąte serce" (bajka czeska), **17.00** „Wielkie tajemnice i mity XX wieku" (serial dok.), **17.25** Xantypa Plus, **18.00** „Remington Steele" (serial), **19.00** DTV, **19.15** Mniam, czyli Prima warząchew (teleturniej kulinarny), **19.40** W gwiazdach zapisane (horoskop), **19.45** „Baron" (serial), **21.25** „Nagłe zgony" (serial dok.), **22.15** „Bony i spokój" (film czeski), **23.45** „Czarna lista" (film franc.).

– Karolu, dla ciebie trudno coś znaleźć na Gwiazdkę, bo ty właściwie niczym się nie interesujesz!...

CZESKI PROGRAM TELEWIZYJNY

NIEDZIELA 27 GRUDNIA

■ TC 1:

5.00 Romanca Bożonarodzeniowa (koncert)
5.25 Premiery teatralne etc.
5.35 Nowe książki
5.45 Złoty Turniej stulecia
7.15 „Willy Fog w podróży za przygodą" (serial anim.)
7.45 „Jühele" niedziela
10.00 Obiektyw
10.30 „Było sobie dwóch pisarzy" (serial)
11.05 Kalendarium
11.15 Rodacy (pr. muz.)
11.40 Nie zastanawiaj się i kręć! (z domowej wideoteki)
12.00 Wiadomości
12.05 Magazyn chrześcijański
12.45 Wszystko dla domu i ogrodu
13.20 „Jak zasłużyć na księżniczkę" (bajka)
14.30 Voskovec i Werich: „Ciężka Barbara" (teatr)
16.40 Antena
16.55 „Było nas pięciu" (serial)
17.55 Prognoza pogody
18.00 Wiadomości
18.05 Słowo świąteczne
18.10 Humor z Humorem
18.45 „Każda Emma ma miłość" (dok.)
18.57 Losowanie „10" szczęśliwych
19.00 Wieczorynka
19.15 Wydarzenia, pogoda
19.40 Bramki, punkty, sekundy
19.55 Losowanie zakładów Sportki
20.00 Szansa (pr. rozryw.-muz.)
21.10 Wydarzyło się...
21.25 „Niebieska kraina" (serial)
22.20 Wiadomości
22.25 Losowanie „10" szczęśliwych
22.35 „Henryk VIII i jego sześć żon" (film bryt.)
0.35 Trochę szafranu z archiwum TV
1.35 „Narzeczona dla Zandy'ego" (film USA)
3.25 J. Páleníček: „Lilie" (balet)
3.50 Arte fakty

■ TC 2:

7.00 Euronews
7.30 Panorama
8.00 Rzeźbiarz (portret Vincenca Makovskiego)
8.50 „Drzewo życia" (reportaż)
9.00 Poranek niedzielny
10.00 „Tajemniczy ogród" (film USA)
10.40 „Kopciuszek" (balet)
13.00 Miroslav Donutil w Baracznickiej rychcie
14.15 „Kuroshio - rzeka w morzu" (dok.)
14.40 Gwiazdy sportowe roku (wieczór galowy)
15.55 „We wstecznym-zwierciadle" (dok.)
16.55 Piosenki podbrdskie
17.15 „Max" (film kanad.)
18.45 „Halo, halo!" (serial)
19.15 „Willy Fog w podróży za przygodą" (serial anim.)
19.45 Nowe książki
20.00 Teatr Jary Cimrmana: Akt
21.45 „Cimrmanowie" (dok.)
22.45 Echa sportowe
23.25 Frank Sinatra: 80 lat (muz.).

■ NOVA:

7.00 „Flintstonowie" (serial anim.), **8.00** „Ferda" (serial anim.), **8.30** „Pocahontas" (film anim.), **9.20** „Trzy złote włosy Dziadka Wszewiadka" (bajka), **10.00** „Ewa robi głupstwa" (kom. czeska), **12.00** 7 czyli Siedem dni, **13.00** „Gra bez zasad" (film czeski), **14.30** „Niedorzeczność mocnych" (kom. franc.), **16.20** „Już będę grzeczny, dziadku" (kom. czeska), **17.45** „Wołanie dziczy: Nowe przygody" (film USA), **19.20** Prognoza pogody, **19.30** DTV, **19.50** Wiadomości sportowe, **20.00** Astrologiczny show (pr. rozryw.), **20.55** „Odludek w Siettle" (film USA), **22.45** Właśnie dziś, **22.48** Pogodynka, **22.50** „Gracze" (serial), **23.40** „Sprawy wewnętrzne" (kom. USA).

■ PRIMA:

8.10 „Zaginiony kraj" (serial), **8.35** „Tajemnica kamienia Sagal" (serial), **9.10** „Adam i Ewa" (kom. czeska), **10.50** W gwiazdach zapisane, **11.00** „Wielkie rzeki" (dok.), **12.00** „Książę Edward i pani Simpson" (serial), **13.00** Niedzielna partia, **13.45** Koktajl sportowy, **13.55** Finał Czeskiego Pucharu w koszykówce, **16.20** „Pies z uszami nietoperza" (serial dok.), **17.00** „Wielkie tajemnice i mity XX wieku" (serial dok.), **17.25** Bez urazy (talk show), **18.00** „Remington Steele" (serial), **19.00** DTV, **19.15** Mniam, czyli Prima warząchew (teleturniej kulinarny), **19.40** W gwiazdach zapisane (horoskop), **19.45** „Cobra" (serial), **20.35** „Ojciec Schwarz ingeruje" (serial), **21.30** „Trzy dni z sędzią" (kom. włosko-niem.), **22.55** „Ludzie godni podziwu" (film włoski).

– ... i każdego ranka, kiedy on będzie budził pani męża - mąż będzie myślał o pani!

PONIEDZIAŁEK 28 GRUDNIA

■ TC 1:

5.00 Poranek niedzielny
6.00 Dzień dobry z TC
8.30 Uniwersytet TV
9.00 Wiadomości
9.05 Sezamie, otwórz się! II
9.30 „Willy Fog w podróży za przygodą" (serial anim.)
10.00 „O dzielnym kowalu" (bajka)
11.25 Poszukiwanie zagubionego czasu
11.45 Pierot '98
12.00 Wiadomości
12.05 „Dwaj ludzie w ZOO" (film)
13.35 Lekcja śpiewu
14.20 Homor z Humorem
15.00 Czechosłowacki Tygodnik Filmowy
15.15 Klucz (mag.)
15.45 Wydarzyło się...
16.00 Wiadomości
16.05 Antena
16.25 „Kopciuszek" (bajka)
16.45 Śpiewnik domowy
16.50 Klocki (dla dzieci)
17.05 Pisklęta (dla dzieci)
17.55 Prognoza pogody
18.00 Report
18.15 „Kung-fu: Legendy ciąg dalszy III" (serial)
18.57 Losowanie „10" szczęśliwych
19.00 Wieczorynka
19.15 Wydarzenia, pogoda
19.50 Bramki, punkty, sekundy
20.00 „Grzechy dla księdza Knoxa" (serial)
21.05 „Zanzibar" (serial dok.)
21.35 100 czeskich najlepszych
22.00 Wydarzenia plus
22.15 Bramki, punkty, sekundy
22.20 Na krawędzi
23.00 Losowanie „10" szczęśliwych
23.05 ABBA: Złote lata
23.55 Wiadomości
24.00 „Marzenie królów" (film)
2.00 „Okup" (film)
3.35 Echa sportowe
4.10 Dolomitenmann '98
4.35 Uniwersytet TV.

■ TC 2:

7.05 Wiadomości TVS
7.30 Euronews
8.00 Panorama
8.30 Euronews
9.00 Obiektyw
9.30 Dzień dobry z TC
12.00 A. Jirásek: Latarnia
14.05 „Skarby świata" (serial dok.)
14.20 „Superman" (serial)
16.40 Uniwersytet TV
16.55 Plecak (teleturniej)
17.10 Popołudnie dla wszystkich
17.40 Diabetes
17.45 Romale (mag.)
18.05 Echa sportowe
18.40 Dolomitenmann '98
19.05 Z podium i zza kulis Filharmonii Czeskiej
19.15 Animals
19.35 Antena
20.00 Z blizka
21.00 „21"
21.30 „Cukier, kawa, lemoniada..." (film)
23.10 Elite Model Look
23.30 Tenessee Williams
0.55 „21".

■ NOVA:

6.00 Śniadanie z Novą, **8.30** „Trzy małe prosiaczki" (bajka USA), **9.25** „Siostrzyczka i książę z bajki" (bajka włosko-niemiecka), **11.10** „Słomkowy kapelusz" (kom. czeska), **12.40** Wiadomości, **12.45** „Wariaci" (komedia syt. USA), **13.20** „Fatalne zamówienie" (film irland.-kanadyjski), **15.00** „Strażnik Teksasu" (serial), **15.50** „Cosby show V" (serial), **16.20** Świąteczny turniej weteranów, **17.22** Właśnie teraz, **17.30** Tajny wyścig (pr. rozrywkowy), **18.20** Prognoza pogody, **18.25** Zaryzykuj! (teleturniej), **18.55** Karuzela (teleturniej), **19.25** Gumowiny, **19.30** DTV, **19.50** Wiadomości sportowe, **20.00** „Szpital Chicago Hope III" (serial), **20.50** „Brutalna Nikita II" (serial), **21.40** Obywatelskie judo, **22.00** Właśnie dziś, **22.04** Pogodynka, **22.05** „Obrońca" (serial), **22.55** Tabu, **23.40** „Zonaty z zobowiązaniami" (serial), **0.05** „Akta X III" (serial), **0.50** „A" (talk show).

■ PRIMA:

8.10 „Madlenka" (serial anim.), **8.35** „Srebrny koń" (serial anim.), **9.05** „Freonowy duch" (film czeski), **10.55** W gwiazdach zapisane (horoskop), **11.00** Program dla pań, **11.35** „Następna ofiara" (serial), **12.30** Program dla pań, **13.05** „Wina" (serial), **14.00** Program dla pań, **14.30** „Pszczółka Maja" (serial), **15.00** Program dla pań, **15.20** „Superboy" (serial), **15.50** „Magnum" (serial), **16.40** S.O.S., **17.30** Minuty regionu, **17.40** Rexeso (quiz), **18.00** „Historia pewnej miłości" (serial), **18.30** Program dla pań, **18.35** Prima TV, **18.45** Wiadomości regionalne, **19.00** DTV, **19.15** „Mniam, czyli Prima warząchew" (teleturniej kulinarny), **19.40** W gwiazdach zapisane (horoskop), **19.45** Caruso show, **20.40** Ciernie (talk show), **21.25** „Wszyscy mężczyźni burmistrza" (serial), **21.50** Do rzeczy!, **21.55** „Marshal II" (serial), **22.45** „Właśnie teraz" (serial), **23.35** „Milagros" (serial).

Telewizja zastrzega sobie prawo zmian w programie.

POLSKI PROGRAM TELEWIZYJNY

WTOREK 22 GRUDNIA

■ TVP 1:

6.00 Kawa czy herbata
8.00 „Frasier" (serial)
8.20 Giełda
8.30 Wiadomości, prognoza pogody
8.45 „Przygody Skippy" (serial)
9.10 Mama i ja (program dla mamy i trzylatka)
9.25 Domowe przedszkole
9.55 Porozmawiajmy o dzieciach
10.05 „Młody Picasso" (serial)
11.00 Aukcja, czyli jak kupić Van Gogha (teleturniej)
11.20 Kochać dziecko
11.40 Klub samotnych serc
12.00 Wiadomości
12.10 Agrobiznes
12.20 Magazyn Notowań: Białko w strączkach; Zamiast soi
12.50 „Uroki żeglugi poprzecznej" (serial dok.)
13.10 Tajniki matematyki
13.25 Snowboard
13.35 „Przekroczyć setkę" (serial dok.)
14.00 „Narodziny: Rzekotki torbowe" (serial dok.)
14.10 Słowa, słówka i półsłówka (teleturniej)
14.35 „Dziewczyna z oceanu" (serial)
15.05 Magazyn parlamentarny
15.30 Teleexpress Junior
15.40 Raj (dla młodzieży)
16.05 Rower Błażeja
16.30 „Moda na sukces"(serial)
17.00 Teleexpress
17.20 „Klan" (telenowela)
17.45 Pekaes Pruszków - Śląsk Wrocław (I liga koszykówki mężczyzn)
19.15 Wieczorynka: „Wigilia Krecika"
19.30 Wiadomości, sport, prognoza pogody
20.10 „J.A.G. - Wojskowe Biuro Śledcze" (serial)
20.55 Jaka emerytura
21.05 Debata
22.00 „Najgroźniejsze wulkany świata" (film dok.)
22.50 Ktokolwiek widział, ktokolwiek wie
23.00 Wiadomości, sport
23.15 Fronda: Konwertyci
23.50 „Trefny obraz" (komedia USA)
1.50 Ptakolub
2.05 Rodziny i miasta: Budziszowie i inni.

■ TVP 2:

7.25 Sport telegram
7.30 Dziennik krajowy
7.50 Studio urody
8.00 Program lokalny
8.30 „Złotopolscy" (telenowela)
9.00 Świat kobiet
9.30 „Krok za krokiem" (serial)
10.00 „Wybrzeże szkieletów" (serial dok.)
10.30 Duety do mety (teleturniej)
11.00 „Zapach perfum" (serial)
12.00 KOC - Komiczny Odcinek Cykliczny
12.30 Familiada (teleturniej)
13.00 Panorama
13.20 Dziennik krajowy
13.40 „Detektywi w krótkich spodenkach" (serial)
14.15 L jak Laskowik, T jak TEY
15.10 „Podróż do ziemi obiecanej" (serial)
16.00 Panorama
16.10 W okolice Stwórcy
16.30 Bliżej Europy: Z zubrem w herbie
17.00 Krzyżówka szczęścia (teleturniej)
17.30 Program lokalny
18.00 Panorama
18.10 Program lokalny
18.35 Va banque (teleturniej)
19.05 Kocham kino
19.35 Bądź mistrzem: Waldemar Baszanowski
20.00 Linia specjalna
21.00 „Z Archiwum X" (serial)
21.50 Dwójkomania
22.00 Panorama, prognoza pogody
22.35 Sport telegram
22.40 Ekspres reporterów
23.15 „Wybierz mnie" (film USA)
1.05 Uwaga: Debiut!
1.25 „Peter Gunn" (serial).

■ TV KATOWICE:

7.00 „Bajka dla Jasia i innych dzieci" (s. anim.), **7.30** „Mysz i kret" (s. anim.), **7.35** „Tajemniczy świat świętego Mikołaja" (s. anim.), **8.00** Sport opolski, **8.30** „Indianie północnoamerykańscy" (s. dok.), **9.05** „Gorzkie dziedzictwo" (s.), **9.55** Cywilizacja (pr. popular.nauk.), **10.45** „Sto niemieckich lat" (s. dok.), **11.15** „Bosonogi buszmen" (s.), **12.05** Świąteczne przygotowania (pr. porad.), **12.15** „Wcześnie urodzony" (film polski), **13.25** Ludwig van Beethoven „Symfonia nr 3" (koncert), **14.20** Świąteczne przygotowania (pr. porad.), **14.30** Studio regionalne, **14.40** Trzy po trzy (dla dzieci), **15.15** ABC ekonomii, **15.35** Zbliżenia, **15.55** Poszukiwania (szopki bożonarodzeniowe), **16.15** Studio regionalne, **16.25** Flesz-Aktualności, **16.40** „Gorzkie dziedzictwo" (s.), **17.30** Schlesien Journal (mag.), **17.50** Portrety miast i firm, **18.00** Panorama, **18.10** Aktualności, **18.25** Wiadomości sportowe, **18.30** Viva il canto (koncert muzyki chóralnej), **19.00** „Kwartet Śląski" i jego goście, **19.15** Studio regionalne, **19.30** Magazyn nie tylko sportowy (pr. dok.), **20.00** Cywilizacja (pr. popular.nauk.), **21.00** Magazyn sportowy, **21.30** Aktualności, **21.40** Wiadomości sportowe, **21.45** Temat dnia, **22.00** „Wcześnie urodzony" (film polski), **23.10** „Młodość Picassa" (s.), **0.10** „Sto niemieckich lat" (s. dok.).

■ POLSAT:

6.00 Piosenka na życzenie, **7.00** Kto się boi wstać?, **7.45** Polityczne graffiti, **.55** Poranne informacje, **8.00** „Garfield" (serial anim.), **8.30** „Grom w raju" (serial), **9.30** „Żar młodości" (serial), **10.30** „Na południe" (serial), **11.30** „Baza Pensacola" (serial), **12.30** „Życie jak poker" (serial), **13.00** Idź na całość (show), **14.00** Link Journal (mag. mody), **14.30** Piramida (gra - zabawa), **15.00** „Maska" (serial anim.), **15.25** Drzewko szczęścia (gra - zabawa), **15.50** Michael Logozzo gorąco poleca (mag. kulinarny), **16.00** Informacje, **16.15** Sto procent dla 100 (gra - zabawa), **16.45** „Na południe" (serial), **17.40** „Świat według Bundych" (serial), **18.10** „Perła" (serial), **18.45** Informacje,**18.55** Prognoza pogody, **19.05** „Grom w raju" (serial), **20.00** „13. Posterunek" (serial), **20.30** „Miodowe lata" (serial), **20.50** Losowanie Lotto, **21.00** „Aspen Extreme" (film USA), **23.10** Wyniki Lotto, **23.15** Informacje i biznes informacje, **23.30** Pogoda z Coldrexem, **23.35** Polityczne graffiti, **23.45** „Życie jak poker" (serial), **0.15** Motowiadomości, **0.45** Muzyka na bis.

ŚRODA 23 GRUDNIA

■ TVP 1:

6.00 Kawa czy herbata,
8.00 „A teraz Susan" (serial)
8.20 Giełda
8.30 Wiadomości, prognoza pogody
8.45 Wigilijna opowieść
9.10 Mama i ja (program dla mamy i trzylatka)
9.30 Domowe przedszkole
9.55 Porozmawiajmy o dzieciach
10.05 „Gwiezdny pirat" (serial)
11.00 „Łukasz" (reportaż)
11.30 ABC brydża
11.40 Katalog zabytków: Chotyniec
11.50 Anatomia sukcesu
12.00 Wiadomości
12.10 Agrobiznes
12.20 Magazyn Notowań: Łososiowe Eldorado
12.45 „Wieści ze świata" (serial dok.)
13.15 Mickiewicz dla dorosłych
13.25 Kompozytorzy: Fryderyk Chopin
13.40 „Portret młodzieńca z profilu" (film dok.)
13.50 „Saga Rodu Ganzegal" (serial)
14.10 Mikołaj zaprasza
14.35 „Dziewczyna z oceanu" (serial)
15.05 Rzeczpospolita Samorządowa
15.30 Teleexpress Junior
15.40 Rower Błażeja
16.30 „Moda na sukces" (serial)
17.00 Teleexpress
17.25 „Klan (telenowela)
17.50 Gość Jedynki
18.00 Miliard w rozumie (teleturniej)
18.29 Flesz-Wiadomości
18.35 We własnym domu
18.50 Jutro Święta
19.00 Wieczorynka: „Muminki"
19.30 Wiadomości, sport, prognoza pogody
20.10 „Sabina" (film polski)
21.25 W centrum uwagi
21.40 Rzuć palenie razem z nami
21.55 Kronika kryminalna
22.15 Pop Kanał
22.40 Chopin wraca na Majorkę
23.05 Wiadomości, sport
23.20 „Arthur Penn" (program dok.)
0.15 „Przełomy Missouri" (western USA)
2.15 Ptakolub

■ TVP 2:

7.25 Sport telegram
7.30 Dziennik krajowy
7.50 Studio urody
8.00 Program lokalny
8.30 „Złotopolscy" (telenowela)
9.00 Świat kobiet,
9.35 „Krok za krokiem" (serial)
10.00 „Wybrzeże szkieletów" (serial dok.)
10.30 „Jak Gryncz ukradł święta" (film anim.)
11.00 „Doktor z alpejskiej wioski" (serial)
11.50 „Białe święta Bożego Narodzenia" (film anim.)
12.15 U pana Krzysia (pr. rozrywkowy)
13.00 Panorama
13.20 Dziennik krajowy
13.40 „Detektywi w krótkich spodenkach" (serial)
14.15 L jak Laskowik, T jak TEY
15.10 „Podróż do ziemi obiecanej" (serial)
16.00 Panorama
16.35 Jeden na jeden
17.00 5x5 - wygrajmy razem (teleturniej)
17.30 Program lokalny
18.00 Panorama
18.10 Program lokalny
18.35 Jeden z dziesięciu (teleturniej)
19.05 Reporterzy Dwójki przedstawiają
19.30 „Łódzkie smyczki w Górach Skalistych" (reportaż)
20.00 „M.A.S.H." (serial)
20.30 „Kroniki braciszka Cadfaela" (serial)
21.50 Dwójkomania
22.00 Panorama, prognoza pogody
22.35 Sport telegram
22.40 Dopóki żyje ostatni świadek
23.05 „Lwów Adama Bujaka" (film dok.)
23.25 „Podróże sentymentalne" (serial dok.)
23.40 Międzynarodowe Konfrontacje Teatralne - Lublin '98
0.15 Brzmienie Magnificatu
1.30 „Peter Gunn" (serial).

■ TV KATOWICE:

7.00 „Miś Rupert" (s. anim.), **7.30** „Mysz i kret" (s. anim.), **7.35** „Tajemniczy świat świętego Mikołaja" (s. anim.), **8.00** Program na bis, **8.30** Magazyn sportowy, **9.05** „Gorzkie dziedzictwo" (s.), **9.50** „Wielkie rzeki: Amazonka" (s. dok.), **10.45** Kultura Kaszubów (pr. dok.), **11.10** Wbrew wszystkim (pr. popular.nauk.), **11.40** [illegible] nat" (rep.), **12.05** Świąteczne przygo[illegible] poradnikowy), **12.10** „Noc afry[illegible] francuski), **13.50** „Święta ziemia trzech [illegible] dok.), **14.30** Studio regionalne, **14.40** [illegible] dzieci), **15.15** Włącz Enter, **15.35** [illegible] Viva iol Maestro (jubileusz H. M. [illegible] **16.20** Studio regionalne, **16.28** Pr[illegible] **16.40** „Gorzkie dziedzictwo" (s.), [illegible] **17.50** Portrety miast i firm, **18.00** [illegible] **18.10** Aktualności, **18.25** Wiadomo[illegible] **18.30** Telemikser, **19.30** „Sodoma [illegible] (s. dok.), **20.00** „Wielkie rzeki: Amazo[illegible] dok.), **21.00** „To jest Tenar" (rep.), **21.[illegible]** ności, **21.40** Wiadomości sportowe, [illegible] dnia, **22.00** „Noc afrykańska" (film [illegible] **23.45** „Święta ziemia trzech religii" [illegible]

■ POLSAT

6.00 Piosenka na życzenie, **7.00** [illegible] wstać?, **7.45** Polityczne graffiti, **7.55** [illegible] formacje, **8.00** „Maska" (serial [illegible] „Grom w raju" (serial), **9.30** „Żar [illegible] rial), **10.30** „Na południe" (serial), **11.[illegible]** patrol" (serial), **12.30** „13. posterunek" [illegible] **13.00** Disco Relax, **14.00** 4 x 4 (gra [illegible] cyjny), **14.30** Miłość od pierwszego [illegible] **15.00** „Garfield" (serial anim.), **15.30** [illegible] nal (mag. mody), **16.00** Informacje, **16.[illegible]** da (gra - zabawa), **16.45** „Star Trek: [illegible] miczna" (serial), **17.40** „Świat według [illegible] (serial), **18.10** „Życie jak poker" (serial) [illegible] formacje, **18.55** Prognoza pogody, **19.[illegible]** w raju" (serial), **20.00** „Był sobie [illegible] rial), **20.50** Losowanie Lotto i Ekstra [illegible] merka, **21.00** „Nikita" (serial), **21.[illegible]** w Polsacie, **22.55** Wyniki Lotto, **23.[illegible]** i biznes informacje, **23.15** Pogoda z C[illegible] **23.20** Polityczne graffiti, **23.35** Tajemniczy Śledcze (mag. kryminalny), **0.05** [illegible] (film USA), **2.15** Muzyka na bis.

CZWARTEK 24 GRUDNIA

■ TVP 1:

6.00 Kawa czy herbata
8.00 „Inny świat" (serial)
8.25 Giełda
8.30 Wiadomości
8.40 Prognoza pogody
8.45 „Opowieść o kotce z myszą" (film anim.)
9.10 Mama i ja (program dla mamy i [illegible]
9.25 Domowe przedszkole
9.50 Porozmawiajmy o dzieciach
10.00 „Gwiezdny pirat" (serial)
10.50 Gotowanie na ekranie
11.10 „Rok w Ziemi Świętej" (film dok.)
12.00 Wiadomości
12.10 Agrobiznes
12.20 Magazyn Notowań: Bekaliarzy [illegible] cy, Szach mat
12.45 Przybysze z Północy
13.05 „Życie pośród lodu" (serial dok.)
13.35 „Gwiazdo świeć, kolędo leć" [illegible]
14.00 „Bożenie prezenty" (bajka muzyczna)
14.25 „Gdzie jesteś Św. Mikołaju" [illegible]
15.05 Zwierzęta nocy wigilijnej
15.30 Muzyka pod choinkę
16.10 „Klan" (telenowela)
16.40 Wigilijne spotkanie Ojca Świętego z [illegible] kami
17.00 Teleexpress
17.15 „Panna z mokrą głową" (film [illegible]
19.00 Wieczorynka: „Stąd do [illegible]
19.30 Wiadomości, sport, prognoza pogody
19.50 Homilia Prymasa Polski
20.05 „Jeremiasz" (film fab. wg J. [illegible]
21.45 Moja gwiazdka z babcią
22.10 Witaj, gwiazdo złota
22.50 Wigilia z ks. Twardowskim
23.20 A gwiazda szła przed nimi
23.55 Transmisja Mszy Świętej Bożego Narodzenia z Watykanu
1.40 „Gwiazda Północy" (film angielski)

■ TVP 2:

7.35 Sport telegram
7.40 Dziennik krajowy
8.00 „Czerwone trzewiki" (film anim.)
8.30 Program lokalny
9.30 Świat kobiet
10.00 „Lwów - Tam i u mnie" (film dok.)
10.55 „Pierwsza Wigilia Misia Yogi" [illegible]
12.30 Ulica Sezamkowa
13.00 Panorama
13.20 Dziennik krajowy
13.40 Ekumeniczne święta
13.55 Soplicowo: Śniadanie I
14.30 Kolędy
14.40 Animals
15.05 „Pan Samochodzik i [illegible] (film polski)
16.30 Wyjazd na polowanie
17.00 „Pan Tadeusz" czyli Ma[illegible]
18.00 Panorama
18.10 Program lokalny
18.30 Wigilia w Dwójce
18.40 Kolędy Pospieszalskich
19.30 Dwanaście świątecznych dań
20.00 Soplicowo: Śniadanie II
21.00 Lulaj-że Jezuniu na polskiej [illegible]
22.00 Panorama, prognoza pogody
22.30 „Emma" (film angielski)
0.15 Nasze kolędy: „Zwiastuj"
0.40 „Posłaniec" (film angielski)

■ TV KATOWICE:

7.00 „Piraci z krainy świętego Mikołaja" (s. anim.), **7.30** „Tajemniczy świat świętego [illegible]

...), 7.50 „Bajkowa kraina" (s. anim.), ...ęta w obiektywie" (film przyrod.), ...kowe trojaczki" (s. anim.), 8.55 ...ie stopki, 9.10 Świąteczna kuchnia gó- ...8 „Gorzkie dziedzictwo" (s.), 10.20 ...ęliwych przyjaciół Franciszka" (s. ...05 Świąteczne przygotowania (pr. po- ..., 11.15 Opowieści wigilijne, 11.20 ...(film przyrod.), 12.15 Ludzie, pasje i... ...45 Aleksandrynkowe Boże Narodzenie ...13.05 „Czwarty król" (baśń biblijna), ...o regionalne, 14.55 Zgadula (teletur- ...), 15.25 Święta, święta, 15.40 Kolę- ...grupa „Zayazd", 15.50 „Serce za serce" ...15 Studio regionalne, 16.25 Flesz-Aktu- ...16.35 Opowieści wigilijne, 16.40 „Gorz- ...ctwo" (s.), 17.30 Emma Kirkby i „Ca- ...lista": »Magnificat«. , 18.00 Panorama, ...ności, 18.25 Wiadomości sportowe, ...ligijny stół, 19.30 Kolędy pod choinkę, ...wieści wigilijne, 20.00 „Królowa mat- ...ulecia" (s. dok.), 21.00 Ludzie, pas- ...), 21.25 Opowieści wigilijne, 21.30 ..., 21.40 Święta w Istebnej, 22.00 „Pro- ...ścy" (komedia USA), 23.30 Kolędy ...Adamiak, 0.05 „Ludy i Theo" (rep.), 0.25 ...ch świąt" (film USA).

...LSAT:

...ual mnie (pr. muzyczny), 7.00 Dżana (pr. ...), 7.30 Szok-blok (mag. muzyczny), ... Shop, 8.30 „Kapitan Jastrząb" (serial ...), 9.00 „Allo, allo" (serial), 9.30 „Central ...a" (serial), 10.35 „Aniołki Charliego" ...11.35 „Żar młodości" (serial), 12.30 „Ta- ...a dama" (serial), 13.30 Aficionado (pr. ...), 14.00 DJ Club (o muzyce), 14.30 ...ck (o muzyce filmowej), 15.00 Piosenka ...nie, 16.00 „Domek na preri" (serial), ...ormacje, 17.10 „Sally czarownica" (se- ...), 17.35 „Aniołki Charliego" (serial), ...Allo, Allo" (serial), 19.00 „Micaela" (tele- ..., 19.50 Informacje, 20.05 „Kobra" (se- ...), 21.00 „Samotny lot" (film włoski), 22.45 ...kowy kowboj" (film hiszpański), 0.20 ...mnie (pr. muzyczny), 1.20 Piosenka na ...

...TEK 25 GRUDNIA

...VP 1:

...Święci" (film dok.)
...Pippi wchodzi na pokład" (film dla dzieci)
...Niezwykła noc
...Gwiezdny pirat" (serial)
...Król królów" (film USA, cz. 1)
...Błogosławieństwa Urbi et Orbi (z Watykanu)
...Credo (magazyn katolicki)
...Jest taki dzień... (kolędy i pastorałki)
...Małpi kłopot" (film USA)
...Od przedszkola do Opola: Zespół „Krywań"
...Forum, czyli opowieść o Bursztynowej Komnacie
...Teleexpress
...Przyjaciele (wydanie świąteczne)
...Śmiechu warte
...Wieczorynka: „Gwiazdkowy prezent"
...Wiadomości, sport, prognoza pogody
...„Zapomnij o Paryżu" (komedia USA)
...Maryla Rodowicz - Trzymaj się swoich chmur
...Gwiazdki blask (kolędy i pastorałki)
...„Chłopcy z ferajny" (film USA)
...Muzyka pod choinkę
...Witaj, gwiazdo złota.

...TVP 2:

...Kolędy i pastorałki: Śpiewa zespół pieśni i tańca „Śląsk"
...Program lokalny
...Powitanie
...Boże Narodzenie w Watykanie
...Litwo, ojczyzno moja: Kraj lat dziecinnych
...Kolędy Pospieszalskich
...„Mała księżniczka" (film USA)
...„L. J. K." (film dok. o Ludwiku Jerzym Kernie)
...Kabaret Potem przedstawia
...Bezludna wyspa (pr. rozrywkowy)
...„Dziewczyny z Dzikiego Zachodu" (western USA, cz. 1/2)
...Panorama
...Program lokalny
...Świąteczne marzenia Marcina Dańca
...Kolędy
...III Gala Piosenki Biesiadnej
...Sopicowo: Śniadanie III
...Panorama, prognoza pogody
...„Rob Roy" (film amer.-szkocki)
...Grzegorz Turnau w Teatrze J. Słowackiego
...„Girl guide"-(komedia polska).

...TV KATOWICE:

...„Hej, Arnold" (s. anim.), 7.25 „Mysz i kret" (...anim.), 7.30 „Tajemniczy świat świętego Mi- ...a" (s. anim.), 7.55 „April i piaskowy dzia- ..." (s. anim.), 8.20 Opowieści wigilijne, 8.30 ...elkie sprzysiężenie serca" (film anim.), 9.30 ...wierzęta w obiektywie" (film przyrod.), 10.00 ...owy koncert kolęd i pastorałek, 11.00 Przed- ...ąteczny dzień, 11.25 Opowieści świąteczne, ...30 „Bezpieczne dzieciństwo torbaczy" (s. ...yrod.), 12.25 Opowieści świąteczne, 12.30 ...dio regionalne, 12.40 Święta w świecie, 13.00 ...ąteczne prezenty TV Katowice, 13.20 Kolędy ...owe, 13.40 Świąteczne prezenty TV Katowi- ..., 14.00 Zespół „Hawrań", 14.30 „Alicja w krai- ...czarów" (film USA, 1), 16.00 Opowieści ...ąteczne, 16.05 „Boże Narodzenie u niegrzecz- ...ych panów" (kom. ang.), 16.50 Kolędy Eleni, 17.05 Whitney Houston w Constitution Hall (koncert), 19.00 Ślązak Roku '98, 20.00 „Książę Wa- ...lii, wiek skandali" (film dok.), 21.00 Kolędy śpie- ...wa „Śląsk", 21.30 Aktualności, 21.40 Świąteczne prezenty TV, 22.30 „Kolumb odkrywca" (film amer.-hiszp.).

■ POLSAT:

6.00 Przytul mnie (pr. muzyczny), 7.00 Disco Polo Live, 8.00 Tv Shop, 8.30 „Sally czarownica" (serial anim.), 9.00 „Allo, allo" (serial), 9.30 „Kobra" (serial), 10.35 „Aniołki Charliego" (serial), 11.35 „Żar młodości" (serial), 12.30 „Micaela" (telenowela),13.30 Magazyn Motoryzacyjny Młodych, 14.00 Link New Look (dla młodzieży), 14.30 Na topie (pr. muzyczny), 15.00 Piosenka na życzenie, 16.00 „Domek na preri" (serial), 17.00 Informacje, 17.10 „Kapitan Jastrząb" (serial anim.), 17.35 „Aniołki Charliego" (serial), 18.25 „Allo, Allo" (serial), 19.00 „Tajemnicza dama" (telenowela), 19.50 Informacje, 20.05 Idź na całość (show), 21.00 Rykowisko (pr. rozrywkowy), 21.30 „Amerykański kadryl" (film USA), 23.25 „Jabberwocky" (film angielski), 1.00 „Nieznajomi" (serial), 1.30 Przytul mnie (pr. muzyczny), 2.30 Piosenka na życzenie.

SOBOTA 26 GRUDNIA

■ TVP 1:

7.00 „David Attenborough w raju" (film dok.)
8.00 „Podróże z Aleksandrem i Emilią" (serial anim.)
8.20 Ziarno (magazyn katolicki)
8.50 Walt Disney przedstawia
10.10 „Gwiezdny pirat" (serial),
10.40 „Król królów" (film USA, cz. 2)
12.05 „Kuglarze" (reportaż)
12.35 Hej, kolęda, kolęda...
12.55 A to Polska właśnie
13.50 „Labirynt" (film angielski)
15.30 Od A do Z
16.00 Pavarotti i przyjaciele
17.00 Teleexpress
17.25 „Andre" (film USA)
19.00 Wieczorynka: „Kacper i przyjaciele"
19.30 Wiadomości, sport, prognoza pogody
20.00 „W obliczu śmierci" (film angielski)
22.10 Świąteczny Kryszak show
23.05 „Psychopata" (film USA)
1.05 Jest taki dzień... (kolędy i pastorałki)
1.45 - 3.20 „Klan" (telenowela)

■ TVP 2:

7.25 Po kolędzie
8.00 Tacy sami
8.30 Program lokalny
9.35 Boże Narodzenie w Watykanie
10.30 Litwo, ojczyzno moja: Młodość górna i durna
11.00 „Na wolności: Geparty i Holly Hunter" (film dok.)
12.00 „Czas smutku, czas miłości" (film USA)
13.45 Szansa na sukces
14.50 Familiada (teleturniej)
15.25 „Złotopolscy" (telenowela)
15.55 „Dziewczyny z Dzikiego Zachodu" (western USA, 2/2)
17.25 Reklama
17.30 Ogród sztuk
18.00 Panorama
18.10 Program lokalny
18.35 Duety do mety (teleturniej)
19.05 Kolędy dla Papieża
19.30 „Jak Samuel Klaus został św. Mikołajem" (film angielski)
20.00 Biesiada bez granic
21.00 Sopicowo: Wieczerza
21.50 Słowo na niedzielę
22.00 Panorama, prognoza pogody
22.40 „Dwaj zgryźliwi tetrycy" (komedia USA)
0.20 Jose Carreras i Edyta Górniak
1.05 „Bestseller" (film USA).

■ TV KATOWICE:

7.00 „Gwiazdka z potworami" (s. anim.), 7.30 „Tajemniczy świat świętego Mikołaja" (s. anim.), 7.55 „Gwiazdka dla Jeremiasza" (s. anim.), 8.20 Kolędy śpiewa grupa „Babsztyl", , 8.30 „Srebrny koń" (film anim.), 9.00 „Detektyw Bogi" (film anim.), 9.30 „Zwierzęta w obiektywie" (film przyrod.), 10.00 „Święta małej Annie" (film anim.), 10.20 „Dzieci natury" (s. przyrod.), 11.15 W hołdzie Marii Callas (koncert), 12.30 Teatromania, 12.50 Spotkania z tradycją, 13.10 Kronika towarzyska i rodzinna, 13.30 El TV Muzyk, 14.00 Przy świątecznym stole z Jerzym Waldorffem, 15.30 „Alicja w krainie czarów" (film USA, 2), 17.00 Telefoniada bis (teleturniej), 17.50 Skąd ten cytat? (zabawa literacka), 18.00 Panorama, 18.10 Aktualności, 18.30 Śląska gospoda (pr. rozryw.), 19.00 Śląski high life, 19.30 „Wielkie śpiewaczki operowe" (film dok.), 20.15 „Złote lata królowej Elżbiety II" (film dok.), 21.30 Aktualności, 21.40 Nie tylko o muzyce, 22.10 Kolędy śpiewa Hanna Banaszak, 22.30 „Białe noce" (film USA).

■ POLSAT:

7.00 Piosenka na życzenie, 7.30 W drodze, 8.00 „Kapitan N" (serial anim.), 8.30 „O królu w niedźwiedzia zaklętym" (film USA), 10.00 „Waleczne szczeniaki" (film USA), 11.30 „Trzej muszkieterowie" (film franc.-włoski, 2), 13.15 IV Telewizyjny Turniej Najmłodszych,14.00 „Goonies" (film USA), 16.00 Informacje 10, 16.10 Zepter Sport Magazyn, 16.15 „Rio Bravo" (western USA), 18.45 Na każdy temat, 19.45 „Płonący wieżowiec" (film USA), 20.50 Losowanie Lotto i Szczęśliwego Numerka, 22.40 Wyniki Lotto, 22.45 „Czarny wiatr" (film USA), 0.40 „Teraz zaczną się kłopoty" (film USA), 2.05 Metalica (pr. rozryw.), 2.35 Muzyka na bis.

NIEDZIELA 27 GRUDNIA

■ TVP 1:

7.00 Taki jest świat
7.20 Notowania
7.45 Nasza gmina
8.00 „Emilka ze Srebrnego Nowiu" (serial)
8.50 Teleranek
9.15 „Gwiezdny pirat" (serial)
9.45 Wiadomości naukowe
10.00 „Oliver Twist" (film angielski)
11.55 Zaproszenie do Teatru TV
12.00 Anioł Pański (transmisja z Watykanu)
12.15 Ludzki świat
12.35 Poezjo: Jakie twoje imię... (wspomnienie o Julianie Tuwimie)
12.45 Czytadło warszawskie
13.00 Wiadomości
13.10 Tydzień
13.50 „Dom" (serial)
15.35 MOC (mag. motoryzacyjny)
15.55 „Życie pośród lodu" (serial dok.)
16.30 Rodzina Statystycznych
17.00 Teleexpress
17.25 Śmiechu warte
17.55 Dziennik telewizyjny (pr. satyryczny)
18.10 „Akademia policyjna" (serial)
19.00 Wieczorynka: „Chip i Dale"
19.30 Wiadomości, sport, prognoza pogody
20.05 „Kobiety Windsoru" (film angielski)
21.25 Taksówka Jedynki: I po Świętach
21.45 Zwyczajni-niezwyczajni
22.25 Premierzy
23.00 Sportowa niedziela
23.20 Wokół wielkiej sceny (mag. operowy)
23.55 „Seks, kłamstwa i kasety video" (film USA)
1.35 W hołdzie „Led Zeppelin"
2.15 Alfabet polskich rzek: Ż jak Żabniczanka
2.35 Klejnoty.

■ TVP 2:

6.35 Echa tygodnia (dla niesłyszących)
7.05 „Kobiety Windsoru" (film angielski)
8.25 Słowo na niedzielę
8.30 Program lokalny
9.35 Program red. katolickiej
10.00 Szalone liczby (teleturniej)
10.30 Litwo, ojczyzno moja
10.55 Zrozumieć czas
11.55 Perły z lamusa: „Koniec wieku" - wstęp
12.00 „Rycerze Okrągłego Stołu" (film USA)
14.00 30 ton! (lista przebojów)
14.35 Ulica Sezamkowa (dla dzieci)
15.05 Familiada (teleturniej)
15.40 „Złotopolscy" (telenowela)
16.10 Tramwaj w konfiturach (widowisko)
16.55 „Przyłbice i kaptury" (serial)
18.00 Panorama
18.10 Program lokalny
18.35 Duety do mety (teleturniej)
19.05 7 dni świat
19.35 Kręcioła
20.00 Super koncert
21.00 „Nowojorscy gliniarze" (serial)
21.50 Dwójkomania
22.00 Panorama, prognoza pogody
22.30 Audiotele (rozwiązanie konkursu)
22.40 Superkoncert (2)
0.00 „Czekając na Michała Anioła" (komedia angielska)
1.35 Cassandra Wilson (koncert)
2.05 Sport telegram.

■ TV KATOWICE:

7.00 „Królowa śniegu" (s. anim.), 7.30 „Mysz i kret" (s. anim.), 7.35 „Tajemniczy świat świętego Mikołaja" (s. anim.), 8.00 „Pociąg ze świątecznymi choinkami" (film anim.), 8.30 Na ryby, 8.45 W cztery strony świata, 9.05 Koszałek Opałek, 9.30 „Zwierzęta w obiektywie" (fim dok.), 10.00 „Elmo ratuje święta Bożego Narodzenia" (film anim.), 11.00 „Pierwsza gwiazdka szczeniaczka" (film anim.), 11.25 „Dzieci natury" (s. przyrod.), 12.15 Ja i moje zwierzęta, 12.30 Teleliga '98 (teleturniej), 13.05 Studio Gol, 13.30 Z życia Kościoła, 13.50 Klub globtrotera, 14.30 „Śpiewać całym sercem" (s.), 15.20 Kolędy Eleni, 15.35 „Był sobie człowiek" (s. anim.), 16.00 „Duszek z antypodów" (s.), 16.30 „Drużyna marzeń" (s.), 17.00 Sade (koncert), 18.40 Snowboard, 19.00 Kolędy Elżbiety Adamiak, 19.30 Bieszczady, 20.00 Fenomen „Titanika", 20.50 „1000 arcydzieł z wielkich światowych muzeów" (s. dok.), 21.00 Klub dorosłych sympatyków rocka, 21.30 Aktualności, 21.40 Sport, 22.30 „Dwa księżyce" (film polski).

■ POLSAT:

7.00 Piosenka na życzenie, 7.30 Jesteśmy (mag.), 8.00 „Garfield" (s. anim.), 8.30 „Tarzan i zielona bogini" (film USA), 9.40 Reportaż, 10.00 Disco Relax, 11.00 „Pomoc domowa" (serial), 11.30 „Sabrina, nastoletnia czarownica" (serial), 12.00 „Dharma i Greg" (serial), 12.30 „Niesamowite dzieciaki" (film USA), 14.00 „Gamoń" (film franc.), 16.00 Informacje, 16.10 Zepter Sport Magazyn, 16.15 „Tajemniczy ogród" (film USA), 18.00 Gala Polsatu, 19.00 Idź na całość, 20.00 „Ujarzmić piekło" (film USA), 20.50 Losowanie Lotto, 22.05 Tok szok w Polsacie, 23.00 Wyniki Lotto, 23.05 „Tajemnicze morderstwo" (film USA), 1.05 Take 6 (pr. rozryw.), 1.35 Muzyka na bis.

PONIEDZIAŁEK 28 GRUDNIA

■ TVP 1:

6.00 Kawa czy herbata
8.00 „Murphy Brown" (serial)
8.20 Giełda
8.30 Wiadomości, prognoza pogody
8.45 „Kroniki Narnii" (serial)
9.15 Mama i ja (program dla mamy i trzylatka)
9.30 Domowe przedszkole
10.00 „Zespół adwokacki" (serial)
10.55 Śmiechu warte
11.20 Giełda pracy, giełda szans
11.40 Z Polski rodem
12.00 Wiadomości
12.10 Agrobiznes
12.20 MTR (magazyn techniki rolniczej)
12.40 Jakość życia
12.50 Sztuki piękne: Motywy. Martwa natura jako pretekst
13.20 Mistrzowie: Pasje Pani Profesor
13.50 Miniatury włoskie. W Perrugii... i gdzie indziej
14.10 Podróże z Mikołajem (teleturniej dla dzieci)
14.35 „Dziewczyna z oceanu" (serial)
15.05 Tydzień Prezydenta
15.30 Teleexpress Junior
15.40 Rower Błażeja
16.30 „Moda na sukces" (serial)
17.00 Teleexpress
17.25 „Klan" (telenowela)
17.50 Gość Jedynki
18.00 Forum (pr. publicystyczny)
18.45 Flesz-Wiadomości
18.50 Reporter
19.00 Wieczorynka: „Zwierzaki - cudaki"
19.30 Wiadomości, sport, prognoza pogody
20.10 „GlinIarz z dżungli" (serial)
21.00 Zagraj w reklamę: Vena '99
21.25 „Dama od Maxima" (teatr TV)
22.40 W centrum uwagi
23.00 Wiadomości, sport
23.15 Gabinet terapii ogólnej: Kosmita
23.35 Filmy o filmach
23.50 „Eroica" (film polski)
1.40 Przyrodnicy
2.00 Ptakolub
2.15 Program powtórzeniowy.

■ TVP 2:

7.25 Sport telegram
7.30 Dziennik krajowy
7.50 Studio urody
8.00 Program lokalny
8.30 „Złotopolscy" (telenowela)
9.00 Świat kobiet
9.35 „Krok za krokiem" (serial)
10.00 „Wybrzeże szkieletów" (serial dok.)
10.30 Duety do mety (teleturniej)
11.00 „Zwariowany nauczyciel" (serial)
12.00 Koc (Komiczny Odcinek Cykliczny)
12.30 Familiada (teleturniej)
13.00 Panorama
13.20 Dziennik krajowy
13.40 „Detektywi w krótkich spodenkach" (serial)
14.10 Hanna Kowalewska „Wieczór z lalką"
15.10 „Podróż do ziemi obiecanej" (serial)
16.00 Panorama
16.10 Oczekując pana
16.30 Tele Eko
17.00 Krzyżówka szczęścia (teleturniej)
17.30 Program lokalny
18.00 Panorama
18.10 Program lokalny
18.35 Va banque (teleturniej)
19.05 Wydarzenie tygodnia
19.35 Południk 19.
20.05 Prywatne śledztwo" (film polski)
21.40 Tele-wizje-kultury: Katarzyna Korbo
21.50 Dwójkomania
22.00 Panorama, prognoza pogody
22.35 Sport telegram
22.40 Auto (magazyn motoryzacyjny)
23.10 „Prohibicja, trzynaście lat, które zmieniły Amerykę" (serial)
24.00 Magazyn sztuk pięknych
0.35 „Carlo i Ester Carlo og Ester" (film duński).

■ TV KATOWICE:

7.00 „Kopciuszek" (serial anim.), 7.25 „Mysz i kret" (serial anim.), 7.30 „Tajemniczy świat świętego Mikołaja" (serial anim.), 8.00 Program na bis, 8.30 „Zwierzęta w obiektywie" (film przyrod.), 9.05 „Gorzkie dziedzictwo" (serial), 9.50 „Pamiętne lata" (serial dok.), 10.50 „Polarny świat" (serial dok.), 11.50 „Dzikie, dziwne, nieznane..." (serial dok.), 11.40 Przystanek Europa, 12.10 „Program" (film USA), 14.05 „Trumny Kweia" (film dok.), 14.30 Studio regionalne, 14.40 Kleks (dla dzieci), 15.15 Mecenas radzi (mag.), 15.35 Zbliżenia, 15.55 Dwa kwadranse dla klienta (mag.), 16.20 Studio regionalne, 16.25 Flesz-Aktualności, 16.40 „Gorzkie dziedzictwo" (serial), 17.30 Z krukiem w herbie, 18.00 Panorama, 18.10 Aktualności, 18.30 Telemikser, 19.30 „Świat daleki i bliski" (serial), 20.00 „Pamiętne lata" (serial dok.), 21.00 Przystanek Europa, 21.30 Aktualności, 21.45 Temat dnia, 22.00 „Polarny świat" (serial dok.), 22.30 Nasz tydzień, 22.35 Rozmowa tygodnia, 22.50 Na sygnale" (mag.), 23.15 „Blisko, coraz bliżej" (serial).

■ POLSAT:

7.00 Piosenka na życzenie, 8.00 „Garfield" (serial anim.), 8.30 „Żar młodości" (serial), 9.25 „Mgiełka" (film USA), 11.00 „Bronco Billy" (film USA),13.15 „Alf" (serial), 13.45 „Robin Hood i siedmiu rozbójników" (film USA), 16.00 Informacje, 16.15 „Bronco Billy" (film USA), 18.00 Reportaż, 18.10 „Życie jak poker" (serial), 18.45 Informacje, 18.55 Prognoza pogody, 19.05 „Grom w raju" (serial), 20.00 „One West Waikiki" (serial), 20.50 Losowanie Lotto i Szczęśliwego Numerka, 21.00 „Nocny jastrząb" (film USA), 22.40 Pogoda z Coldrexem, 22.45 „Chłopaki z sąsiedztwa" (film USA), 23.45 Wyniki Lotto, 0.40 Krwawa zagadka" (film USA), 2.15 The Verve (pr. rozryw.), 2.45 Muzyka na bis.

HUMOR

Spotykają się dwaj znajomi.
- Jutro koniecznie musimy porozmawiać!
- Dobrze.
- A gdzie?
- Gdzie chcesz!
- A o której?
- Wszystko jedno.
- Świetnie. A więc jesteśmy umówieni!

* * *

Pani, po raz pierwszy lecąca samolotem, pyta stewardessy:
- Czy można prosić o spadochron?
- Nie, nie dajemy pasażerom spadochronów.
- Ależ na statku wszyscy mają pasy ratunkowe!
- Możliwe, ale nie płyniemy przecież statkiem.
- To szczególne. Przecież na pewno więcej ludzi umie pływać, niż latać w powietrzu?...

* * *

- Ależ z ciebie idiota! - mówi zdenerwowana żona do męża. - Wszystko zepsujesz! Jeżeli kiedyś będą światowe mistrzostwa głupców, niewątpliwie zdobędziesz drugie miejsce.
- Dlaczego drugie? - dziwi się mąż.
- Bo jesteś idiotą!

* * *

- Wstydź się - mówi ojciec do syna. - W twoim wieku nigdy nie kłamałem.
- Faktycznie? A kiedy zacząłeś? - pyta z zainteresowaniem syn.

* * *

Przyjaciółka do przyjaciółki:
- Wydaje mi się, że mój mąż nie kocha mnie już tak jak dawniej.
- Naprawdę? Dlaczego tak myślisz?
- Bo od dwóch lat ani razu nie pojawił się w domu.

* * *

- Masz komfortowe mieszkanie, najnowszy model samochodu, konto w banku... Teraz naprawdę niczego już ci nie trzeba.
- Przeciwnie!
- Tak? A czego?
- Alibi.

* * *

- Gdzie moja kurtka? - denerwuje się klient w pralni chemicznej.
- Nie wiem - odpowiada kierowniczka. - Prawdopodobnie po usunięciu wszystkich plam już nic z niej nie pozostało.

* * *

Gość do kelnera:
- Proszę nie przytrzymywać mięsa na talerzu palcami!
- To fakt, jest gorące, ale nie chciałbym, aby znowu upadło mi na podłogę!

* * *

- Panie doktorze, kiedy piję kawę, czuję kłucie koło prawego ucha.
- Proszę spróbować wyjąć z filiżanki łyżeczkę.

* * *

Mężczyzna u psychologa:
- Od pewnego czasu zaczynamy się z żoną powoli od siebie oddalać... Czy nie można by przyspieszyć tego procesu?

* * *

- Z moją żoną, kiedy jest trzeźwa, trudno wytrzymać.
- A często żona pije?
- Niestety. W życiu nie wzięła alkoholu do ust.

* * *

Młoda kobieta przyrządziła mężowi pierwszy obiad. Pieczonego kurczaka.
- Mięso ma dziwny smak. Czy dałaś do środka jakieś nadzienie?
- Skądże! W środku nie było miejsca!

* * *

Mąż wraca nieoczekiwanie z podróży służbowej. W sypialni natrafia na obcego mężczyznę.
- Kim pan jest? - pyta.
Mężczyzna milczy. Kobieta odpowiada za niego:
- Ja nie wiem. Przyszedł pięć dni temu i powiedział, że jest twoim znajomym i że zaczeka tu na ciebie.

* * *

- Nawet będąc za granicą jadamy zawsze tylko dania narodowe.
- My też wozimy ze sobą konserwy.

* * *

- Słyszałem, że się ożeniłeś. Musisz być szczęśliwy!
- Muszę, przyjacielu, muszę...

* * *

- Wyobraź sobie, że dziś znowu usłyszałam wyznanie miłosne...
- Jeszcze nie sprzykrzyło ci się podsłuchiwać pod drzwiami?

* * *

- Mamusiu, jak długo jesteś żoną tatusia?
- Już osiem lat, dziecko.
- A jak długo jeszcze musisz nią być?

PROGRAM TV POLONIA

■ PIĄTEK 25 GRUDNIA

7.00 TV Polonia zaprasza. **7.05** Przed pierwszą gwiazdką, czyli obyczaje świąteczne pod Baranią Górą. **7.35** Eurofolk. **8.15** „Konie" (film dok.). **8.45** „Pasterka u Królowej Tatr" (rep.). **9.05** ,... i w Ostrej świecisz Bramie" (film dok.). **9.40** „Sarmacja, czyli Polska" (film dok.). **10.25** Anna Karwińska „Królewna z Leśnej Krainy" (teatr). **11.00** Ala i As (dla dzieci). **11.20** Kolędy Ali i Asa. **11.30** „Biblia: Zadziwiająca księga" (s. anim.). **12.00** „Dyskretny urok salonów polskich w Paryżu" (film dok.). **13.00** „20-lecie pontyfikatu Jana Pawła II" (rep.). **13.40** „Awantura o Basię" (komedia polska). **15.30** On, czyli kto? (pr. rozryw.). **16.15** Biografie: Theodor - samotny wędrowiec. **17.00** Teleexpress. **17.15** „Świąteczny podarunek. Św. Mikołaj i Mały Kuppi" (film anim.). **17.45** „Zapomniana melodia" (komedia polska). **19.15** Dobranocka: „Nieoczekiwany prezent". **19.30** Wiadomości, prognoza pogody, sport. **20.00** „Niespełnione obietnice" (film USA). **21.35** I. jak Laskowik, T jak TEY. **22.30** Panorama, prognoza pogody. **23.05** „Wilczyca" (film polski). **0.50** „Nieoczekiwany prezent" (film anim.). **1.00** Wiadomości, sport, prognoza pogody. **1.20** On, czyli kto?. **2.05** Pójdźmy wszyscy do stajenki (śpiewa „Śląsk"). **2.30** Panorama, prognoza pogody. **3.05** „Niespełnione obietnice" (film USA). **4.40** Koncert kolęd. **4.55** Biografie: Theodor - samotny wędrowiec. **5.35** „Zapomniana melodia" (film polski).

■ SOBOTA 26 GRUDNIA

7.00 Program dnia. **7.05** „Święta w cysterskim klasztorze" (rep.). **7.35** Eurofolk. **8.25** „Puchalszczyzna" (film dok.). **9.00** „Głód miłości" (rep.). **9.40** „Sarmacja, czyli Polska" (film dok., 3). **10.25** Wojciech Młynarski „Portret słabego pianisty" (teatr). **11.30** „Biblia: Zadziwiająca księga" (s. anim.). **12.00** Podróże ze Świętym Mikołajem (dla dzieci). **12.30** „Dyskretny urok salonów polskich poza Paryżem" (film dok.). **13.10** „Polonia na głosy, lata i tęsknoty" (rep.). **13.45** „Przygody Joanny" (film polski). **15.15** Podwieczorek. **16.00** „Markus - druga ojczyzna" (rep.). **16.40** „Miami Miss" (rep.). **17.00** Teleexpress. **17.15** „Czapka świętego Mikołaja" (film dok.). **17.40** Dzieci śpiewają kolędy. **18.00** „Złotopolscy" (s.). **19.00** Dobranocka: „Historia świąteczna o rosochatym włóczędze". **19.30** Wiadomości. **20.00** „Nocne graffiti" (film polski). **21.40** Koncert Jubileuszowy TV Polonia. **22.30** Panorama, prognoza pogody. **23.05** „Powrót wilczycy" (film polski). **0.50** Kolędy Ali i Asa. **1.00** Wiadomości, sport, prognoza pogody. **1.25** „Złotopolscy" (s.). **2.30** Panorama, prognoza pogody. **3.05** „Nocne graffiti" (film polski). **4.40** Koncert Jubileuszowy TV Polonia. **5.30** Podwieczorek. **6.15** „Markus - druga ojczyzna" (rep.).

■ NIEDZIELA 27 GRUDNIA

7.00 Program dnia. **7.05** Gościniec. **7.25** Słowo na niedzielę. **7.30** „Złotopolscy" (s.). **8.55** Dzień dobry na dzień dobry. **9.45** Hulaj dusza (mag.). **10.25** Panteon. **10.40** Zima (muzyczne freski Vivaldiego i Haydna). **11.30** „Biblia: Zadziwiająca księga" (s. anim.). **12.00** Koncert świąteczny (dla dzieci). **12.30** Kronika końca wieku. **13.00** Msza św.. **14.05** Pierre Gripari „Figlarna Telewizja i Wróżka z Kranu" (teatr). **14.45** Jestem: Maryla Rodowicz. **15.15** „La douce France - Andrzej Bobkowski" (film dok., 1). **16.00** Ping-pong show (pożegnanie A. Grubby). **16.40** Czy nas jeszcze pamiętasz. **17.00** Teleexpress. **17.15** „Hrabia Kaczuła" (s. anim.). **17.40** „Gdy królowały gwiazdy" (film dok.). **18.50** Latarnik (mag.). **19.20** Dobranocka: „Przygody kota Filemona". **19.30** Wiadomości. **19.55** Kto jest kim w Polsce. **20.05** „Tak, tak" (kom. pol.-franc.). **21.40** IV Letni Festiwal Kabaretu - Koszalin '98. **22.30** Panorama, prognoza pogody. **23.05** Benefis Jacka Wójcickiego. **23.50** Świąteczne marzenia Marcina Dańca. **0.50** „Przygody kota Filemona" (s. anim.). **1.00** Wiadomości, sport, prognoza pogody. **1.25** Kto jest kim w Polsce. **1.35** 20-lecie pontyfikatu Jana Pawła II. **2.30** Panorama, prognoza pogody. **3.05** „Tak, tak" (kom. pol.-franc.). **4.30** Jestem: Maryla Rodowicz. **5.00** „Gdy królowały gwiazdy" (film dok.). **6.10** Latarnik. **6.40** Gościniec.

■ PONIEDZIAŁEK 28 GRUDNIA

7.00 Program dnia. **7.05** Gdzieś na Bukowinie. **7.30** Uczmy się polskiego. **8.00** Papierowy teatrzyk: „Żabi król" (dla dzieci). **8.15** Ala i As (dla dzieci)., **8.30** „Biblia: Zadziwiająca księga" (s. anim.). **9.00** Wiadomości, „Kolędy 98. **9.10** Z czego składa się świat. **9.30** „Tak, tak" (kom. pol.-franc.). **10.55** Podwieczorek. **11.40** „Miami Miss" (rep.). **12.00** Wiadomości. **12.15** Polska - Świat 2000. **12.30** „Klan" (s.). **12.55** Panteon. **13.10** Czy nas jeszcze pamiętasz. **13.30** „Polacy z interioru" (rep.). **13.50** „Gdy królowały gwiazdy" (film dok.). **15.00** Panorama. **15.20** Program dnia. **15.30** Kowalski i Schmidt. **16.00** „Klan" (s.). **16.30** Podróże ze Świętym Mikołajem (dla dzieci). **17.00** Teleexpress. **17.15** Sportowy tydzień. **17.35** Krzyżówka szczęścia (teleturniej). **18.00** „Królowa złodziei" (s.). **18.50** DTV (pr. satyr.). **19.00** Auto-Moto-Klub. **19.10** Reporter. **19.20** Dobranocka: „Marceli Szpak dziwi się światu". **19.30** Wiadomości. **20.05** „Klub Kawalerów" (kom. polska). **21.25** Mała rzecz, a cieszy (filmy anim. dla dorosłych). **21.40** Droga do NATO. **22.30** Panorama. **23.05** W centrum uwagi. **23.20** „Wigilia w Wejherowie" (rep.). **23.55** Camerata 2. **0.25** Tydzień Prezydenta. **0.50** „Trochę o strachach" (film anim.). **1.00** Wiadomości, sport, prognoza pogody. **1.30** „Królowa złodziei" (s.). **2.10** DTV (pr. satyr.). **2.30** Panorama. **3.05** „Klub Kawalerów" (kom. polska). **4.25** Mała rzecz a cieszy (filmy anim. dla dorosłych). **4.45** Spojrzenia na Polskę. **5.05** Sport z satelity. **5.35** „Klan" (s.). **6.00** W centrum uwagi. **6.15** Krzyżówka szczęścia (teleturniej). **6.40** Sportowy tydzień.

■ WTOREK 29 GRUDNIA

7.00 Program dnia. **7.05** Dziennik krajowy. **7.25** Sport-telegram. **7.30** Dziecko, troski i radości. **7.45** Dom. **8.05** Ala i As (dla dzieci). **8.30** „Biblia: Zadziwiająca księga" (s. anim.). **9.00** Wiadomości. **9.10** „Historia dwóch szopek" (rep.). **9.30** „Klub Kawalerów" (kom. polska). **10.50** Mała rzecz a cieszy (filmy anim. dla dorosłych). **11.05** Biografie: Theodor - samotny wędrowiec. **12.00** Wiadomości. **12.10** Tydzień Prezydenta. **12.30** „Klan" (s.). **12.55** Auto-Moto-Klub. **13.05** Krzyżówka szczęścia (teleturniej). **13.30** Kowalski i Schmidt. **14.00** „Królowa złodziei" (s.). **14.40** DTV (pr. satyr.). **15.00** Panorama. **15.20** Program dnia. **15.30** Oto Polska. **16.00** „Klan" (s.). **16.30** „Panna z mokrą głową" (s.). **17.00** Teleexpress. **17.15** Zaproszenie. **17.35** Liga przebojów. **18.00** Tylko Muzyka. **19.00** Tata, a Marcin powiedział. **19.10** Reporter. **19.20** Dobranocka: „Ferdynand Wspaniały". **19.30** Wiadomości. **20.05** „Królewskie sny" (s.). **21.15** Zdarzyło się w kabarecie. **21.40** Serce za serce: Koncert Fundacji Rozwoju Kardiochirurgii prof. Zbigniewa Religi. **22.05** „Kuglarze" (rep.). **22.30** Panorama. **23.05** W centrum uwagi. **23.20** VIII Dni I. J. Paderewskiego. **23.50** Wielkie kreacje I. J. Paderewskiego. **0.25** Magazyn parlamentarny. **0.50** „Ferdynand Wspaniały" (s. anim.). **1.00** Wiadomości, sport, prognoza pogody. **1.30** Tylko Muzyka. **2.30** Panorama. **3.05** „Królewskie sny" (s.). **4.15** Zdarzyło się w kabarecie. **4.40** Serce za serce: Koncert Fundacji Rozwoju Kardiochirurgii prof. Zbigniewa Religi. **5.05** „Kuglarze" (rep.). **5.35** „Klan" (s.). **6.00** W centrum uwagi. **6.15** Liga przebojów. **6.40** Zaproszenie.

■ ŚRODA 30 GRUDNIA

7.00 Program dnia. **7.05** Dziennik krajowy. **7.25** Sport-telegram. **7.30** Kwadrans z medycyną. **7.45** Dania do podania: Omlet z pomidorami i serem. **8.00** Koszałek Opałek. **8.20** Tęczowa bajeczka. **8.30** „Biblia: Zadziwiająca księga" (s. anim.). **9.00** Wiadomości. **9.10** „Polacy z interioru" (rep.). **9.30** „Królewskie sny" (s.). **10.40** Biografie: Marcus - druga ojczyzna. **11.25** Jestem: Maryla Rodowicz. **12.00** Wiadomości. **12.10** Magazyn parlamentarny. **12.30** „Klan" (s.). **13.05** Liga przebojów. **13.30** Skarbiec. **14.00** Tylko Muzyka. **15.00** Panorama. **15.20** Program dnia. **15.30** Dialogi z przeszłością. **16.00** „Klan" (s.). **16.30** Szkoła na wesoło (dla dzieci). **17.00** Teleexpress. **17.15** Przegląd Prasy Polonijnej. **17.30** Krzyżówka szczęścia (teleturniej). **18.00** „Pięć dni z życia emeryta" (s.). **18.55** Antologia Literatury Emigracyjnej. **19.20** Dobranocka: „Makowa Panienka". **19.30** Wiadomości. **20.05** „Bal na dworcu w Koluszkach" (film polski). **21.35** „Marzenia i śmierć" (film dok.). **22.00** Z archiwum i pamięci: Jarosław Kukulski. **22.30** Panorama. **23.05** W centrum uwagi. **23.20** „Zdzisiu" (rep.). **23.50** Rozmowy na koniec wieku: z Czesławem Miłoszem o utopiach i apokalipsie. **0.30** Przegląd Prasy Polonijnej. **0.50** „Makowa Panienka" (s. anim.). **1.00** Wiadomości, sport, prognoza pogody. **1.30** „Pięć dni z życia emeryta" (s.). **2.30** Panorama. **3.05** „Bal na dworcu w Koluszkach" (film polski). **4.35** Z archiwum i pamięci: Jarosław Kukulski. **5.05** ,... i w Ostrej świecisz Bramie" (film dok.). **5.35** „Klan" (s.). **6.00** W centrum uwagi. **6.15** Krzyżówka szczęścia (teleturniej). **6.45** Panteon.

■ CZWARTEK 31 GRUDNIA

7.00 Program dnia. **7.05** Dziennik krajowy. **7.25** Sport-telegram. **7.30** „Pięć dni z życia emeryta" (s.). **8.30** „Panna z mokrą głową" (s.). **9.00** Wiadomości. **9.15** „Bal na dworcu w Koluszkach" (film polski). **10.45** „Kolędnicy ze Strzyżewa" (rep.). **11.10** Klasyka w animacji: Zew krwi. **12.00** Wiadomości. **12.15** „Dorsz, czyli gdańskie miesiące" (film dok.). **13.15** „Włóczęgi" (kom. polska). **15.00** Panorama. **15.20** „Kawałek Andaluzji" (rep.). **15.45** Koszałek Opałek. **16.10** „W krainie władcy smoków" (s.). **16.40** Zaproszenie do tańca. **17.00** Teleexpress. **17.15** Wręczenie nagrody im. S. Walasiewiczówny. **17.30** Warsaw Budo Grand Prix. **18.15** Przetańczmy to jeszcze raz. **19.15** Dobranocka: „Miś Uszatek". **19.30** Wiadomości. **19.50** Orędzie Noworoczne Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego. **20.00** Przetańczmy to jeszcze raz. **20.50** Franciszek Zabłocki „Żółta szlafmyca albo Kolęda na Nowy Rok" (teatr TV). **21.35** Przetańczmy to jeszcze raz. **22.15** „Szczęśliwego Nowego Roku" (film radziecki, 1). **23.55** Powitanie Nowego Roku. **0.05** Przetańczmy to jeszcze raz (4). **1.00** „Szczęśliwego Nowego Roku" (film radziecki, 2). **2.30** Panorama. **3.00** Przetańczmy to jeszcze raz. **4.00** „In Flagranti" (kom. polska). **5.10** Wręczenie nagrody im. S. Walasiewiczówny. **5.25** „Włóczęgi" (kom. polska).

Telewizja zastrzega sobie prawo zmian w programie.

JOLANA DAVÍDKOWA NIE ZWAŻA NA KALECTWO I UPRAWIA SPORT

Kolekcjonerka medali

W poprzednich latach w numerze świątecznym zamieszczaliśmy zwykle sylwetki znanych sportowców naszego regionu, owieńczonych sukcesami na arenie międzynarodowej, medalistów mistrzostw Europy czy nawet świata. W tym roku nie odstępujemy od tej zasady, tyle tylko, że chodzi o niemniej utytułowaną zawodniczkę z grupy tzw. paraplegików, a więc upośledzonych fizycznie, która pomimo pewnego stopnia kalectwa nie zrezygnowała z uprawiania sportu wyczynowego, osiągając w swej krótkiej jak na razie karierze sukcesy na miarę nie tylko europejską, ale i światową. Tym bardziej cenić trzeba jej upór, odwagę i ambicję. Chodzi o 19-letnią mieszkankę Hawierzowa - Jolanę Davídkową, członkinię Klubu Sportowego Tenisa Stołowego (SKST) Baník Hawierzów.

Jako dziewczynka zaczynała z ping-pongiem pod okiem swego ojca w miejscowości Lhůty k. Pilzna, gdzie grała nawet w męskiej drużynie, a następnie - jako nr 1 - w II-ligowym zespole Sokoła Pilzno I. W tym czasie była już również członkinią sekcji fizycznie upośledzonych sportowców (TPS) hawierzowskiego Baníka, zdobywając w jego - jak i reprezentacyjnym dresie RC - coraz to większe sukcesy nie tylko w kraju, ale i poza jego granicami.

Jej pierwszy „wielki" medal miał odcień brązowy, a zdobyty został w 1993 r. na **ME niepełnosprawnych w Kopenhadze** w turnieju drużynowym. To była zapowiedź kolejnych wielkich sukcesów. Na silnie obsadzonej tzw. **Paraolimpiadzie w Atlancie (1996)** wywalczyła Jola dwa srebrne medale - jako członkini drużyny żeńskiej RC i w kategorii upośledzenia 10.

W ub. roku na **ME niepełnosprawnych w Sztokholmie** zdobyła już Davídkówna **trzy złote krążki:** w drużynie oraz w grze pojedynczej kat. 10 jak i otwartej (open).

W kończącym się 1998 roku przyszły kolejne triumfy. Na mistrzostwach świata w Paryżu ponownie zyskała trzy złote medale we wszystkich trzech turniejach, w których startowała, przejmując równocześnie puchar z rąk francuskiej minister sportu jako najlepsza uczestniczka całego czempionatu! Ten sukces był niewątpliwie szczytem jej dotychczasowej kariery, bo został osiągnięty w najsilniejszej jak dotąd konkurencji zawodniczek i zawodników z 39 krajów świata! Sport w szeregach paraplegików bowiem wprost dynamicznie szerzy się po całym globie, w niektórych krajach (Niemcy, Francja i in.) ma on szeroką bazę członkowską, a szkolenie przebiega w nich na profesjonalnym poziomie.

Od sierpnia br. J. Davídkowa mieszka w Hawierzowie (w tym samym gmachu, w którym mieści się sala gier), gdzie ma dużo lepsze warunki treningowe i bardziej fachową opiekę trenerską, niż w Pilźnie. Rozpoczęła studia w Uniwersytecie Ostrawskim na wydziale pracy socjalnej i poradnictwa. Z dużym powodzeniem gra ona również w C-drużynie pań **w wyższej(!)** I lidze, gdzie jej zespół zajmuje na półmetku 2. miejsce tylko gorszym stosunkiem setów (o 2) za Hlukiem. Jola wyznaje ofensywny styl gry; rakietę trzyma w lewej ręce i potrafi tak mocno uderzyć piłeczkę. Stosuje się do zaleceń trenerów, jest bojową i myślącą zawodniczką, w trudnych momentach zwykle potrafi rywala czymś zaskoczyć. Te cechy czynią z niej prawdziwą mistrzynię i przynoszą takie sukcesy. Sprowadzenie jej nad Łucynę było świetnym pociągnięciem działaczy Baníka Hawierzów.

W życiu prywatnym Jolana jest skromną (ale nie zakrzyknięta) i lubianą dziewczyną, a raczej już młodą kobietą. Potrafi zdawać się sprawy z niezwykłą energią. Pomimo nie pełnej sprawności chętnie pływa i jeździ na rowerze. Jej hobby to muzyka w stylu... „punk-rock". Nie waha się podjąć długiej podróży na koncert ulubionej grupy; kolekcjonuje afisze. Dzięki życzliwości swego sponsora, inż. V. Švrčka, jeździ samochodem opel astra. Często można Jolę spotkać z książką w ręku. Jej ulubionym pisarzem jest Lawrence Ferlinghetti. Nie wzgardzi on również dobrym kryminałem czy książką na temat reinkarnacji, choć ostatnio pierwszeństwo otrzymuje lektura studyjna, boć nawet mistrzyni świata nie otrzymują przy egzaminach na uczelni swych ocen darmowo...

Pod koniec listopada J. Davídkowa, należąca się do dziesiątki najlepszych sportowców niepełnosprawnych w RC, uczestniczyła w uroczystym przyjęciu na Zamku Praskim. Ma więc ciągle jakieś zajęcie. Najbliższym celem tej sympatycznej pingpongistki jest oczywiście udział w XI Igrzyskach Olimpijskich Sportowców Niepełnosprawnych, które odbędą się w październiku 2000 roku w Sydney.

Tekst i zdj. JAROSLAV HYBNER

Trzyniecki open

Wydarzeniem dla entuzjastów „gry królów" będzie niewątpliwie międzynarodowy otwarty turniej szachowy pn. „Trzyniecki open". Przebiegnie on w dniach od 27 grudnia br. do 3 stycznia 1999 roku w bankietce hotelu Steel (I piętro). Organizatorzy z sekcji szachowej KS Huta Trzyniec otrzymali potwierdzenie udziału od **ponad 70 szachistów z 9 krajów,** w tym 27 zagranicznych: z Białorusi, Ukrainy, Rosji, Łotwy, Polski, RS, Holandii, Szwecji; reszta - z RC. Z samego Trzyńca rywalizować będzie ponad 10 czołowych graczy. Turniej przebiegnie **systemem szwajcarskim** na 9 rund. Partie rozpoczynać się będą codziennie od godz. 15, z wyjątkiem 29. (o 9 i 15) i 31. (o 12. oraz 3. i tylko od 9.00). Na zwycięzcę czeka premia w wysokości 15 000 Kč. Wstęp wolny. **(wm)**

▲ **51. SAZKA:** 1, 2, 1, 1, 1, 1, 1, 0, 0, 2, 2, 1, 1. **Nagrody:** I - 23 222 Kč (2), II - 434 Kč (156), III - 33 Kč (2681). **WYNIKI:** 3:1, 2:3, 2:0, 3:1, 2:2, 0:1. **Nagrody:** II 4787 Kč (1), III - 341 Kč (14), IV - 56 Kč (254). **SPORTKA:** 1, 9, 14, 24, 34, 47 (15). **Nagrody:** II - 457 322 Kč (2), III - 15 193 Kč (86), IV - 525 Kč (4970), V - 63 Kč (87 891). **II LOSOWANIE:** 11, 35, 39, 40, 47, 49 (43). **Nagrody:** III - 21 074 Kč (62), IV - 646 Kč (4042), V - 70 Kč (80 136). **SZANSA:** 238 610. **Nagrody:** I - 794 740 Kč (1), II - 100 000 Kč (4), III - 10 000 Kč (31), IV - 1000 Kč (324), V - 100 Kč (3193). **5 z 40:** 6, 13, 20, 24, 29. **Nagrody:** II - 2744 Kč (74), III - 100 Kč (3193). *(Bez gwarancji)*

❒ **ŁYŻWIARSTWO FIGUROWE.** Lokaty na mistrzostwach RC w Karwinie - **kobiety:** 1. Anette Dytrt (15 lat!), 2. Veronika Dytrt (ob. SKK Karwina); mężcz.: 1. Łukasz Rakowski (Cosm. Ostrawa),... 4. T. Šrom (Kar.); **juniorzy** - 1. Michal Matloch (HT); **tańce:** 2. Kat. Kovalowa-D. Szurman (OKK Ostrawa). Rakowski i D. Szurman są z Trzyńca.

Hokeiści Karwiny w »ósemce«!

❍ **LIGA: PISEK - HAWIERZÓW 5:1 (1:0, 1:1, 3:0).** Forma HCH ciągle zmienna. Gospodarzom wychodziły pierwsze minuty poszcz. tercji (6., 22., 41.). Nadzieje gości ożywił w 34. min. **Sochorek,** obniżając z pod. Miksana na 2:1, ale tradycyjne błędy w obronie przekreśliły ich szanse. Gospodarze po przeszło miesiącu znów wygrali! **Znojmo - Ołomuniec 3:5(!), J.** Hradec - Trzebicz 1:1... **Po 29. kol.:** 1. Znojmo 42, 2. Trzebicz 39,... 7. J. Hradec (6) 32, **8. HCH** 9. Kralupy po 25 pkt.,... 14. Brno 16 pkt. **6. l.:** Hawierzów - Znojmo. **(s)**

Świąteczna ślizgawka

❒ **HAWIERZÓW: środa** godz. 13.00-14.40 i 15.30-17.10; **czwartek** 13.00-14.40. **piątek i sobota** 13.00-14.40 i 15.30-17.10. **KARWINA: piątek i sob.** 14.00-15.40, 16.05-17.45 i 18.10-19.50. **ORŁOWA: wt.** godz.: 9.30-12.00; **piątek** 15.00-17.30; **poniedz.** 9.00-11.30. **BOGUMIN: śr. i piątek** 10.00-11.40 i 15.00-16.40; **sobota i niedz.** 14.40-16.20 i 17.00-18.40; **pon. i wt.:** 10.00-11.40 i 15.00-16.40. **TRZYNIEC: środa** godz.: 9.00-9.30 - darmowa ślizgawka dla dzieci, a następnie atrakcyjny program z hokeistami HT; **czw.:** 10.30-12.00; **piątek:** 14.30-16.00 i 18.30-20.00; **sob.:** 13.30-15.00 i 18.00-19.30. **CZ. CIESZYN: wtorek i środa** godz. 15.00-16.40; **czwartek** 10.00-11.40 (darmowa ślizgawka dla dzieci); **piątek** 10.00-11.40 i 15.00-16.40; **sob.** 14.00-15.40 i 18-20; **niedz.:** 10.00-11.40 i 14.00-15.40; **poniedziałek 28.12** godz. 15.00-16.40 **ślizgawka.** **(F)**

❍ **II LIGA: PRZERÓW - ORŁOWA 7:1 (2:1, 2:2, 3:0).** Goście dwukrotnie prowadzili, ale w 3. tercji Hanacy ukarali ich błędy. Bramki dla HCO: 5. **Vavříček** 0:1, 8. i 18. - 2:1, 24. - znów - **Vavříček** i 29. - **Moravec** 2:3; 32. i 37. - w okresach przew. liczebnej 4:3. W 3. seri strzelali już tylko Hanacy.(k) U. HRADZISZCZE - KARWINA 2:4 (1:1, 1:2, 0:1)! Dramatyczny mecz. Goście byli nerwowi, lecz walczyli do końca. **Bohaterem meczu został** Lukaj - autor 3 bramek (w 10. 35. i 51. min.); jeden strzelił **Gergela** (w 38.).-b- **N. Jiczyn - Y. Brno 1:0 (na szczycie), R.** Brno - F-M 2:1 ad. **Po podstawowej części:** 1. Y. Brno 39 pkt. - 110:54, 2. N. Jiczyn 39 p. - 92:59, 3. Szenpetr 38, 4. R. Brno (5) i 5. Poruba (4) po 34, 6. Szternberk i 7. U. Hradziszcze po 27, **8. Karwina** 26 p. - 89:89, 9. Przerów 25, 10. F-M 23, 11. Żdiar 20, **12. Orłowa** 15 p. - 81:100, 13. Uściczów 11, 14. Koprzywnica 6 pkt. **Od 9. l. mecze w grupach I-8** (m. in. Y. Brno - Karwina) i **9-14** (Żdiar - Orłowa) przy zachowaniu dotychczasowego dorobku. **(Opr. ID)**

■ SPORT POLSKI

❒ **POLSKA - NIEMCY 26:23** (12:12). Na ME w piłce ręcznej Polki zajęły bardzo dobre 5. miejsce. **Finał:** Norwegia - Dania 28:18.

❒ **W ZAWODACH PANCZENISTÓW o PŚ** w Chunchon (Korea Płd.) Paweł Abratowicz zajął na 1000 m 2. i 5. miejsce.

❒ **AKADEMICKIE MŚ w judo:** 48 kg: 2. Jolanta Wojnarowicz, 52 kg - 3. Iwona Michałek, drużyny - 3. Polki i 3. Polacy.

DODATNI BILANS REPREZENTACJI JANUSZA WÓJCIKA W 1998 ROKU

Pomyślny rok polskiej piłki

Kończący się rok 1998 był na ogół pomyślny dla piłkarskiej reprezentacji Polski. Rozegrała ona w sumie 10 oficjalnych spotkań międzypaństwowych, notując 7 zwycięstw, ani jednego remisu i tylko 3 porażki. W najważniejszych meczach - z cyklu eliminacji do mistrzostw Europy 2000 - podopieczni Janusza Wójcika odnieśli dwa identyczne zwycięstwa w stosunku 3:0 i po tegorocznej serii spotkań objęli nawet prowadzenie w 5. grupie!

Początek roku nie był bynajmniej udany, ale luty nie jest dla Polaków najodpowiedniejszym miesiącem rozgrywania spotkań. Wiosna przebiegła jeszcze pod znakiem zmiennych wyników, ale zespół zaczął się już konsolidować. Natomiast **lato i jesień to udana seria 6 zwycięskich spotkań.** Raz jeszcze okazało się, że trener J. Wójcik jak mało kto posiadł umiejętność skoncentrowania zespołu w najważniejszych spotkaniach sezonu. Piłkarze uwierzyli, że **można wygrywać mecze zarówno u siebie, jak i na wyjeździe.**

A oto „wykaz" i krótka charakterystyka spotkań reprezentacji Polski w 1998 roku: **8. 2. w Asuncion: Paragwaj - Polska 4:0 (2:0).** W inauguracyjnym spotkaniu z uczestnikiem MŚ-98, w niesamowitym upale, grali polscy I-ligowcy i dwóch piłkarzy występujących w Brazylii. **25. 2. w Tel Awiw: Izrael - Polska 2:0 (1:0).** Na ogół jałowy spektakl, choć przyjezdni grali już w mocniejszym składzie - z „legią cudzoziemską". **25. 3. w Warszawie: Polska - Słowenia 2:0 (1:0).** W sumie udany sprawdzian, zwłaszcza w I połowie. **22. 4. w Osijeku: Chorwacja - Polska 4:1 (2:0).** Znów słaby mecz z uczestnikiem MŚ. Zawiodła obrona. **27. 5. w Chorzowie: Polska - Rosja 3:1 (1:1).** Dobry mecz, tym razem w II połowie. **15. 7. w Kijowie: Ukraina - Polska 1:2 (0:1).** Polacy w niewygodnym terminie i bez „legionerów" uzyskali w historycznym I. meczu z repr. Ukrainy - po dobrej grze - korzystny wynik. **18. 8. w Krakowie: Polska - Izrael 2:0 (1:0).** Bardzo przeciętne spotkanie; niemniej udany rewanż za lutową porażkę 0:2. **6. 6. w Burgas: Bułgaria - Polska 0:3 (0:2)!** „Biało-czerwoni" nader pomyślnie zainicjowali 11. próbę zdobycia awansu do decydujących rozgrywek mistrzostw Europy, zadziwiając w meczu z finalistą MŚ-98 skutecznością. **10. 10. w Warszawie: Polska - Luksemburg 3:0 (2:0).** Drugi mecz eliminacyjny ME rozegrano w fatalnych warunkach (ulewny deszcz). **10. 11. w Bratysławie: RS - Polska 1:3 (0:0).** Znów w deszczu i błocie „Ligowcy" z kraju podtrzymali w tow. meczu dobrą passę polskiej piłki.

Bilans bramek korzystny - 19:13. **STRZELCY: po 3 gole** - W. Kowalczyk, W. Trzeciak i S. Czereszewski, **po 2** - T. Ivan, T. Hajto, **po 1** - K. Ratajczyk, P. Świerczewski, K. Siadaczka, J. Brzęczek, A. Juskowiak i P. Kaźmierczak.

Przypomnijmy przy okazji aktualną sytuację w „polskiej" grupie eliminacyjnej piłkarskich ME:

1. Polska	2	6	[illegible]
2. Szwecja	2	6	[illegible]
3. Anglia	3	4	[illegible]
4. Bułgaria	3	1	[illegible]
5. Luksemburg	2	0	[illegible]

Najtrudniejsze mecze eliminacji ME - takie, które zweryfikują rzeczywistą wartość reprezentacji znad Wisły, dopiero jednak przed Polakami. Oto ich **TERMINY: Anglia - Polska** (27 marca 1999); **Polska - Szwecja** (31. 3.), **Polska - Bułgaria** (5 lub 6 czerwca), **Luksemburg - Polska** (8. lub 9. 6.), **Polska - Anglia** (2 lub 3 września) i **Szwecja - Polska** (9 lub 10 października 1999).

Czy przyszły rok będzie równie pomyślny, jak ten kończący się? Pożyjemy, zobaczymy...

EDWARD FIKLA

ROWEREM przez piekło

Bywa, że ludzie dobrowolnie, bez przymusu, wpędzają samych siebie do różnych kuriozalnych, skomplikowanych sytuacji. Jeśli zapytać ich o przyczyny takiego irracjonalnego postępowania, z trudem znajdują odpowiedź. Najczęstszym wytłumaczeniem jest chęć sprawdzenia się w ekstremalnych warunkach. I taką właśnie próbę podjął na przełomie września i października 1998 roku 34-letni Józef Wybraniec, współwłaściciel czeskocieszyńskiej firmy OLZA TRADING. Wpakował się ze swoim górskim rowerem w piekło australijskiej pustyni Simpson.

Owzięciu udziału w wieloetapowym kolarskim crossie po piaszczystych bezdrożach stanu Quinsland zaczął marzyć już dziesięć lat temu, kiedy dowiedział się o pierwszej jego edycji. Kolarstwo uprawiał wyczynowo, ale ściganie się po szosach czy nawet górskich szlakach nie dawało mu pełnej satysfakcji. Chciał dokonać czegoś niezwykłego, wyjątkowego. W maju podjął męską decyzję. Za pięćdziesiąt tysięcy koron kupił sobie rower marki author i rozpoczął treningi. Plan był jasny: jeżeli w ciągu pięciu miesięcy zdąży zaliczyć 5000 km i nic go nie będzie bolało, wyśle zgłoszenie...

Początki treningu były mało zachęcające. Ciało bólem protestowało przeciwko morderczym dawkom, które sobie zaaplikował. „Nic, tylko odwiedzałem fizjoterapeutów" - wspomina tamte czasy. - „Ciągle mi coś musieli naprawiać. To kolano, to znowu ramię, innym razem plecy. W końcu jednak zdążyłem wypełnić cały plan przygotowań". Dzienne porcje treningowe sukcesywnie powiększał. Aż do 130-150 km. Nie korzystał z pomocy trenera. Robił to według własnego uznania... Po czterech miesiącach poczuł się przygotowany do wyścigu. Tak że już w sierpniu kupił dwa bilety lotnicze. Drugi dla swego kolegi i wspólnika w interesach, Władysława Farnika.

Przez Internet wysłali zgłoszenie, a także zapłacili 3000 dolarów wpisowego. Kwota ta w całości poszła na konto fundacji wspierającej australijskich paraplegików, która jest organizatorem tego niezwykłego pustynnego crossu. Skorzystali z rady organizatorów i skontaktowali się z miejscową firmą, która oferuje zawodnikom profesjonalną asystę. Do jej obowiązków należy wynajęcie dla ekip poszczególnych kolarzy samochodów terenowych, rozbijanie namiotów na trasie, przygotowanie zapasów wody i jedzenia na czas zawodów, każdego dnia przyrządzanie posiłków oraz - przede wszystkim - dostarczenie zawodników i ich opiekunów do oddalonej o dwa i pół tysiąca kilometrów od wschodniego wybrzeża Australii miejscowości Purny Bore, gdzie odbywa się start pierwszego etapu. „Serwis ten kosztował nas 2500 dolarów. Za to mieliśmy zapewnioną opiekę przez dwa i pół tygodnia".

Po wylądowaniu w Brisbane celnicy uwzięli się na pana Józefa. „Władka puścili, mój bagaż dokładnie przeszukali. Nie spodobało im się moje penco - sproszkowany preparat do przyrządzania wysokoenergetycznych napojów. Całe szczęście, że środek ten odnotowałem w deklaracji celnej, bo inaczej automatycznie zarekwirowaliby go i w dodatku kazali zapłacić grzywnę. W wysokości, bagatela, 50 tys. dolarów. Alternatywą by był tylko proces sądowy". Kiedy po półtorej godzinie analiza wykazała, że penco jest „czyste", tzn. nie zawiera ani pleśni, ani narkotyków czy innych substancji, które mogłyby w jakikolwiek sposób zagrozić australijskiej populacji, puścili go. „Na terytorium Australii nie można wwozić bez specjalnego zezwolenia żywności. Każda wykryta przez celników próba przemycenia choćby kawałka kiełbasy kosztuje delikwenta bardzo drogo".

Na miejsce startu w leżącym w środkowej Australii Purny Bore prowadzi ze wschodu jedyna droga - przez Toowoomba, Romę, Charleville, Cuilpie, Windorah i Birdsvill, gdzie usytuowana jest meta wyścigu. „W Birdsville niestety popsuł się nam jeden z dwu samochodów. Choć na mapie prezentuje się ten punkt jako miasto, w rzeczywistości jest to niewielka osada, w której mieszka zaledwie 100 osób. Mają tu do dyspozycji zabytkowy, 130-letni hotelik ze słynnym na cały kontynent pubem, lazaret, pocztę, bank, dwie stacje benzynowe i lotnisko. Służy ono głównie farmerom z oddalonego o setki kilometrów sąsiedztwa, którzy akurat dostali ochotę na piwo. Lądują tu też uczestnicy i publika dorocznych, ogólnoaustralijskich wyścigów konnych. W oazie tej nikt nie podjął się zreperowania naszego wozu. Za to znalazł się pewien dziadek o dobrym sercu, który pożyczył nam swoją terenową toyotę - chyba równie starego, co on, ale - jak się okazało bardzo jeszcze krzepkiego gruchota. Gdyby nie on, nie mielibyśmy żadnych szans dotarcia do Purny Bore... Jeden furgon nie uwiózłby całego ekwipunku".

Purny Bore znane jest ze studni artezyjskiej, wywierconej na głębokość 1800 metrów. Co ciekawe, otaczająca je pustynia jest koloru mączki ceglanej. Piasek zaś nie jest grząski. Fakt ten wpłynął w sposób pozytywny na przebieg pierwszego etapu.

Składający się z 35 zawodników - w tym 33 Australijczyków, 1 Anglika i 1 pochodzącego z Kocobędza Polaka z czeskim paszportem - peleton stanął na starcie 9-etapowego wyścigu. Miał do przejechania 580 km w ciągu czterech i pół dnia. Odtąd zaczął obowiązywać niezmienny poranny reżim. Pobudka o godz. 5. Wędrówka za potrzebą, której wykonanie zrazu było sprawą krępującą, później śmieszną a na koniec obojętną: „Trzeba było pójść na przyzwoitą odległość od obozowiska. Oczywiście z łopatą, którą posługiwaliśmy się do wykopania i zasypania niezbędnego dołka". Śniadanie. Pośpieszne pakowanie manatków, bo na pół godziny przed startem kolarzy większość samochodów musiała ruszyć na trasę. Obowiązkowe odwiedziny lekarza, który prowadził specjalne badania - w tym celu pobierał zawodnikom krew i mocz, a także ich ważył. O wpół do siódmej start. Odbywało się to, jak w szwajcarskim zegarku. „Władek miał do wyboru, albo jechać pierwszym samochodem przed kolarzami, albo drugim, który zabierał namioty i poruszał się w kolumnie za zawodnikami. Robił tak, aby mu się nie znudziło".

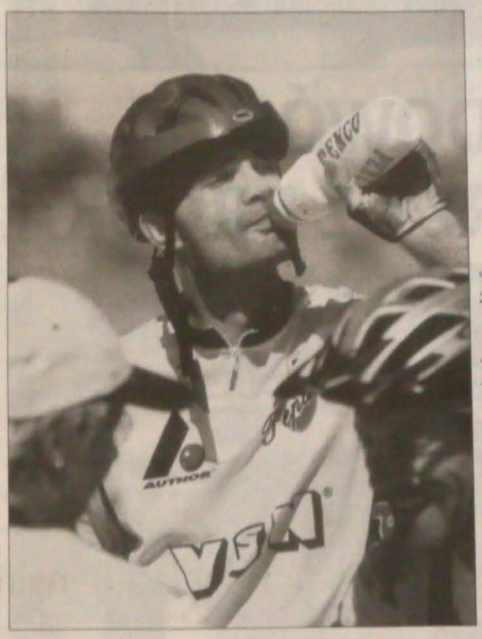

18 litrów płynów - to była dzienna dawka pana Józefa.

Codziennie - poza dniem ostatnim - rozgrywano po dwa etapy. Poranny mierzył 80 km, popołudniowy 50 km, plus minus dwa kilometry.

Pierwszy etap, pomimo 334 wydm, którymi pofałdowana była trasa, był niezwykle szybki. „Było to możliwe dzięki przypominającemu kort tenisowy podłożu. Średnia szybkość zwycięzcy przekroczyła 30 km na godzinę. Mnie, drugiemu na mecie, choć przyjechałem w osiem minut później, komputer również wykazał przeciętną powyżej trzydziestki". Oczywiście, nie dało się jeździć w grupie, jak w wyścigach szosowych, bo groziło to upadkiem. Każdy zawodnik zdany był wyłącznie na własne siły. Niemniej jednak oba pierwsze etapy zaliczyli wszyscy kolarze.

Przez cały czas trwania wyścigu upał był nieprawdopodobny. Rano wprawdzie temperatura była jeszcze znośna. Około 20 stopni. Lecz po południu wzrastała do 50, a nawet 57 st. Celsjusza. Istne piekło. „Na trasie ani kropli wody. Napotykaliśmy jedynie wysuszone słone jeziora. Gdzieniegdzie rachityczne krzewy, które ponoć tylko na wiosnę się zazielenią. I zaledwie jedno drzewo. Gumownik, który nosi nazwę Lone Gume Tree. Jest zresztą zaznaczony na mapie jako punkt orientacyjny. Dlatego też znajduje się pod ścisłą ochroną. Nikt nie potrafił nam powiedzieć, skąd się wziął na tym pustkowiu, ani skąd czerpie wodę".

Drugi dzień był najgorszy. Też mnóstwo wydm, a na dodatek już biały, bardzo sypki piasek. Koła grzęzły na głębokość dziesięciu centymetrów, pomimo że ogumienie rowerów było specjalnie pogrubione, ponoć... przystosowane do jazdy w terenie piaszczystym. „Rano dojechało do mety dziewięciu kolarzy, ja byłem ósmy. Po południu metę osiągnąłem na szóstej pozycji spośród siódemki, która nie skorzystała z pomocy samochodu... Mocno dał mi się we znaki sprzęt. Zapłaciłem frycowe za to, że nie zabrałem do Australii wyposażonego w tylny resor roweru. Dlaczego tak postąpiłem? Bo taki resor to dodatkowy kilogram wagi bagażu. A tak sztywna rama spowodowała, że siodełko niesamowicie obiło mi pośladki. Po prostu bez tylnego resoru nie da się po takich bezdrożach jeździć".

Birdsville - fragment hotelu i lotnisko.

Nic więc dziwnego, że nazajutrz przed piątym etapem pan Józef czuł się fatalnie. Ale zdołał się na trasie pozbierać i po południu był już w pełni sił i w dobrej formie. Być może, udało mu się to za sprawą szerszego siodełka, które był zmuszony wypożyczyć od jednego z rywali. A swoją drogą, ciekawe, w jaki sposób odbywa się odnowa biologiczna zawodnika pomiędzy etapem porannym i popołudniowym? „Wszystko zależne jest od tego, ile się ma na to czasu. Pierwszego dnia miałem do dyspozycji całe cztery godziny. Natomiast w drugim dniu zaledwie półtorej godziny. Z tym, że zajmowaniu jakiejkolwiek innej pozycji niż stojącej towarzyszył okropny ból. Poza tym podczas przerwy między etapami trzeba szybko spożyć wysokoenergetyczny posiłek i uzupełnić płyny w organizmie, który jest bardzo odwodniony. Kto nie potrafił zmusić się do wypicia dużych ilości wody na zapas, ten szybko się wykończył. Ja osobiście wypijałem codziennie do 18 litrów wody, rzecz jasna z pewną zawartością preparatu penco, który obfituje w niezbędne przy takim wysiłku składniki mineralne... Wieczorem, niejako w nagrodę, wypijało się jedno małe piwo". Na trasę każdy z kolarzy zabierał z sobą dwa litry płynu. Natomiast przed każdym etapem popołudniowym i co wieczór przekazywał ekipie sędziowskiej zestaw zapasowych bidonów z wodą, które czekały na niego w bufetach, rozmieszczonych na trasie co 20 km.

W trzecim dniu nasz zawodnik spalił 7,5 tysiąca kalorii. „Nie wymyśliłem sobie tego. Wykazał to specjalny, sprzężony z komputerem czujnik, który wmontowany mam w zegarku". Na trasie porannego etapu, prowadzącego wzdłuż brzegu słonego jeziora, jeden z zawodników miał dramatyczną przygodę, która mogła się zakończyć tragicznie. Najechał na ogon tzw. brunatnego węża, który błyskawicznie zdołał wgryźć się mu w piętę buta. „Gdyby zęby tego niezwykle jadowitego węża zahaczyły o odkryty fragment nogi kolarza, ten nie miałby chyba szansy na przeżycie. Najbliższy porządny szpital oddalony jest od tego miejsca o jakieś dwa tysiące kilometrów. Od tego momentu przez kilkanaście godzin baczniej obserwowałem teren, po którym się poruszałem...".

W czwarty dzień krajobraz zaczął się zwolna zmieniać. W oceanie piasku od czasu do czasu pojawiały się połacie ubitej ziemi, porytej koleinami. Niestety nawierzchnia tych „dróg" była bardzo ostra i w każdej chwili groziła przebiciem dętki. W razie defektu człowiek zdany jest wyłącznie na siebie, gdyż regulamin zabrania korzystania z pomocy mechaników. Rezerwowe ogumienie oraz łatki z klejem - to wszystko należy do obowiązkowego wyposażenia każdego uczestnika tego rajdu.

„Ósmy etap wygrałem. Przed samą metą dogoniłem drugiego z inicjatorów ucieczki i rzutem na taśmę wyprzedziłem go o grubość gumy". Ostatni, dziewiąty, osiemdziesięciokilometrowej długości, etap kolarskiego rajdu przez piekło australijskiej pustyni Simpson, również wyszedł panu Józefowi nienajgorzej. Wziął udział w trzyosobowej ucieczce i na mecie zajął brązową lokatę. Rajd kończył się na cztery kilometry przed Birdsville, w miejscu, gdzie bierze początek asfaltowa szosa, która prowadzi do „miasta". „Tam zaczekaliśmy na wszystkich zawodników i ekipy towarzyszące. Założyliśmy koszulki z logiem sponsora i nastąpił triumfalny wjazd w obręb Birdsville..." Szpalerów wiwatujących na cześć tych wspaniałych mężczyzn, jadących na dwuśladowych wehikułach, nie było. Bo od setki mieszkańców trudno spodziewać się cudów.

Ani razu Józef Wybraniec nie przekroczył limitu czasu. Zawsze dotarł do mety o własnych siłach. „Było nas sześciu takich, co nie musieli korzystać z pomocy auta. Ja zamykałem tę szóstkę..." Od zwycięzcy, australijskiego doświadczonego zawodowca, dzieliły go dziesiątki minut. Ale dla pozostałych zawodników był równorzędnym rywalem.

Zatem - ogromny sukces sportowca z Zaolzia, którego nieco zdziwi moje pytanie o nagrodę. „Dyplom i medal uczestnictwa. Nic innego organizatorzy nie przewidują... Aha, i ogromna satysfakcja. Zwłaszcza, że do wzięcia udziału w tej imprezie dotychczas nie odważył się żaden kolarz z Czech".

Wyczyn pana Józefa śmiało można porównać do wysokogórskiej wspinaczki, która wymaga takiej samej silnej woli i krzepy. I tak samo odbywa się poza zasięgiem wzroku kibicujących tłumów. Józef Wybraniec swoim wyczynem dowiódł, że sport nie jest dlań li-tylko środkiem prowadzącym do sławy i bogactwa. W każdym razie swoją próbę sprawdzenia się w ekstremalnych warunkach może uznać za udaną.

KAZIMIERZ SANTARIUS

Fot. Archiwum J. Wybrańca

Śniadanie na trasie.

DZWONY Z HRABIOWSKIM HERBEM OSTROWSKICH

RODOWÓD LUDWISARZY Z BRODKA

Dzwony posiadają swoją poezję i symbolikę. Poezja - wiadomo, kto nie lubi wspaniałej muzyki zgranych pięknie dzwonów, których melodia płynie nad miastem lub wiejskimi polami, zwołując ludzi na modlitwę, nabożeństwo lub oznajmiając, że ktoś z nas odszedł na zawsze. Dzwony są „zwielokrotnionym głosem naszych radości i smutków", wszakże nie tylko chwałę Boga lub panującego głoszą, ale także ostrzegają przed niebezpieczeństwem, a bywało, że nawet zarazę odpędzały (stwierdzono bowiem, iż wydawane przez nich ultradźwięki, niesłyszalne dla ludzkiego ucha, wypędzały z zadżumionych miast myszy i szczury, źródło zarazy). A dawniej, kiedy zegary były rzadkością, dzwony na wieży były także czasomierzem, dzwoniąc na Anioł Pański w południe, wieczorem itp.

Dzwony kościelne mają przede wszystkim sakralny charakter poprzez chrzest i poświęcenie - rytuał obmycia wodą święconą, oczyszczenia kadzidłem spalanym pod dzwonami, przez namaszczenie olejem, nadawanie im imienia (jak człowiekowi i jak człowiek mające serce), dzięki temu ich spiżowe głosy sygnalizują sacrum, świętość i wydają sakralny dźwięk. Ich głos ma przyzywać błogosławieństwo Boże, a równocześnie odpędzać demony od świątyni, ma także w przekonaniu niektórych odpędzać niebezpieczne pioruny. Zresztą dzwony nie są tylko domeną chrześcijaństwa, już starożytni je stosowali przy różnych, sakralnych i magicznych okazjach. Dzwony były znane na Dalekim Wschodzie, używano ich w starożytności i w Bizancjum w obrzędach religijnych oraz w życiu publicznym. W VI wieku rozpowszechniły się w basenie Morza Śródziemnego, od VII wieku wprowadzano je coraz powszechniej w kościołach, później w życiu publicznym.

W zależności od przeznaczenia rozróżniamy dzwony kultowe (kościelne wieżowe, cmentarne, sygnaturki, ołtarzowe itp), świeckie (ratuszowe, zegarowe, pożarne, grające itp.).

Angielski poeta John Donne (1573-1631) napisał, a Ernest Hemingway w swej powieści „Komu bije dzwon" powtórzył jako motto, takie oto słowa: „Śmierć każdego człowieka umniejsza mnie, albowiem jestem zespolony z ludzkością. Przeto nigdy nie pytaj, komu bije dzwon; bije on tobie." Jest więc dzwon także swoistym mementem naszej śmiertelności.

Żeby jednak dzwony mogły bić, musi je ktoś stworzyć, odlać, nadać im głos. Jest to domeną ludwisarzy. Na świecie jest sporo słynnych dzwonów,

▲ *Maria Tomaškowa-Dytrychowa.*

które odlewali nie mniej słynni ludwisarze. Wróćmy jednak do współczesności i do niedalekiego ostatecznie Brodka koło Przerowa, gdzie od lat odlewają dzwony Dytrychowie, gdzie ludwisarzami są także kobiety o polskim rodowodzie.

W ubiegłym roku Milan Švihálek wydał w Brnie książkę „Jak se rodí zvony - Putování brodecké zvonařky dvacatým stoletím", gdzie w interesujący sposób przedstawił kronikę rodu brodeckich ludwisarzy.

Otóż w Brodku przy ulicy Štefanikowej 196 istnieje warsztat ludwisarski Marii Tomaškowej-Dytrychowej, która to artystyczne rzemiosło odziedziczyła przed 15 laty po swej matce Letycji Dytrychowej z domu Valáškowej, jednej z nielicznych kobiet, która po śmierci swego męża, Józefa Dytrycha, w roku 1965 postanowiła kontynuować jego dzieło. Dzisiaj w brodeckiej ludwisarni odlewa się około 200 dzwonów rocznie. Pracuje tu cała rodzina i 10 pracowników. W sumie odlano tu około 4300 dzwonów od 1,5 - 5200 kg dla potrzeb kościołów krajowych, ale i zagranicznych - w Polsce, ale także w Afryce, w roku przyszłym będą tu odlewać kuranty dzwonkowe na zamówienie z Kanady. Dużym powodzeniem cieszą się także małe dzwony bożonarodzeniowe z reliefem stajenki. W roku 1995 odlano tu dzwon dla papieża Jana Pawła II, który mu wręczono podczas odwiedzin naszego kraju. W roku 1997 dla potrzeb Filharmonii Wiedeńskiej odlane zostały dwa dzwony koncertowe potrzebne do

▲ *Dzwony przygotowane do wysyłki.* *Zdjęcia autor*

„Symfonii fantastycznej" Hectora Berlioza, z którą w tym roku dzwony te wraz z filharmonią objechały cały świat.

Pani Maria, do imienia tego jeszcze wrócimy, jest więc kierowniczką zakładu „Zvonářská dílna", który znany jest szeroko daleko. Ma nawet swe miejsce w Muzeum J. A. Komenskiego w Przerowie.

Skąd dzwony w tym rodzie, który po kądzieli wywodzi się z polskich hrabiów Ostrowskich? A więc po kolei. Hrabia Krzysztof Ostrowski od połowy XVII wieku posiadał swe dobra w okolicy Lwowa. Podczas jednego z licznych najazdów hord tatarskich lub mongolskich pod koniec tamtego stulecia został zamordowany, jego żona zmarła przy tym rażona apopleksją. Słudze udało się ich dzieci, Marię i Mieczysława, zawieźć do Warszawy, gdzie zaopiekował się nimi wuj generał Ostrowski. Maria później po skończeniu szkoły klasztornej w Krakowie została przełożoną klasztoru i wychowawczynią królewskich dzieci, zaś jej brat Mieczysław po studiach odbytych w Warszawie wrócił do podlwowskich dóbr i odtąd, w myśl życzeń tragicznie zmarłych rodziców, w każdym z pokoleń pierworodne córki nosiły imię Maria, a pierworodni synowie Mieczysław.

Matka Letycji Dytrychowej nazywała się Eleonora Ostrowska herbu Rawita. Urodziła się w roku 1876 i pilnowała rodowych tradycji. W siedemnastym roku życia wyszła za mąż za barona von Borka i żyli na przemian we Lwowie i Zakopanem. We Lwowie rodzina posiadała dwie drukarnie. Po dziesięciu latach małżeństwa, które zaowocowało czworgiem dzieci, mąż zmarł na zapalenie płuc. We Lwowie jako urzędnik bankowy pracował wówczas absolwent wyższej szkoły gospodarczej Augustyn Valášek, urodzony w roku 1879 w Lutopecnach koło Kromierzyża. Zakochał się w starszej od siebie wdowie i pobrali się. W roku 1912 przenieśli się do Bochni koło Krakowa, a ponieważ na Wschodzie było niespokojnie, przenieśli się tam także rodzice Eleonory i za pieniądze uzyskane ze sprzedaży majątku kupili dom na rynku w Bochni i cała rodzina żyła razem.

Wybuchła pierwsza wojna światowa. W rodzinie przybyło dwoje dzieci - Maria i Mieczysław, a pani Eleonora spodziewała się kolejnego. Czasy były niespokojne, więc pan Augustyn czwórkę dorastających dzieci z pierwszego małżeństwa pani Eleonory zawiózł do swego brata stryjecznego, księdza w Brnie. Kiedy wrócił do Bochni zastał zabudowania gospodarcze spalone, bydło i zboże zrabowane, służbę, która ratowała swe życie przed powstańcami, rozpierzchniętą. Valáškowie zamieszkali u dziadków w Bochni, a w roku 1916 kupili posiadłość w Gieraltowicach koło Wadowic, gdzie w roku 1920 urodził się Karol Wojtyła, późniejszy papież Jan Paweł II - Valáškowie znali się i spotykali z jego rodzicami. Do typowo szlacheckiego majątku należało 200 ha stawów. Według tradycji rodzinnej, pono w tym domu przenocował król Jan III Sobieski, kiedy ciągnął tędy ze swym wojskiem. Lud na pamiątkę usypał tu kopiec, obsadzając go dębami i tu bawiły się dzieci Valášków (dziewięcioro), chociaż starsze panny uczyły się już w krakowskim seminarium nauczycielskim.

Sielankę przekreślił rok 1924. Valáškowie znów muszą uciekać, tym razem przed groźbą spalenia domu - czyżby to konsekwencja niedawnego najazdu zbrojnego Czechów na Śląsk Cieszyński?

Rodzina osiadła w Czerwonym Dworze koło Karniowa i zagospodarowała się w 250-hektarowym majątku. Do młodszych dzieci - Marii, Letycji i Witolda - musiano nająć czeskiego nauczyciela, żeby dzieci mogły pójść do szkoły. Rodzina żyła w dostatku, gospodarz udzielał się także w pracy narodowej i tak było do roku 1938, kiedy Valáškowie po raz kolejny musieli uciekać, tym razem przed Niemcami, którzy zajęli Sudety. Stracili cały majątek. I tak oto bogata rodzina znalazła się w skromnym domu w Brodku koło Przerowa. Kiedy Valášek po jakimś czasie, pragnąc zobaczyć, co dzieje się z jego czerwonodworskim majątkiem, udał się tam tajnie z synem Mieczysławem, złapało ich gestapo i oboje wylądowali w Dachau. Rodzina długo nic nie wiedziała, wreszcie starsza Maria wbrew sprzeciwom matki pojechała ich śladem i tak samo wpadła, i znalazła się w Dachau, gdzie dopiero po jakimś czasie dowiedziała się, że znajdują się tam także jej ojciec i brat.

Życie pisze ciekawsze historie, niż pisarze. W Marii podkochiwał się dawniej pewien sudecki Niemiec, który wówczas był wysokim urzędnikiem w Opawie i przypadkowo natrafił na dokumenty Marii Walaschek. Pojechał więc do Dachau i uwolnił Marię, jej ojca i brata.

Na początku wojny Letycja poznała w Brodku Józefa Dytrycha i niebawem się pobrali. Dytrych tuż przed wojną urządził sobie palarnię kawy, jednak urzędy niebawem przeszkodziły mu w interesie, który rozkręcił się nieco dopiero po wojnie, jednak w grudniu 1947 roku samozwani rewolucjoniści rozbili mu całe urządzenia do prażenia kawy. Po 1948 tylko choroba serca sprawiła, że jako kapitalista nie znalazł się w obozie koncentracyjnym. W rodzinie Dytrychów nastała bieda. Józef imał się różnej pracy, między innymi tajnie odlewał klamki, które cieszyły się wielkim powodzeniem.

Doświadczenia w tym zakresie oraz zakład z kolegami, że naprawi zniszczony brodecki dzwon kościelny, sprawiły, iż utalentowany technicznie i artystycznie Józef Dytrych zaczął studiować technologię odlewania dzwonów i w roku 1950 ich pierwszy dzwon, bo dzielnie mu przy tym pomagała żona Letycja, zawisł na wieży brodeckiego kościoła.

I tak się zaczęła nowa epoka w życiu Dytrychów. Okazało, jak stwierdził spec od tych spraw, że ludwisarscy samoucy z Brodku dobrze opanowali swe rzemiosło, że potrafią odlać dzwon tak, jak należy. W roku 1962 udało im się z powodzeniem ponownie odlać 2,2 tony ważącą kopię cennego, zniszczonego dzwonu z roku 1572 w miejscowości Plaňany. Praca nad dzwonem została sfilmowana, a film zdobył później w Cannes główną nagrodę w kategorii filmów dokumentalnych. Przybywało zamówień, które były realizowane, pomimo iż ustrój i urzędnicy przeszkadzali, jak mogli. Małżonkowie współpracowali, on obliczał i konstruował, ona dekorowała itd. Powstał rodowy znak w kształcie gałązki tui, które zdobią odtąd każdy dzwon zrodzony w brodeckiej ludwisarni.

W roku 1965 zmarł Józef Dytrych i zdawało się, że wszystko się skończyło. Jednak pani Letycja otrząsnąwszy się z bólu, postanowiła kontynuować sama dzieło swego męża, ich wspólne dzieło. Jednak, co innego było pomagać, a co innego pracować samodzielnie. Pierwszych parę odlewów było nieudanych, ale któryś z kolei się udał i to zadecydowało. Pani Letycja Dytrychowa odlewała dzwony dalej, a po niej pracę tę przejęła jej córka Maria Tomaškowa-Dytrychowa. Pani Letycja ma dziś 80 lat. Ludwisarzem została także jej wnuczka, córka pani Marii, również Letycja, zaś jej dwuipółletni syn Andrzej, codziennie jest prowadzony do warsztatów odlewniczych, by przyzwyczaił się do atmosfery swego przyszłego zawodu.

Tak w bardzo uproszczony sposób przedstawia się droga ludzi o korzeniach polsko-czeskich, którzy swoje rody wsławili i utrwalili w spiżowych dźwiękach dzwonów. Niedawno z Warszawy otrzymali zezwolenie na umieszczanie na dzwonach rodowego herbu Ostrowskich.

Rodzina Tomašków-Dytrychów ma licznych krewnych w Polsce - w Gliwicach, Sopocie, Gdyni i Nowym Targu. Z polskich tradycji zachowała się rodzinie już tylko wieczerza wigilijna z siennem pod obrusem, poświęconymi opłatkami, zupą rybną, karpiem smażonym itp., dawniej śpiewano też polskie kolędy.

KAZIMIERZ JAWORSKI

▲ *Praca przy czyszczeniu odlewów.*

LEKTURA Z PRZYMRUŻENIEM OKA (42)

Z. OLECH

Graj, Cyganie...
czyli
Dziewczyna znad Olzy

- Jak to, mój ojciec, o tak niezwykłej porze? Widocznie zaszło coś nadzwyczajnego. Prędko, Francois, wyjdź na spotkanie memu ojcu i wprowadź go tutaj.

Gdy Francois opuścił komnatę, piękna kobieta przycisnęła dłonie do mocno bijącego serca.

- Dlaczego ogarnia mnie taki niepokój, ilekroć stanie się coś nieoczekiwanego? Przecież już teraz nie mam się czego lękać.

Drzwi komnaty się otworzyły i na progu ukazał się książę Ksawery. Na twarzy Very pojawił się radosny uśmiech, podbiegła do ojca i pocałowała go w rękę.

- Jakże się cieszę, ojcze, że cię widzę u siebie. Niestety, mego męża nie zastałeś w domu, bo wczesnym rankiem wyjechał na polowanie.

- Ma dzisiaj wyjątkowo piękną pogodę - odparł książę. - Właśnie dlatego przyjechałem, aby cię zabrać na spacer.

- Ach, jak miłe z twojej strony, ojcze - ucieszyła się Vera. - Ale jak widzisz, nie jestem jeszcze ubrana, jednakże ubiorę się szybko i zaraz będę do twojej dyspozycji.

Nie trwało piętnastu minut, gdy Vera ukazała się w całej swojej krasie. Zamiast eleganckiego szlafroka miała na sobie kostium spacerowy, obciskający zręczną jej figurkę. Książę podał córce ramię i wyprowadził ją do powozu, oczekującego przed pałacem. Nie uszło uwagi Very, że ojciec był dzisiaj wyjątkowo blady. Zaczerwienione jego oczy wskazywały, że przepędził bezsennie noc.

- Czy nie jesteś przypadkiem chory? - zapytała, sadowiąc się przy nim w powozie.

- Chory? Nie, nie jestem chory, ale... - Książę nie dokończył odpowiedzi, bowiem powóz zatrzymał się właśnie w wąskiej uliczce. Najwidoczniej stangret otrzymał uprzednio taki rozkaz.

- Dlaczego nie jedziemy dalej? - zapytała Vera zdziwiona. - Czyżbyś miał zamiar tutaj wysiąść?

- Właśnie, moje dziecko! - odparł książę. - I prosiłbym cię, abyś uczyniła to samo i poszła za mną.

- Abym poszła za tobą? A dokąd mnie chcesz zaprowadzić?

- Bądź łaskawa nie pytać mnie o to, moje dziecko, tylko chodź ze mną. Chcę ci wyznać szczerze, że proponując ci przejażdżkę, chodziło mi o to, abyś mi towarzyszyła do pewnego ponurego i smutnego miejsca. - To mówiąc, książę wysiadł z powozu i podał rękę Verze. Oboje skierowali się do jeszcze węższej uliczki, przy końcu której wznosił się wysoki, ponury budynek.

Podeszli do bramy i książę zapukał. Najwidoczniej spodziewano się jego przybycia, bowiem brama się otworzyła i odźwierny z ukłonem pełnym szacunku poprowadził księcia wraz z córką do prawej oficyny. Tutaj czekał już na nich siwowłosy mężczyzna, który również złożył księciu głęboki ukłon, wręczył mu jakiś klucz i zniknął.

- Widzę, że jakieś dziwne zwyczaje panują w tym domu - zauważyła Vera. - Czyż mieszkają tu ludzie nie umiejący mówić?

- Tak, moja córko! Większość ludzi tu zamieszkujących to głusi, ślepi i niemi. Ale chodź ze mną.

Vera nie zdawała sobie sprawy, dlaczego serce jej zaczęło nagle bić mocniej. Opanowało ją uczucie strachu. Najchętniej uciekłaby stąd, nie oglądając się za siebie. Teraz książę otworzył małe drzwiczki, których Vera dotychczas nawet nie zauważyła. Zajrzała do wnętrza mrocznego pokoju. Wnętrze to było bardzo niemiłe.

- Podaj mi rękę, moje dziecko - zaproponował książę. - Nie lękaj się, przecież twój ojciec jest przy tobie. Chodź spokojnie tam, dokąd cię zaprowadzę.

Opanowując niechęć, Vera wyciągnęła rękę do ojca, a ten pociągnął ją za sobą do ciemnego wnętrza pokoju. Drzwi zamknęły się za nimi i spowiły ich zupełne ciemności. Nagle Vera doznała wrażenia, jakby podłoga uginała się pod jej stopami.

Ach ojcze - jęknęła młoda księżna - gdzie mnie przyprowadziłeś? Co to wszystko ma znaczyć? Ta klatka, w której się znajdujemy, wyraźnie porusza się z nami!

- Nie, moje dziecko! Znajdujemy się tylko w windzie.

- A dokąd tą windą jedziemy?

- Tam, gdzie spoczywają zmarli.

W tym samym momencie winda zatrzymała się i książę Ksawery otworzył drzwi. Vera zorientowała się teraz, że znajdują się w podziemiach budynku. Książę nie dając jej czasu do namysłu, ujął ją pod rękę i wprowadził do sali, otoczonej czterema nagimi ścianami. W tej sali nie było nic, oprócz zwykłego, drewnianego wzniesienia. Na wzniesieniu tym leżał jakiś duży przedmiot, okryty czarnym suknem.

Piękna księżna drgnęła, szybkim ruchem wyswobodziła rękę z uścisku ojca.

- Podejdź bliżej, moja córko - zawołał książę Ksawery. - Nie bój się! Przyprowadziłem cię tutaj, aby wraz z tobą odmówić modlitwę za duszę zmarłych.

- Modlitwę? - wybiegło z ust księżnej. - A za kogo chcesz się modlić, ojcze?

- Za zmarłą, z którą w życiu nie byliśmy zbliżeni, lecz z którą obydwoje jesteśmy związani węzłem naturalnym. Spójrz, Vero, tutaj przy tej trumnie, okrytej czarnym kirem, pragnę uczynić ci wyznanie, na które rzadko kiedy pozwoli sobie ojciec względem rodzonej córki. Całą noc walczyłem z sobą i doszedłem do przekonania, że powinnaś o tym wiedzieć, gdyż masz do tego prawo. Byłoby z mojej strony tchórzostwem, gdybym milczał dalej. Dotychczas byłaś pewna, że jesteś moim jedynym dzieckiem. Jednakże w rzeczywistości było inaczej.

Wzrok księżnej z przerażeniem spoczął na twarzy księcia. Więc tutaj, w tej ciemnej czeluści, miała się dowiedzieć, że człowiek, którego dotychczas uważała za ideał, także kiedyś w życiu popełnił fałszywy krok? Książę ujął dłoń Very i uścisnął ją mocno.

- Córko moja - zaczął mówić szeptem. - Był czas, kiedy jeszcze nie miałem siwych włosów i kiedy serce moje biło młodzieńczym rytmem. Wówczas to poznałem pewną dziewczynę, która rozpaliła w mej duszy płomień miłości. Dziewczynę tę unieszczęśliwiłem. Posiadała ona jednak szlachetne serce, toteż nie przeklinała mnie, lecz znosiła swój los z pokorą i, aczkolwiek wiedziała, gdzie się znajduję, nigdy nie usiłowała mnie szukać. Dopiero wczoraj zobaczyłem tę kobietę znowu. Zobaczyłem ją na łożu śmierci i związała mnie przyrzeczeniem, że będę pamiętał o jej - o moim dziecku. Ach, jakże chętnie spełniłbym to przyrzeczenie, niestety okrutny los sprzeciwił się temu. Odnalazłem wprawdzie moje dziecko, ale niestety już w trumnie. Vero, tam pod tym czarnym kirem spoczywa twoja siostra.

Nawet zimne serce Very wzruszyło się pod wpływem tych słów. Oczy jej napełniły się łzami. Więc miała siostrę. **(cdn.)**

CZYTADŁO

Drukowana od kilku miesięcy powieść w odcinkach „Graj, Cyganie..." jest pod wieloma względami wyjątkowa. Nie da się jej porównać z niczym, co w okresie międzywojennym zostało albo napisane na Śląsku Cieszyńskim, albo wyrastało z realiów tego regionu, a co cieszyłoby się równą poczytnością.

Tajemniczy zaiste utwór. Tym bardziej, że jego autorstwo do dziś budzi wątpliwości i na dobrą sprawę nigdy nie zostało ustalone. Wiadomo tylko tyle, że pod pseudonimem Z. Olech ukrywa się ktoś, kto znał karwińską rzeczywistość z końca XIX, bądź z przełomu stuleci i posiadał znakomite rozeznanie w gustach czytelniczych. Ten ślad mógłby prowadzić do Gustawa Morcinka, ale pod warunkiem, że chciałoby się w nim widzieć pisarza nieczułego na treści narodowe, z których wszak „Cygan" jest doszczętnie wyprany. Nie, Morcinek na pewno nie traciłby czasu na wymyślanie sensacyjnej fabuły, na włóczenie głównej bohaterki po taborach cygańskich, domach publicznych i w ogóle po marginesach hierarchii społecznej, ani tym bardziej na konstruowanie pozytywnej, budzącej sympatię postaci księcia Larischa, której niewątpliwym prototypem był hrabia Larisch-Mönich, człowiek nie zasługujący z punktu widzenia biedoty górniczej na szacunek. Wszak Morcinek był jej - a nie jej „właścicieli" - bardem.

Sęk w tym, że drugiego, równie jak Morcinek utalentowanego fabularyzatora literatura cieszyńska nie wydała. A spośród pozostałych, związanych ze Śląskiem Cieszyńskim pisarzy polskich mogłaby „Cygana" napisać akurat Zofia Kossak-Szczucka. Pod warunkiem jednak, że przybyłaby do Górek Wielkich 20-30 lat wcześniej i nie miałaby - tak dla niej przecież charakterystycznego - narodowego spojrzenia na sprawy i ludzi tego regionu.

Poproszony o rozwikłanie tej zagadki Janusz Odrowąż-Pieniążek, dyrektor Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Warszawie, rozłożył bezradnie ręce. Wiadomo, że rzecz wychodziła w zeszytach, bez daty, w efemerydalnym wydawnictwie „Dobra Powieść" w Warszawie, że tłoczono ją w stołecznej drukarni i że na Śląsku Cieszyńskim była bestsellerem. Świadczą o tym, znajdywane jeszcze na naszych strychach, do cna zczytane egzemplarze. Stanowczo za mało danych, by można się było pokusić o wytypowanie autora.

Ciagle też otwarta pozostaje kwestia wartości artystycznej tego osobliwego utworu. Zakładając, że na miano dzieła sztuki zasługują utwory zawierające treści uniwersalne, wyraźny ładunek poznawczy i ponadczasowe przesłanie, należałoby „Cyganowi" tej wartości odmówić. Nie łudźmy się - jest to w sumie błaha opowieść o rozlicznych perypetiach miłosnych dziewczyny z dobrego domu. O jej czytelniczym powodzeniu nie decydują żadne wyższe idee, lecz sama, złożona z niezliczonej ilości sensacyjnych i egzotycznych wątków, fabuła i - zawsze chwytliwy - schemat walki dobra ze złem. Pod względem wyobraźni i zastosowania zbliżonej do estetyki filmowej kompozycji nieznany autor niewątpliwie wyprzedził współczesnych scenarzystów seriali filmowych. Co usprawiedliwia czytelnicze nad „Cyganem" zachwyty i stanowi zarazem niemały dla Z. Olecha powód do chwały. Nieprawdaż? **(k)**

LEKTURA Z PRZYMRUŻENIEM OKA (43)

Z. OLECH

Graj, Cyganie...
czyli
Dziewczyna znad Olzy

- Siostro moja - wyszeptała, a dwie wielkie łzy spłynęły po jej policzkach. - Ach, dlaczego zmuszona jestem widzieć cię umarłą. Dlaczego nie mogę spojrzeć w twoje oczy i przytulić cię do mego serca. Tak, drogi ojcze, w tej chwili razem z tobą opłakuję tę stratę. Pragnę się pomodlić razem z tobą za duszę zmarłej siostry, jak gdybym ją znała w życiu i jak gdyby była bliska mojemu sercu.

Książę pochylił się i wycisnął gorący pocałunek na czole Very.

- Dziękuję ci za te słowa, moje dziecko, sprawiły mi one wielką ulgę. Pójdź i popatrz w martwą twarz swojej siostry. Bóg mi świadkiem, że spełniłbym względem niej swój obowiązek, gdybym wiedział, że jest ona moim dzieckiem. A miałem ją przecież przy sobie tak blisko i tak często patrzyłem w jej oczy, jednakże głos natury nigdy mi nie zdradził, że to jest moja córka.

Na brzmienie ostatnich słów Vera mimo woli cofnęła się.

- Jak to, mój ojcze - wyszeptała drżącym głosem - więc ty za życia znałeś swoją córkę? Widywałeś ją i nie wyczułeś, że to jest twoje dziecko? A gdzieś ją spotykał? Powiadasz, że często patrzyłeś w jej oczy, więc i ja prawdopodobnie musiałam znać moją siostrę.

- Znałaś ją, Vero, i poznasz ją z pewnością, gdy ujrzysz jej twarz. - Ujął córkę za rękę i pociągnął ją lekko w stronę wzniesienia. W następnej chwili drugą ręką ściągnął czarny kir z trupa.

- Tutaj, Vero, tutaj spoczywa twoja siostra. Zobacz, jaka jest piękna, nawet po śmierci. Wygląda, jakby spała. Moje biedne, nieszczęśliwe dziecko. Twój ojciec jest przy tobie, lecz niestety mój głos nie może cię zbudzić do życia. - Nisko pochyliła się głowa księcia nad bladą twarzą zmarłej, spoczywającej w otwartej trumnie. W momencie jednak książę przestraszył się, bowiem usłyszał okrzyk rozpaczliwy za sobą. Okrzyk ten wydała Vera.

- To nieprawda, ojcze, to nie może być prawda! - wołała młoda księżna, patrząc obłąkanym wzrokiem na ojca. - To jest jakaś pomyłka. Ta zmarła nie mogła być moją siostrą. Joanna Wrońska miałaby być twoją córką? Przecież ona była moją pokojówką i dzisiaj rano została stracona na szubienicy. To jest niemożliwe, drogi ojcze, aby twoje dziecko popełniło takie przestępstwo. Błagam cię, zaklinam cię, powiedz, że się pomyliłeś. Oszukano cię po prostu!

- A jednak to jest twoja siostra, Vero - odpowiedział książę głosem nabrzmiałym bólem. - Dziwne bywają koleje losu. Tak, ta dziewczyna pozostająca u ciebie w służbie, spełniająca każde twoje życzenie, posiadała całkiem inne prawa do życia. Była księżniczką, a w domu swego ojca musiała spełniać obowiązki służącej. Joanna Wrońska była owocem mojej grzesznej miłości. Ta dziewczyna nie była przestępczynią, moja córka została niewinnie skazana, padła ofiarą czyjegoś przestępstwa. Vero, musisz wiedzieć teraz, że ja nie podpisywałem wyroku śmierci, na mocy którego ją stracono. Czyjaś podstępna ręka sfałszowała mój podpis. Niechaj osoba ta będzie przeklęta.

Znowu rozległ się głuchy jęk, księżna Vera zachwiała się, jakby rażona piorunem. Piękna, dumna kobieta klęczała teraz u nóg swego ojca, uderzając białym czołem o kamienną podłogę kostnicy.

- Vero, córko moja, co ci się stało? - zawołał książę z przerażeniem, nie mogąc sobie wytłumaczyć dziwnego zachowania Very. Vero, podnieś się, podaj mi rękę i opanuj się wreszcie. Dlaczego obejmujesz moje kolana? Dlaczego patrzysz na mnie z taką rozpaczą? Powiedz, Vero, co niepokoi twoje serce? Tutaj w obliczu majestatu śmierci opowiedz mi wszystko.

Straszliwa walka rozgrywała się teraz w duszy księżnej. Nigdy nie zdobyłaby się na odwagę wyznania całej prawdy ojcu. Ojciec nie powinien się dowiedzieć, że jego córka jest morderczynią. Powoli zaczęła się uspokajać, z trudem jednak utrzymywała się na nogach. Musiała obydwiema rękami przytrzymać się trumny, żeby zachować równowagę.

- Wybacz, ojcze - wyszeptała bezdźwięcznym głosem - że uległam chwili słabości, jednakże zbyt straszliwie brzmiała twoja klątwa. Miałeś słuszność! Cóż to musiał być za straszny człowiek, który zdobył się na to, aby to śliczne stworzenie wydać w ręce kata!

- Nie mówmy więcej o tym! - uspokoił ją książę. - Klęknijmy teraz, moja córko, i pomódlmy się za duszę zmarłej.

Książę osunął się na kolana, a Vera poszła za jego przykładem. Długo obydwoje trwali w milczącej modlitwie, ale tylko książę modlił się szczerze, Vera nie miała śmiałości.

- A teraz, moje dziecko - rzekł wreszcie książę Ksawery, podnosząc się z ziemi i pomagając wstać Verze - to, cośmy stracili, nigdy już do nas nie wróci. Dzięki Bogu, że choć ciebie mi pozostawił. Przecież zawsze będziesz kochać swego ojca, prawda? Opiekować się nami będzie duch Joanny i błogosławić każdy nasz czyn.

Piękna kobieta zadrżała przy tych słowach. Joanna ma ją błogosławić? Nie, z pewnością Joanna umierała z przekleństwem na ustach, z przekleństwem, które ją ścigać będzie przez całe życie.

- Bądź łaskawa zostać tutaj chwilę sama, moje dziecko - powiedział książę. - Pragnę wydać kilka poleceń związanych z pogrzebem mego dziecka. Trzeba jej będzie przecież sprawić jakąś przyzwoitą trumnę. Wprawdzie pogrzeb odbędzie się w zupełnej ciszy, ale musi być godny jej książęcego pochodzenia.

ROZDZIAŁ XXVIII
Chciałabyś żyć wiecznie?

Zanim Vera zdążyła odpowiedzieć, książę Ksawery opuścił kostnicę, pozostawiając piękną kobietę samą z trupem tej, którą zamordowała i która była jej siostrą. Dotychczasowe zdenerwowanie Very wzmogło się jeszcze bardziej, gdy nie czuła już przy sobie obecności ojca. Upadła na kolana przy trumnie i głosem nabrzmiałym łzami zawołała:

- Ach, gdybym wiedziała, że jesteś moją siostrą, nigdy droga Joanno nie związałabym cię taką przysięgą. Bóg mi świadkiem, że nie jestem jeszcze taka zła i zepsuta. Ileż dałabym za to teraz, gdybym mogła usłyszeć od ciebie, że mi przebaczasz.

Drżącymi rękami dotknęła teraz zesztywniałej, bladej twarzy nieżyjącej dziewczyny. Niżej i coraz niżej opadała ciemnowłosa główka Very na piersi zmarłej, która tak uroczyście spoczywała w swojej trumnie. Wreszcie głowa ta dotknęła dziewczęcej piersi, w której tak niedawno serce bić przestało. Nagle Vera zerwała się jakby tknięta obłędem, twarz jej się wykrzywiła, oczy otworzyły się szeroko i pojawił się w nich wyraz panicznego przerażenia. Suchy, nieprzytomny śmiech wydarł się z jej krtani i odrzuciwszy w tym głowę, zawołała:

- Tak, jestem szalona, wiem, że jestem szalona, skoro mogłam odnieść wrażenie, że słyszę bicie serca w jej piersi. Przecież ona umarła, skończyła na szubienicy. Na szyi jej zacisnął się katowski stryczek, więc serce jej teraz bić nie może. **(cdn.)**

Przy wigilijnym stole...

W dniu Wigilii, wraz z ukazaniem się na niebie pierwszej gwiazdy, w naszych domach od wieków zasiada się do uroczystej, rodzinnej wieczerzy. Zgodnie z sięgającym XVIII wieku zwyczajem, przed jej rozpoczęciem domownicy zbierają się przy wigilijnym stole, by podzielić się opłatkiem i złożyć sobie życzenia zdrowia i pomyślności.

Obyczaj dzielenia się opłatkiem wywodzi się ze starochrześcijańskich rytuałów dzielenia i rozdawania chlebów ofiarnych. Przełamanie opłatka to symboliczny gest pojednania, miłości i przyjaźni, a spożycie tego mistycznego pokarmu ma zapewnić szczęście i pomyślność. Dopiero po tym rytuale można zasiąść do odświętnie udekorowanego stołu, tradycyjnie zastawionego wyłącznie postnymi potrawami- bez mięsa i zwierzęcych tłuszczów, a niegdyś także bez nabiału i słodyczy. Liczba potraw, choć zwyczajowo ustalona, była różna - w wielu regionach potraw było tyle, ilu apostołów - czyli 12, ale równie często na stół stawiano nieparzystą, rzekomo szczęśliwą liczbę dań.

Zgodnie z tradycją, wigilia powinna składać się z „wszystkiego co w polu, sadzie, ogrodzie, lesie i wodzie". Spożywano więc potrawy z mąki, kasz, jarzyn, owoców, miodu, orzechów, a w bogatszych domach również dania rybne, z których obecnie słynie polska kuchnia wigilijna. Jej specjalnością do dziś pozostały też m.in. barszcz czerwony z uszkami, kapusta z grzybami, kompot z szuszonych owoców, kluski z makiem i piernik miodowy.

Przy wigilijnym stole należało przestrzegać kilku zasad. Ważne, by zasiadała przy nim parzysta liczba osób, w przeciwnym razie któryś z domowników mógłby umrzeć w ciągu następnego roku. Uważano też, by miejsca przy stole zajmować według starszeństwa, by również według starszeństwa odchodzić z tego świata. Na znak wspólnoty i więzi potrawy podawano w jednej misce dla wszystkich domowników. Aby zapewnić sobie obfitość w nadchodzącym roku każdego dania należało przynajmniej spróbować.

Po wieczerzy stołu wigilijnego nie sprzątano na noc, po to, by resztami mogły pożywić się dusze zmarłych, które przybyły z zaświatów. Czas oczekiwania na nocną mszę - pasterkę mijał na śpiewaniu kolęd, odwiedzinach przebierańców i wróżbach, dotyczących urodzaju, zdrowia i miłości. Od niedawna wypełnia go również oglądanie gwiazdkowych prezentów.

Surowe ziemniaki, owies, jabłka, orzechy, pieniądze...

Skłóceni górale śląscy zanim zasiądą do wieczerzy wigilijnej muszą się najpierw pogodzić. Czynią to przy „półeczce wilijówki", czyli spirytusowej nalewki, przypalanej na cukrze, doprawionej cynamonem i goździkami.

Góralki przygotowują „wilijówki" odpowiednio wcześniej, aby mogła się „przetrawić". Chłopów oczywiście kusi, żeby ją wcześniej spróbować, ale baby ją dzierżą pod kluczem. One też będą ją wydzielać, aby zażegnywać sąsiedzkie swary. Każdy ze skłóconych otrzyma mały kieliszek, tzw. półeczkę.

W Wigilię w Beskidzie Śląskim dawne zakazy i nakazy, które „na gronickach się wyhodowały" aktualne są do dziś. 24 grudnia dzieci pilnują, aby „jakijsi boncki patykiem lub dutkami od mamy, czy tatki nie dostać", bo wtedy cały rok zapowiadał się pełen kar i razów. Tradycja góralska nakazuje również, aby tego dnia nie rąbać drewna, „bo mogłoby się nie daj Boże cosik stać". W Wigilię nie godzi się także odwiedzać sąsiadów. Jeżeli trzeba już coś pożyczyć, to wysyła się dziecko, które było zawsze symbolem siły. Nie wolno natomiast wysyłać kobiety, była ona bowiem symbolem złych mocy, które „młyko krowom odbirają".

Na góralskich stołach znajdzie się chleb oraz surowe ziemniaki, jabłka, orzechy, owies, pieniądze i zdjęcia zmarłych. „Górale wierzą, iż na wieczerzę przybędą wszystkie dusycki i bydą podziwować se jaką to wilije jedzą". Wieczerzę rozpoczyna długa modlitwa, po której górale dzielą się opłatkiem. Tradycyjny posiłek to „bryja", czyli zupa z suszonych owoców oraz ziemniaki z kapustą. Od stołu odejść może jedynie gospodyni. Dopiero po wieczerzy najmłodsi idą zobaczyć „co im to Jezusek przyniósł pod choinkę". W dawnych czasach prezentem była najczęściej „skibeczka chleba i szulka masła".

Kultywujący tradycję regionalną mieszczanie na Śląsku Cieszyńskim przy wigilijnym stole łamać się będą „radośnikiem", czyli maczanym w miodzie lub smarowanym masłem opłatkiem. Na stołach nie zabraknie „bucht", czyli klusek wyrabianych z ziemniaków i mąki, nakładanych łyżką na wrzątek, a także „scykanek" - specjalnie przygotowywanych, długich kluseczek. Będą też jabłka symbolizujące pojednanie.

Na św. Szczepana: panny i »śmieciarze«

W drugim dniu świąt, na św. Szczepana, domy w których mieszkały dorastające panny odwiedzali „śmieciarze". Starali się przyjść jak najwcześniej rano, gdy jeszcze nie uprzątnięto rozścielonej w wigilię na podłodze słomy. Wtedy panna musiała dać okup, najczęściej w postaci wódki. Mogła mieć za to nadzieję, że odwiedzający ją kawaler niedługo przyjdzie ponownie, ale już jako konkurent do jej ręki.

Nielubianym dziewczynom kawalerowie mościli słomą ścieżki od drogi do chaty, a w niedostępnych miejscach, najczęściej na dachach lub drzewach mościli kukły. „Wyróżnione" w ten sposób panny były pośmiewiskiem całej wsi.

Z rana gospodarze szli kolędą do koni, a gospodynie do bydła. Dawano zwierzętom kolorowe opłatki, chleb i wigilijne potrawy. Krowy dostawały też czosnek chroniący je przed urokami rzucanymi przez czarownice. W sadach wiązano słomianymi powrósłami drzewa owocowe, by obficie rodziły. Poświęconym na sumie owsem gospodarze obsiewali nieurodzajne zagony, żeby ziemia dobrze plonowała. Święconym owsem obrzucani się w kościele, czyniąc to na pamiątkę ukamieniowania świętego Szczepana.

Wieczorami goszczono się wzjemnie, czekając na kolędników, którzy nie omijali żadnej, nawet najbiedniejszej zagrody. Chodziły grupy z Herodem, kozą lub turoniem. Ich wizyta miała przynieść domownikom pomyślność. Dlatego obkolędowywali każdego z osobna, śpiewając odpowiednią kolędę czy to pannie, czy gospodyni czy gospodarzowi.

Rodowód polskich kolęd

„Anioł pasterzom mówił" to jedna z najstarszych polskich kolęd, którą już w XV wieku nucono przy wigilijnym stole. Tę i wiele innych Bożonarodzeniowych pieśni śpiewamy również obecnie, choć coraz częściej wspólne śpiewanie zastępują kolędy z płyt i magnetofonowych kaset.

„Kolęda" w tradycji polskiej oznaczała początkowo pieśni noworoczne, dopiero później termin ten związany został z pieśniami o narodzeniu Chrystusa, o Betlejem i betlejemskiej gwieździe, o pasterzach i królach spieszących do szopy. Hymny łacińskie, od których wywodzą się również polskie kolędy, komponowano we Włoszech już w średniowieczu, a po całej Europie rozpowszechniali je franciszkanie. Legenda mówi nawet, że autorem pierwszej kolędy był sam św. Franciszek.

Polska twórczość kolędnicza rozwinęła się w XVII i XVIII wieku. W tym okresie powstała śpiewana do dziś kolęda „W żłobie leży" autorstwa polskiego kaznodziei Piotra Skargi, kolędy Morsztyna i Kochanowskiego czy też nieco późniejsza (XIX w.) kolęda Franciszka Karpińskiego „Bóg się rodzi".

Forma śpiewanych w Polsce kolęd jest różna - część to uroczyste polonezy

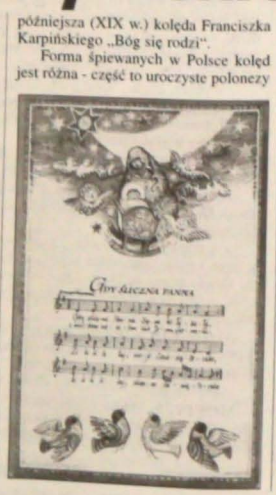

i hymny, niektóre mają rytmy mazurka lub krakowiaka, inne przypominają kołysanki. Niezależnie od melodii, większość z nich pełna jest prostoty i ludowej mądrości, w wielu pobrzmiewają wątki patriotyczne. Narodzonego Chrystusa, choć jest Bogiem, traktuje się z serdeczną poufnością. Górale użalają się nad Nim: „Czy nie lepiej Ci było, siedzieć sobie w niebie, wsak Twój tatuś kochany, kochany, nie wyganiał Ciebie". To właśnie owo ciepło i prostota płynące z Bożonarodzeniowych pieśni jest tym, co urzeka w nich najbardziej. Wszak jedną z najpopularniejszych w świecie kolęd „Stille Nacht, heilige Nacht" („Cicha noc, święta noc") ułożył naprędce w wigilijny wieczór 1818 roku bawarski organista.

Cechą polskich kolęd jest ich powszechność. Śpiewane są w całej Polsce podczas uroczystości kościelnych i domowych, zwłaszcza przy wigilijnym stole. Chętnie sięgają po nie również artyści, dając co roku koncerty kolęd i nagrywając je w coraz to innych aranżacjach.

▲ *Z kolorytem i atmosferą Świąt Bożego Narodzenia nieodłącznie związane są szopki, stajenki, jasełka. Na zdjęciach: jasełka w kościele Św. Krzyża na Salajce, w kościele pw. Serca Jezusowego w Czeskim Cieszynie oraz w kościele w Cierlicku.*
Fot. KAZIMIERZ JAWORSKI

w ostatniej chwili

Karp w jarzynach

Składniki: 60 dag filetów z karpia, 4 średnie cebule, 2 marchwie, 1 pietruszka, mały seler, por, 1 łyżka masła, kawałek liścia laurowego, po kilka ziaren ziela angielskiego i pieprzu, sól do smaku, 2 płaskie łyżeczki żelatyny.

Przygotowanie: Poszatkować bardzo drobno wszystkie jarzyny, włożyć je do garnka wraz z masłem i przyprawami. Dodać 4 szklanki wody i dusić, aż będą miękkie. Następnie ułożyć na nich posypane solą i pieprzem dzwonka ryby. Dusić na niewielkim ogniu, pod pokrywą, ok. pół godziny. Ostudzić. Do ostudzonego wywaru z jarzynami dodać żelatynę, po półgodzinie zagotować, zmiksować i odstawić do ostygnięcia. Tężejącym sosem polać całą rybę. Zastudzić w lodówce. Podawać z cytryną lub majonezem.

Szynka w galarecie

Składniki: Ok. 25 dag szynki, 6 jaj, 1,5 szklanki lekkiego rosołu lub wywaru z warzyw, 1 mały kieliszek białego wina, 1/4 szklanki śmietanki kremówki, 3 łyżeczki (płaskie) żelatyny, pieprz, sól, 2 łyżki posiekanej natki pietruszki.

Przyprawa: Żelatynę zalać zimnym wywarem lub rosołem, po 30 min. zagotować, dodać wino, odstawić do wystudzenia. Salaterkę ostudzić, wszystkie jej boki polać galaretką, która na chłodnych ściankach powinna szybko stężeć. Wyłożyć ją cienkimi plastrami szynki, resztę szynki zemleć, dodać sól, pieprz, śmietankę oraz kilka łyżek studzącej się galarety. Dokładnie wyrobić masę, wyłożyć ją do salaterki, udekorować połówkami jajek na twardo, posypać natką pietruszki i zalać resztą galarety.

Jabłka z bakaliami w kremie

Składniki: Tyle jabłek, ilu biesiadników, 3 łyżki rodzynek, 1 łyżka posiekanych migdałów lub orzechów laskowych. Na krem (proporcje dla 6 osób): 4 jajka, skórka starta z całej cytryny, 3 łyżki tartej bułki, 4 łyżki cukru.

Przyprawa: Jabłka obrać i wydrążyć gniazda nasienne. Obgotować we wrzącej wodzie. Wydrążone miejsca napełniać mieszanką rodzynek i siekanymi migdałami lub orzechów. Jabłka ułożyć na głębokim żaroodpornym półmisku. Przygotować krem: żółtka utrzeć do białości z cukrem, dodać tartą bułkę, skórkę cytrynową oraz ubitą sztywno pianę z białek. Kremem zalać jabłka i wstawić do nagrzanego piekarnika. Piec, aż wierzch zacznie się rumienić. Podawać na gorąco.

Dnia 28. 12. 1998 obchodzi 60-lecie urodzin Szanowny

pan WŁADYSŁAW KARPETA

z Łąk. Z tej okazji wiązankę szczerych życzeń przesyłają żona Kazia, synowie Mirosław, Bronisław, synowa Jana oraz wnuki Marek, Mirek i Marianka. OL-182

Dnia 20 grudnia 1998 r. minęło siedemnaście lat od chwili, gdy od nas odszedł na zawsze nasz Nieodżałowany

śp. WŁADYSŁAW FOLTYN

z Hawierzowa-Suchej, który obchodziłby 6 stycznia 1999 r. siedemdziesiątą rocznicę urodzin. O chwilę wspomnień proszą żona, córka i syn z rodzinami. O-122

Dnia 26. 12. 1998 przypada 7. bolesna rocznica śmierci naszego Ukochanego Syna

śp. ZDEŃKA BATORKA

z Cz. Cieszyna. O chwilę wspólnych wspomnień proszą rodzice. AD-236

Dnia 22. 12. 1998 mija 12. i 13. rocznica śmierci naszych Kochanych Rodziców, Dziadków

śp. JANA i NATALII CIENCIAŁÓW

z Karwiny-Nowego Miasta. Tym, którzy razem z nami poświęcą Zmarłym chwilę cichych wspomnień, dziękują córka i syn z rodzinami. C54/258

„Błogosławieni odtąd umarli, którzy w Panu umierają".

Dnia 23. 12. 1998 mija pierwsza rocznica śmierci, kiedy z naszego grona rodzinnego odszedł na zawsze nasz Kochany Mąż, Ojciec, Dziadek, Teść, Szwagier, Wujek, Kuzyn

śp. GUSTAW GUTEK

z Końskiej-Podlesia. Wszystkim, którzy razem z nami poświęcą Mu chwilę cichych wspomnień, dziękuje żona i dwie córki z rodzinami. AD-244

Dnia 26 grudnia 1998 r. obchodziłby swoje 100. urodziny nasz Drogi Ojciec

śp. JAN HERMAN

z Hawierzowa-Błędowic. O chwilę wspomnień prosi najbliższa rodzina. OL-180

„Niech Ci szumią białe brzozy
płacze zdśiem jarzębina
i skowronek niech Ci śpiewa
bo świat często zapomina".

Wczoraj 21. 12. 1998 minęła pierwsza bolesna rocznica, kiedy opuścił nas nasz Kochany

śp. BOHDAN KISZKA

z Hawierzowa. Z bólem w sercu wspominają najbliżsi. AD-221

W dniu 24 grudnia przypada pierwsza rocznica, kiedy na zawsze ucichło troskliwe i szlachetne serce naszej Ukochanej Matki, Teściowej, Babci, Prababci i Siostry

śp. HELENY CHWISTKOWEJ

z Hawierzowa-Suchej Dolnej. Czas mija, lecz ból w sercu pozostanie. Prosimy wszystkich, którzy Ją znali, o chwilę cichych wspomnień. Córka z rodziną. B-219

Dnia 24. 12. mija 5. rocznica zgonu

śp. ZOFII ONDRUSZOWEJ

z Olbrachcic. O chwilę wspomnień proszą najbliżsi. AD-243

■ kronika rodzinna

„Już czwarty rok, nie ucieszył Ikania,
nie złagodził zadanej głęboko rany,
nie stłumił żalu, nie oddał, co zabrał".

Dnia 27. 12. 1998 mija 4. rocznica tragicznej śmierci naszego Kochanego Syna i Brata

śp. JÓZIA KLUZA

Z miłością wspominamy - wspomnijcie z nami. OL-175

Dnia 27. 12. 1992 przestało bić serce naszej Ukochanej Córeczki, Mamuśki, Żony i Siostry

śp. URSZULI MATTEONI

z domu Bijok. Tych, którzy znali Jej dobroć i pobożność, proszą o modlitwę rodzice i dzieci. C54/256

W dniu 23 grudnia minie 35 lat od śmierci

śp. BRONISŁAWY SAGITARIUSOWEJ

nauczycielki z Orłowej, naszej Drogiej Matki i Babci, która 23. 10. obchodziłaby 80. urodziny. Za chwilę wspomnień i za modlitwę dziękuje córka Anna z rodziną. C54/268

„Umarłych wieczność dotąd trwa, dokąd pamięcią im się płaci".

Dnia 24 grudnia 1998 r. mija pierwsza bolesna rocznica, kiedy to nagle zmarł w wieku 40 lat nasz Drogi

śp. MARIAN SZTEBEL

z Karwiny-Kopalni. O chwilę wspomnień proszą najbliżsi. C54/260

Dnia 26. 12. minie pierwsza smutna rocznica śmierci naszej Ukochanej

śp. LUDMIŁY ZOTYKOWEJ

z Błędowic. O chwilę cichych wspomnień proszą mąż, syn, córka z rodzinami i synowa z rodziną. AD-248

W głębokim żalu pogrążeni podajemy wszystkim znajomym i przyjaciołom smutną wiadomość, że dnia 18. 12. 1998 zmarła w wieku 87 lat

śp. MARIA BIELCZYKOWA

z Karwiny-Nowego Miasta. Na własne życzenie kremacja odbędzie się bez obrzędu. W smutku pogrążona rodzina. C54/267

Dnia 20. 12. 1998 zmarł w wieku 78 lat nasz Kochany Ojciec, Teść, Dziadek, Kuzyn i Wujek

śp. PAWEŁ SUPIK

z Kocobędza, dawniej z Orłowej-Miasta. Pogrzeb Drogiego Zmarłego odbędzie się w środę 23. 12. 1998 o godz. 14.00 z nowej sali obrzędów pogrzebowych w Orłowej-Zimnym Dole. W smutku pogrążona rodzina. C 54/269

W głębokim żalu pogrążeni podajemy wszystkim przyjaciołom i znajomym smutną wiadomość, że dnia 18. 12. 1998 zmarł w wieku 83 lat nasz Ukochany Mąż, Ojciec, Brat, Teść, Dziadek i Pradziadek

śp. BOGUSŁAW BYSTROŃ

zamieszkały w Orłowej III. Pogrzeb Drogiego Zmarłego odbędzie się w Orłowej I dnia 22. 12. 1998 o godz. 14.00 w sali pogrzebowej. W smutku pogrążona rodzina. O-128

■ kina

ORŁOWA - Wszechświat: Nędznicy (22, 23, 25, godz. 17.30), Armagedon (22, 23, 25, godz. 20.00), Kopciuszek: Wieczna historia (26, 27, 28, godz. 16.00, 17.45), Morderstwo doskonałe (26, 27, 28, godz. 20.00), **KARWINA - Reflex**: Śpiochy (22, 23, godz. 17.00, 20.00), Pułapka na rodziców (25, 26, godz. 17.00, 20.00; 27, 28, godz. 17.00), Armagedon (27, 28, godz. 20.00), **Centrum**: Truman show (22, 23, godz. 20.00), Czarodziejski miecz (22, 23, godz. 17.45), Miasto aniołów (25, 26, 27, 28, godz. 20.00), Legenda o Mulan (25, 26, 27, 28, godz. 15.30, 17.45), **Ex**: Big Lebowski (26, 27, 28, godz. 19.00), **HAWIERZÓW - Świt**: Intruz: Wskrzeszenie (22, 23, godz. 17.45), Ratujcie żołnierza Ryana (22, 23, godz. 20.00), Legenda o Mulan (26, 27, godz. 15.30, 17.45; 28, godz. 17.45), Jackie brown (26, 27, 28, godz. 20.00), **Centrum**: Cesarz i dobosz (22, 23, godz. 15.30), Negocjator (22, godz. 17.45, 20.00; 23, godz. 9.00, 17.45, 20.00), Egipski książę (25, 26, 27, 28, godz. 15.30), Coś na tej Mary jest (25, 26, 27, 28, godz. 20.00), Gwiazda betlejemska (27, godz. 14.00), **CZ. CIESZYN - Central**: Mała morska syrenka (22, godz. 16.15), Czas długów (22, godz. 18.30), Mali walecznicy (27, 28, godz. 16.15), Rivers of Babylon (27, 28, godz. 18.30), **TRZYNIEC - Kosmos**: Coś na tej Mary jest (22, godz. 17.30, 20.00; 23, godz. 17.30), Kundum - życie Dalajlamy (23, godz. 20.00), Truman show (26, 27, 28, godz. 17.30), Sześć dni, siedem nocy (26, 27, godz. 20.00), Zorro: tajemnicza twarz (28, godz. 20.00).

■ programy MOK

MUZEUM ZIEMI CIESZYŃSKIEJ

▲ **Sala wystaw w Cz. Cieszynie: Z powodów technicznych zamknięta!**

▲ **Muzeum Techniczne w Pietwałdzie:** stałe wystawy: „Tramwaje w Ostrawskiem i Karwińskiem", „Wiatraki", „Pranie i prasowanie bielizny". Czynne: wt-pt: 9-17, so: 9-13, nie: 13-17.

▲ **Muzeum Tragedii Żywocickiej:** Do końca stycznia 1999 r. wystawa „Czasopiśmiennictwo na Śląsku Cieszyńskim 1848-1998"; stała wystawa „Okupacja i ruch oporu w Cieszyńskiem 1938-1945". Otwarte: wt-pt: 9-17, so: 9-13, nie: 13-17.

▲ **Sala wystaw w Orłowej, Stary Rynek 74**: - Wystawa „Okruchy z historii Orłowej". Czynna: wt-pt: 9-17, so: 9-13, nie: 9-13.

▲ do 21. 2. 1999 wystawa „Fajki i świat". Otwarte: wt.-pt.: 9-17, so: 9-13, nie: 9-13.

▲ **Sala wystaw Musaion Hawierzów**: do 31. 1. 1999 Poetyzm czeski w twórczości graficznej 1. połowy XX wieku. Otwarte: wt-pt: 9-17, so: 9-13, nie: 13-17.

KARWINA MDK - sala Manesa: do 29. 1. 1999 wystawa Romana Taszkowa - grafika, rysunki, twórczość dla dzieci. Otwarte po-pt: 9-17.

MUZEUM HUTY TRZYNIECKIEJ I MIASTA TRZYŃCA - galeria „Na schodach" do 31. 12. wystawa rysunków Jiřego Šlitra.

▲ do 15. 1. 1999 trwa wystawa „Szopki ustecko-orlickie". Otwarte: wt-pt: 9-16, so: 9-13.

■ co, gdzie, kiedy

HAWIERZÓW-BŁĘDOWICE - Zarząd MK PZKO z połączonym Klubem Kobiet i Seniora zapraszają wszystkich członków Koła na tradycyjna wigilijkę w poniedziałek 28. 12. o godz. 16.00 do Domu PZKO.

SUCHA GÓRNA - Karwiński zespół „Przyjaźń" (chór z orkiestrą) śpiewać będzie kolędy w niedzielę 27. 12. o godz. 10.00 na nabożeństwie w miejscowym kościele katolickim.

OLBRACHCICE - MK PZKO zaprasza w środę 30. 12. o godz. 16.00 do Domu PZKO na walne zebranie połączone z wigilijką.

MOSTY k. JABŁONKOWA - Chór „Przełęcz" zaprasza w niedzielę 27. 12. o godz. 15.30 do Domu PZKO w Mostach k. Jabłonkowa na świąteczny koncert kolęd i utworów z okazji 200. rocznicy urodzin A. Mickiewicza. W programie występ dzieci szkoły i chóru „Przełęcz".

PTTS „BESKID ŚLĄSKI" zaprasza w niedzielę 27. 12. na przedsylwestrowy wymarsz na Czantorię. Punkt kontrolny od godz. 10-12. Odjazd pociągu z Cz. Cieszyna o godz. 7.25.

WĘDRYNIA - Klub Seniora przy MK PZKO zaprasza swoich członków i sympatyków we wtorek 29. 12. o godz. 15.00 do „Czytelni". W programie m. in. koncert polskich kolęd.

BOGUMIN - Zarząd MK PZKO i Klub Kobiet zapraszają w poniedziałek 28. 12. o godz. 15.00 do Domu PZKO na wigilijkę. W programie - śpiewanie kolęd oraz występ zespołu wokalnego „Zabłocanki".

SKRZECZOŃ - MK PZKO zaprasza w poniedziałek 28. 12. o godz. 15.00 do Domu PZKO na wigilijkę połączoną ze spotkaniem z jubilatami Koła. W programie wystąpi chór „Hasło", młodzież szkolna oraz gościnnie zespół wokalny „Gama" działający przy MK PZKO Sucha Górna.

UWAGA! Członkowie chóru „Godulan-Ropica", Spotkanie noworoczne odbędzie się 29. 12. o godz. 16.00 w Ropicy. Prosimy zabrać małe upominki.

UWAGA! ORŁOWA-PORĘBA - Specjalny autobus na pogrzeb **śp. Bogusława Bystronia** odjeżdża o godz. 13.10 z dworca kolejowego w Dziećmorowicach przez osiedle Orłowa-Poręba (świetlica PZKO) do Zimnego Dołu i zatrzymuje się na przystankach komunikacji miejskiej.

W POLSKIM CENTRUM PEDAGOGICZNYM w CZ. CIESZYNIE przy ul. Ostrawskiej (budynek Szkoły Rolniczej) są do odebrania egzemplarze sponsorskie publikacji J. Macury o historii naszego szkolnictwa. Sponsorzy-darczyńcy mogą się zgłaszać codziennie od godz. 8.00 do 13.00.

HAWIERZÓW - Agencja Kulturalna TRIADEM urządza 22. 12. o godz. 18.00 Koncert Świąteczny w kościele ewang. w Błędowicach. Udział: soliści z Pragi i Ostrawy - Drahomira Drobkowa, Miloslav Podskalský oraz Alina Farna-Podskalska. Solo na harfie Katefina Ulehlowa, akomp. organ. Danuta Bilan. Na koncercie kupić można będzie płytę „Lulajże Jezuniu" i zdobyć autogramy wykonawców.

ZABŁOCIE - Zarząd MK PZKO zaprasza na tradycyjną wigilijkę we wtorek 29. 12. o godz. 15.30 do świetlicy Koła.

RYCHWALD - MK PZKO zaprasza w środę 30. 12. 1998 o godz. 15.30 do Domu PZKO na „Spotkanie przy choince". W programie występ ZŚ „Rychwałdzianie", śpiewanie kolęd i łamanie się opłatkiem.

Kolędowanie z Mrozikiem

NAWSIE (kor) - Nietradycyjny - można by powiedzieć - koncert świąteczny odbył się w ub. sobotę w nawiejskim Domu PZKO. Na imprezie pn. „Koncert Kolęd" zabrzmiały bowiem ze sceny nie tylko przepiękne polskie kolędy w wykonaniu Chóru Żeńskiego „Melodia" (dyr. Aleksandra Paszek-Trefon) i szkolnego chóru „Melodyjka" (dyr. Krystyna Pyszko) oraz wiersze recytowane przez uczniów miejscowej PSP. Instruktorki z drużyny zuchowej „Grotołazy" - Michaela Martynek, Irena Heczko i Jolanta Farna - postanowiły bowiem zaprezentować nawiejskim pezetkaowcom scenkę opartą na znanej z telewizji baśni rosyjskiej „Mrozik". Ponieważ „Mrozik" zrealizowany został w formie kabaretowej, publiczność zaśmiewała się do łez i nagrodziła burzliwymi oklaskami nie tylko małych aktorów (w role np. Mrozika, Iwana i jego ukochanej, zwanej tu Naścianką, wcielili się Jakub Zielina, Marek Tacina i Mariola Janiczek), ale i kota Baby Jagi, którego zagrał kot Lucek. Co tu dużo mówić - brawo nawsianie!

■ Z REDAKCYJNEJ POCZTY ■ Z REDAKCYJNEJ POCZTY ■

Mickiewicz nietradycyjnie

Wszystkie polskie klasy Średniej Szkoły Zdrowotnej w Karwinie (Ic, IIc i IVc) skorzystały z zaproszenia na spotkanie z okazji 200. rocznicy urodzin Adama Mickiewicza, które wspaniale (za co należą im się serdeczne podziękowania) przygotowały profesorki Halina Pawera i Aleksandra Opiół. Wzięli też udział w spotkaniu, które odbyło się w piątek 11 grudnia, przedstawiciele grona nauczycielskiego - Helena Berkowa, Wanda Prymusowa, Piotr Zabiński i wicedyrektor szkoły Wiesław Farana.

W pierwszej części spotkania drużyny reprezentujące poszczególne klasy mogły zmierzyć siły w konkursie, w którym trzeba było wykazać się swoimi wiadomościami i odpowiedzieć na mnóstwo pytań, rozwiązać wiele zagadek, kwizów i rebusów. Zwyciężyła klasa IIc, trzeba jednak powiedzieć, że dobry poziom wykazały wszystkie drużyny.

W drugiej części natomiast wszyskie klasy zaprezentowały krótki program kulturalny. Nie zabrakło więc piosenek, gry na fortepianie, jak również utworów A. Mickiewicza, w tym również scenki z „Pana Tadeusza".

Impreza była wspaniała i pozostanie na długo w naszej pamięci.

GRAŻYNA PIEKARSKA
Cierlicko

Kolacja bez karpia?!

Przed kolacją o tej porze,
tatuś zaczął ostrzyć noże.
A w łazience pluskła woda,
zabić karpia czy nie szkoda?
Wszystkim żal się go zrobiło,
a w Wigilię ma być miło.
Więc go tatko wziął do teczki
i wypuścił go do rzeczki.

MONIKA SKALSKA
klasa 7A, I. PSP w Trzyńcu I

Wierszyk ten dedykuje młoda autorka wszystkim Czytelnikom „Głosu Ludu".

■ TV LOCAL Stonawa

Kanał 29. TV Prima

■ **24. - 31. 12. 1998, godz. 7-8 i 17-18**
Program w języku polskim:

❒ Gwiazdka w stonawskim Kole - PZKO

❒ Gawęda W. Febra nad starą mapą Stonawy

❒ Świąteczny opłatek.

GŁOS LUDU ◆ Gazeta Polaków w Republice Czeskiej ◆ W wydawnictwie „Olza", ul. Hlavní 3, Cz. Cieszyn, wydaje Rada Polaków w RC przy wsparciu finansowym Rządu RC ◆ Redaguje kolegium ◆ Redaktor naczelny: Władysław Bilko; zastępcy red. naczelnego: Henryka Bittmar, Bogusław Krzyżanek ◆ Adres redakcji: 709 29 Ostrawa, P.O. Box 29, Novinářská 3, telefony: centrala 6607/111, sekretariat 6607/252, dział łączności z czytelnikami 6607/249, dział sportowy 6607/258, redaktorzy 6607/242, 6607/256; faks: 6607/252 ◆ Ogłoszenia przyjmowane są codziennie od 8.30 do 15.00 w redakcji „Głosu Ludu" w Ostrawie (w pozostałych godzinach pod nr. tel. 6607/252 czynna jest sekretarka automatyczna), w poniedziałki, środy i piątki w godz. od 8.00 do 12.00, wtorki i czwartki od 12.00 do 16.30 w biurze „Contact" przy ul. Hlavní 3 w Cz. Cieszynie; w Oddziale Literatury Polskiej Biblioteki Regionalnej w Karwinie-Frysztacie (na rynku) w godzinach otwarcia; w dni powszednie w godz. od 8.00 do 16.00 w biurze firmy AD SERVIS, ul. Střelniční 18, Cz. Cieszyn ◆ Pismo wychodzi we wtorki, czwartki i soboty ◆ Kolportuje SmNS, a.s., Ostrawa ◆ Skład komputerowy „Głos Ludu" Ostrawa ◆ Druk TIP - drukarnia periodyków Ostrawa, s. a. ◆ Rękopisów i zdjęć nie zamówionych redakcja nie zwraca, zastrzega sobie również prawo dokonywania skrótów, adiustacji, przeredagowywania tekstów i zmiany tytułów materiałów nie zamówionych. Nr indeksu 42501

KRZYŻÓWKA ŚWIĄTECZNA

Rozwiązanie dodatkowe:
„Złota" myśl Wieszcza zaczerpnięta z drugiej części „Dziadów".

POZIOMO:

A. Nicień pasożytujący w jelicie grubym zwłaszcza u dzieci - Adam Mickiewicz - Stanisława Walasiewicz - ... (1911-1980). **B.** Przesadna pogoń za najlepszymi wynikami - samowychowanie. **C.** Błazen cyrkowy - tablica z nazwą sklepu - przezroczysty, natłuszczony papier z wykresem. **D.** Rzekomy bóg podziemia i świata zmarłych w mitologii słowiańskiej - służy do zapalania - został zamordowany 22 listopada 1963 r. w Dallas - piosenkarz kanadyjski (Paul). **E.** Rzeka w Peru - płynie przez Pińczów - stolica Norwegii - Katolickie Stowarzyszenie Kobiet. **F.** Tkanina używana do nakrycia stołów - kazalnica. **G.** Dawny prymitywny ludowy instrument muzyczny (także imię żeńskie) - zabezpieczenie, ochrona przed czymś. **H.** Człowiek lichy, gałgan, niepoń - pracuje na obrabiarce. **I.** „Ciemność" po czesku - zjazd, rajd - ziemia stanowiąca własność wolną od zobowiązań i ciężarów feudalnych - atol w archipelagu Wysp Marshalla. **J.** Przywódca Unii Wolności - rodzaj zagadki - produkt z ciasta pszennego wyrabiany w różnych kształtach - „szkło" po czesku. **K.** Kawon - miasto w Filipinach na wyspie Luzon - piosenkarka polska (Joanna). **L.** Zaakcentowanie, uwydatnienie - głos należący do typu zielenic lub motyl z rodziny barczatek. **M.** Według Biblii siostrzeniec Dawida - ma symbol At - członek ludu mongolsko-ałtajskiego.

PIONOWO:

1. Hrabstwo w Szkocji na wyspach Orkady - puste opakowanie reklamowe. **2.** Skóra cielęca dokładnie wyprawiona lub luksusowy papier drukowy - miasto w Rosji nad Oką. **3.** Średniowieczna moneta polska - jedna z liter alfabetu greckiego. **4.** Stan w USA - imię Destinnowej - jednostka natężenia oświetlenia. **5.** Krajowa Rada Narodowa - słynne muzeum w Madrycie - Zjednoczona Republika Arabska. **6.** Kolorowa papużka. **7.** *Tytuł jednej z przepięknych ballad Adama Mickiewicza.* **8.** Mechaniczne pianino. **9.** Pierwiastek chemiczny (V) - płomień. **10.** Ziemia uprawna - metal z rodziny skandowców. **11.** Cienki, ostry, przenikliwy głos - solo w operze. **12.** Miejsce na pustyni pokryte roślinnością - Ludwig ... van der Rohe (architekt niemiecki). **14.** Łojek - jest w atlasie. **15.** Rzeka we Francji - skała osadowa. **16.** Antonim dnia - papaver. **17.** Dwa pasma wzgórz w Wielkiej Brytanii - ukochana Petrarki. **18.** Tkanina z tworzyw sztucznych (torlen). **19.** *Słynny wiersz Adama Mickiewicza z grudnia 1820 r., w którym poeta zawarł wizję odbiory „starego" świata przez solidarny wysiłek młodych.* **20.** Prawa albo lewa strona tułowia. **21.** Morskie lub magiczne - gruba gałąź - piętro w trjasie górnym lub członek ludu prawdopodobnie etruskiego. **22.** W jednej piosence jest malowana - skrzyżowanie wielbłąda jednogarbnego z dwugarbnym - stolica Jemenu. **23.** Mała scena - zabarwienie się wód na skutek masowego wystąpienia drobnych glonów i bakterii. **24.** Brat Palamedesa w mitologii greckiej - szlak komunikacyjny w mieście. **25.** Indyjski klasyczny dramat heroiczny - narzędzie chirurgiczne.

Wyrazy trudne: **AMASA, AUDE, AUR, DOWNS, ENE, MIES, MIROM, NIJA, OJAKS, OLEAT, RIZAL.**

Rozwiązanie dodatkowe krzyżówki dodają litery w następujących kratkach.
A-5, F-7, E-19, D-16, K-24, B-2, H-5, G-20, I-7, L-22, M-1, G-19, I-9, A-21, K-2, G-7, B-23, K-5, C-13, D-23, L-11, J-1, D-7, C-12, I-24, A-14, F-4, J-7, G-21, A-4, D-18, E-9, L-2, H-23, E-2, M-14, M-4, D-10, C-3, B-19, F-1, H-7, D-6, D-20, K-23, F-22, B-11, C-23, K-3, E-8, L-9.

LOGOGRYF KOŁOWY

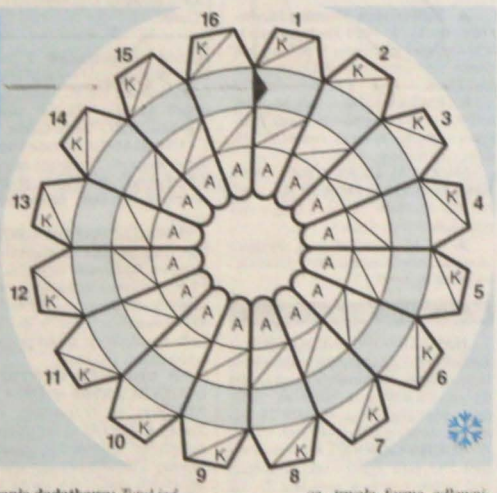

Rozwiązanie dodatkowe: *Tytuł jednej z dwunastu ksiąg „Pana Tadeusza".*

1. Turecki tasak bojowy (anagram wyrazu ARKADA). **2.** Sklepione podziemie kościoła. **3.** Orkiestra ludowa. **4.** Imię Jędrusik lub krzew ozdobny. **5.** Jest zazwyczaj na końcu zdania. **6.** Ciało niebieskie z warkoczem. **7.** Wypadek. **8.** Elektroda ujemna. **9.** Obchodzi imieniny 12 października. **10.** Wlewnica, trwała forma odlewnicza. **11.** Chroniony ptak owadożerny. **12.** Ostrze broni siecznej. **13.** Rzeka w azjatyckiej części Rosji. **14.** Kawałek odkrajanego chleba. **15.** Płaskie naczynie do obróbki chemicznej materiałów fotograficznych. **16.** Jarmułka, mycka (czapeczka noszona przez Tatarów krymskich).

Wyrazy trudne: **13. KOŁYMA.**

ROZETKA

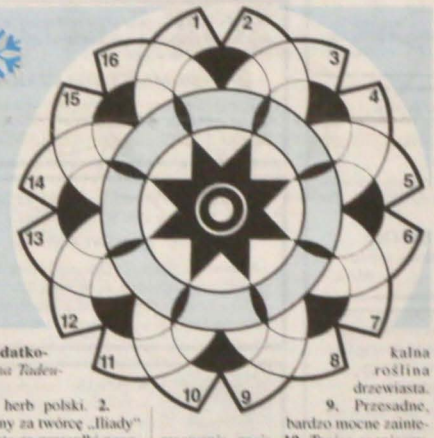

Rozwiązanie dodatkowe: *Postać z „Pana Tadeusza".*

1. Szlachecki herb polski. **2.** Epik grecki uważany za twórcę „Iliady" i „Odysei". **3.** Opłata za przesyłki pocztowe. **4.** Podziałka na przyrządach pomiarowych. **5.** Zieleniec. **6.** Ekspozytura. **7.** Potoczna nazwa altówki. **8.** Tropikalna roślina drzewiasta. **9.** Przesadne, bardzo mocne zainteresowanie, pasja. **10.** Taniec sceniczny. **11.** Gorący ciekły stop znajdujący się w głębi skorupy ziemskiej. **12.** Kochanek. **13.** Potrawa z jaj smażona na patelni w formie placka. **14.** Krawędź, brzeg, bok. **15.** Roślina śródziemnomorska, pierwowzór ornamentu. **16.** Dwustronny rachunek w księgowości.

Wśród Czytelników, którzy prześlą pod adresem redakcji rozwiązania dodatkowe wszystkich łamigłówek rozlosowanych zostanie pięć nagród książkowych. Termin nadsyłania rozwiązań upływa z dniem **6 stycznia 1999 roku.**

KRZYŻÓWKA-SZYFR

Rozwiązanie dodatkowe: *tytuł jednego z poematów poety.*

POZIOMO:
9 - ani blondyn, ani brunet
21 - w przysłowiu jest matką głupich
1 - potrawa rodem z Włoch
2 - wysoka sala reprezentacyjna

PIONOWO:
34 - służy do przewożenia towarów lub osób z jednego poziomu na drugi
17 - szpara, fuga
18 - francuski reżyser, scenarzysta i aktor filmowy (Jaques)
25 - jedna z liter alfabetu greckiego

ELIMINATKA

Rozwiązanie dodatkowe:
Tytuł jednej z ballad, którą poeta napisał w 1821 roku.

1. Mięczak ze spiralną muszlą - jedno z imion Baczyńskiego. **2.** Wiązany jest na węzeł - nieżyt. **3.** Azurowa plecionka - zamknięta grupa społeczna. **4.** Ubytek, uszczerbek, szkoda - szlak komunikacyjny, arteria. **5.** Może być filmowa lub telewizyjna - niemiecka złotówka. **6.** Drapieżnik mniejszy od wilka - podziałka na przyrządach pomiarowych. **7.** Miasto wojewódzkie nad Prosną - droga naturalna lub trakt wytyczony. **8.** Ósmy stopień skali muzycznej - pewna suma pieniędzy. **9.** Znana i popularna młodzieżowa kapela góralska - posag, wyprawa panny młodej. **10.** Blaszany instrument dęty - Wiesław Ochman lub Jose Carreras. **11.** Wieża w obwarowaniach starożytnych - organ dowodzenia sił zbrojnych.

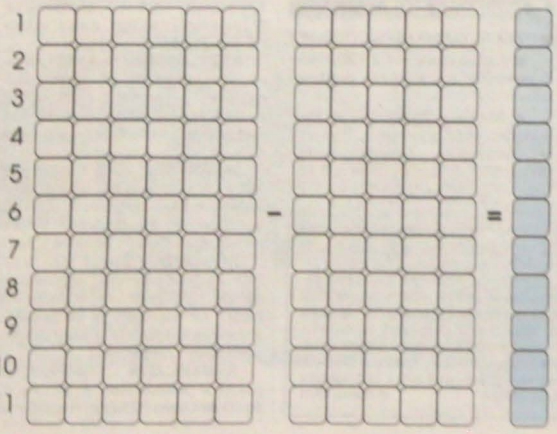

KRZYŻÓWKA SYLABOWA

Rozwiązanie dodatkowe: *Tytuł wiersza - opowiadania odmianą z 1832 roku.*

POZIOMO: **A.** Człowiek ułomny, inwalida - angielski filozof i esteryk (Hume, 1696-1782) - paciorki. **B.** Stolica Jemenu - udzielana jest za przestępstwo - nośnik utworu literackiego - służy do porozumiewania się. **C.** ROZWIĄZANIE DODATKOWE. **D.** Zwierzę drapieżne - stolica Peru - figura w szachach - wał przybrzeżny występujący na adriatyckim wybrzeżu Włoch. **E.** Rozstrzygająca bitwa - część spłaty - silny, gwałtowny wir powietrzny.

PIONOWO: **1.** Służy do przechowywania pieniędzy - państwo w basenie Morza Karaibskiego. **2.** Płynie przez Jakuck - imię Putzlacher. **3.** Papuga barwo naśladująca mowę ludzką - roślina cebulowa. **4.** Pisarz czeski (Josef, 1891-1945) - imię żeńskie. **5.** Ciało niebieskie - termin kalendarzowy jakiegoś zdarzenia. **6.** Jedna z wad układów optycznych - człowiek lubiący dom, życie rodzinne. **7.** Obce imię żeńskie - gruby powróz. **8.** Karty wzięte jednorazowo przez zabicie kart uczestników gry - wymarły gatunek dronta.
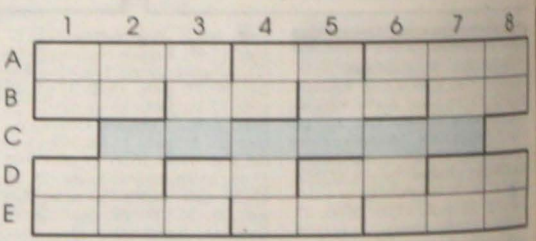
Wyrazy trudne: **HOME.**